

Katariina Rahikainen ♦ Tarja Frisk

Työssäoppimisen tueksi kehitettyjä materiaaleja

EDUCA-INSTITUUTTI OY

Tämän teoksen kopioiminen on tekijänoikeuslain (404/61, muut. 712/96) ja valokuvain (495/6, muut. 446/95) mukaisesti kielletty lukuun ottamatta Suomen valtion ja Kopiosto ry:n tekemässä sopimuksessa tarkemmin määriteltyä osittaista kopiointia opetustarkoitukseen.

© Opetusministeriö ja Opetushallitus

Kustantaja

Julkaisija
Kansi

Educa-Instituutti Oy
Elvi Turtiainen

Graafinen suunnittelu ja taitto Marke Eteläaho

ISBN-13: 978-952-5047-55-4

Vammalan Kirjapaino Oy, Vammala 2007

SISÄLTÖ

LUKIJALLE	5
I TYÖSSÄOPPIMISEN JULKAISUT	6
1.1 Työssäoppimisen perusoppaat	6
Energia-alan työssäoppimisopas	7
Haastava nuori ammattia oppimassa – Miten toimin nuoruusikäisen kanssa koulussa tai työpaikalla?	9
Hyvä työssäoppimispaikka – itsearviointimalli yrityksille	11
Kysy, kannusta ja kyseenalaista – Vakuutus- ja rahoitusalan työpaikkaohjauksen opas	12
Mestarin pajassa – työssäoppimisen ohjaus bussialan työpaikoilla	14
Minä työpaikkaohjaajana – tavoitteena hyvä ohjaus	16
Miten ohjaat työssäoppijoita	18
Näkökulmia oppimiseen	20
Opas työpaikkaohjaajalle	22
Opas työssäoppimisen ohjaamiseen	24
Taito näkyväksi – taito, työssäoppiminen ja digitaalinen valokuva	26
Tukea työssäoppimiseen	28
Tutorin ja työpaikkaohjaajan opas	30
Työpaikkaohjaaja oppimisen edistäjänä – opiskelijan ohjaaminen ja arviointi työpaikalla	32
Työssäoppijan ohjaus ja arviointi työpaikalla	34
Työssäoppimisen opas työpaikalle	36
1.2 Työssäoppimisprosessin ja työssäoppimisen käytäntöjen kehittämisen oppaat	37
Työssäoppimisen prosessi kuntoon	38
Ammatillisesta neuvottelukunnasta työelämäyhteistyön laaturyhmäksi	39
Sorvin äärestä & Pulpetista – Opettajat ja työpaikkaohjaajat työssäoppimisen kehittäjinä	40
Kohti työssäoppimisen hyviä käytäntöjä	41
Työpaikkaohjaajien koulutuksen hyviä käytäntöjä	43
Työssäoppimisen käytäntöjä	45
Työpaikkaohjaajien koulutuksen käytännön ratkaisuja	47
Työssäoppimisen toimintamalleja	49
Top-opas ulkomailla suoritettavaan työssäoppimiseen	51
Welcome to Sedu -opas ulkomaalaisille opiskelijoille ja opettajille	53
1.3 Työturvallisuusoppaat	55
Työssäoppimisen työsuojeleuoppaat luonnonvara-alalle	56
Työturvallisuusoppaita eri aloille	61
Opetusympäristön turvallisuusjohtamisen toimintamalli	66

2	VERKKOMATERIAALIT	68
2.1	Työssäoppimisen verkkopohjaiset tietopankit työpaikkaohjaajille	69
	Varakas-portaali vakuutus- ja rahoitusosalle	69
	Työpaikkaohjauksen portaali palvelualueille	70
	Merenkulkualan työssäoppimisen verkko-oppimateriaali ja kysymystietokanta	72
2.2	Verkkosivut alakohtaisen työssäoppimisen käytäntöjen yhtenäistämisen apuna	74
	Marata-alan verkkosivut	74
	Hius- ja kauneudenhoitoalojen verkkosivut	76
2.3	Verkkomateriaalit tai verkkosivustot erityisryhmien työssäoppimisen tukena	77
	Työssäoppimisen selkeäkielinen ohjaus- ja arviointiaineisto erityisopiskelijoille	77
	Verkkosivusto maahanmuuttajaopiskelijoiden työssäoppimisen ohjaukseen	79
2.4	Muu verkkomateriaali	80
	Tekniikan ja liikenteen alan koulutus- ja oppimateriaali	80
	Arviointisabluuna työssäoppimista koskevien www-sivujen kehittämiseksi	82
	Kuvamateriaalia työssäoppimisen ohjaukseen eri koulutusaloille	84
	Tietoa verkon käytöstä työssäoppimisen tukena ja sähköinen opas työpaikkaohjaajien kouluttajille	85
	Työ opettaa -lehti	85
	Työpaikkaohjaajien koulutusmateriaali	86
	Verkkojulkaisu työvaltaisen koulutuksen malleista ja välineistä	86
3	TYÖSSÄOPPIMISEN CD-LEVYT	87
	Työssäoppimisen CD-levy	87
	Työpaikkaohjaajan opas CD-levynä/verkkomateriaalina	90
4	MONISTEMATERIAALIT TYÖSSÄOPPIMISESSÄ	91
5	SVENSKSPRÅKIGT MATERIAL FÖR INLÄRNING I ARBETET	116
	Arbetsplatshandledaren som främjare av inläring – handledning och bedömning av den studerande på arbetsplatsen	117
	Arbetsplatshandledaren som bedömare och handledare av de studerande	119
	Inläring i arbetet	121
	Handbok för arbetsplatser	121
	Handledning och bedömning av studerande på arbetsplatsen	123
	Kompendium	125
6	YHTEENVETO PROJEKTIEN TOTEUTTAJIEN MATERIAALEJA KOSKEVISTA ARVIOINNEISTA	127
7	MATERIAALIEN LEVITTÄMINEN JA VAIKUTTAVUUS	135
8	YHTEENVETO JA EHDOTUKSET JATKOON	139
	LÄHDEAINEISTOA	141
	LIITTEET	
LIITE 1	Yhteenvetotaulukko – ESR-projekteissa tuotettuja materiaaleja	142
LIITE 2	Työssäoppimisen tukimateriaalin/materiaalipaketin arviointilomake	147

LUKIJALLE

Työssäoppimisen oppaat ja materiaalit ovat keskeinen työssäoppimisen järjestämisen, ohjaamisen ja arvioinnin apuväline niin oppilaitosten ja työpaikkojen edustajille kuin opiskelijoillekin. Euroopan sosiaalirahaston tuella on laadittu suuri määrä käyttökelpoisia oppaita, verkkomateriaaleja ja monistemateriaaleja.

Tämän julkaisun tavoitteena on levittää Opetushallituksen ESR-työssäoppimisprojekteissa vuosina 2005–2007 laadittuja työssäoppimisen materiaaleja ja ideoita niiden käyttöön. Tiedot on koottu projektien loppuraporteista, www-sivuilta, laadullisista raporteista ja projektien edustajien haastatteluilla. Julkaisussa kuvataan laadittujen materiaalien tavoite, kohderyhmä, sisällöt sekä materiaalin käyttöön ja saatavuuteen liittyviä tietoja. Osa kuvattavista työssäoppimisen materiaaleista on ollut tämän julkaisun kirjoitusvaiheessa vielä laadinnassa ja niistä on mainittu tiedossa olevat asiat. Projektien edustajilta on pyydetty myös itsearvioinnit laatimistaan materiaaleista ja niiden yhteenveto on julkaisun lopussa.

Julkaisu on suunnattu opettajille, työssäoppimisen kehittäjille, työpaikkaohjaajien kouluttajille, koulutussuunnittelijoille ja koulutuksen järjestäjien ja työpaikkojen työssäoppimisen kehittämistä vastaaville henkilöille.

Materiaalit on koottu ja raportoitu Koonta2-projektissa, joka on Educa-Instituutti Oy:n toteuttama ja Euroopan sosiaalirahaston ja Opetushallituksen rahoittama projekti. Koonta- ja raportointityö on tehty työryhmässä, johon ovat kuuluneet projektiassistentti Katariina Rahikainen ja projektipäällikkö Tarja Frisk Educa-Instituutti Oy:stä ja koulutussuunnittelija Anne Teittinen Opetusalan koulutuskeskus Opekosta. Projekti on jatkoa vuonna 2005 päättyneelle Koonta ja levitys -projektille.

Julkaisun liitteessä 1. on tiivistelmätaulukko vuosina 2005–2007 päättyneissä työssäoppimisprojekteissa laadituista työssäoppimisen tukimateriaaleista. Tarkemmat kuvaukset ovat Educa-Instituutti Oy:n www-sivuilla osoitteessa www.educa-instituutti.fi.

Helsingissä marraskuussa 2007

Tekijät

Työssäoppimisen painetut julkaisut on jaoteltu työssäoppimisen perusoppaisiin, työssäoppimisprosessin ja työssäoppimisen käytäntöjen kehittämisen oppaisiin ja työturvallisuusoppaisiin. Työssäoppimisen perusoppaita ovat työpaikkaohjaajien ja työpaikkojen perehdyttämisen oppaat ja oppimista ja ohjaamista laajemmin käsittelevät oppaat. Ne sopivat työpaikkaohjaajien lisäksi hyvin opettajien käyttöön.

Useimmat oppaat sopivat kaikille aloille ja erilaisten työpaikkojen tarpeisiin. Osa oppaista on suunnattu yleisesti sitomatta niitä mihinkään alaan tai työpaikkojen erityispiirteisiin. Osa oppaista on laadittu osittain alakohtaiseksi. Niissä on käsitelty työssäoppimisen perusasioiden lisäksi kunkin alan työssäoppimisympäristön erityistarpeita. Alakohtaisten oppaiden tarve on usein lähtenyt siitä, että kyseisellä alalla on kaivattu aiempaa yksityiskohtaisempaa työssäoppimisen käsittelemistä. Alakohtaisissa oppaissa on voitu myös käsitellä opetussuunnitelman tutkintokohtaista osaa tarkemmin. Kokemusten mukaan useimmat alakohtaiset oppaat sopivat ainakin soveltuvin osin muidenkin alojen työssäoppimisen oppaiksi.

Painetuista julkaisuista suurin osa on laitettu myös verkkoon. Julkaisujen tilausohjeet tai verkkosivut, joilta julkaisut löytyvät, on mainittu kunkin luvun lopussa.

1.1 **Työssäoppimisen perusoppaat**

Työssäoppimisen perusoppaat on suunnattu työpaikkaohjaajien perehdyttämiseen ja kouluttamiseen sekä oppimisen ja ohjaamisen kehittämiseen. Työpaikoille suunnatuissa oppaissa käsitellään työssäoppimisen perusasioita, oppimiseen ja ohjaamiseen liittyviä asioita sekä arviointia. Ne sopivat hyvin myös työpaikan käsikirjaksi ja työssäoppimisen vastuiden ja tehtävien suunnitteluun. Lisäksi niistä on hyötyä opettajille työssäoppimisen suunnittelua varten. Osa perusoppaista käsittelee oppimista ja ohjaamista laajemmin ja ne sopivat sekä opettajien että työpaikkaohjaajien käyttöön. Monessa oppaassa on myös lomakkeita perehdytystä tai työssäoppimisen suunnittelua varten. Lähes kaikki esiteltävät oppaat ovat olleet jo käytössä ja niistä on saatu hyviä kokemuksia. Oppaat kuvataan julkaisun nimen mukaisessa aakkosjärjestyksessä.

ENERGIA-ALAN TYÖSSÄOPPIMISOPAS

Energia-ala tutuksi
Energiateollisuus ry
Projektikoodi 84028

Julkaisun tiedot

Energia-alan työssäoppimisopas. 2005.
Energiateollisuus ry.

Tavoite ja suunnittelu

Energia-alan työssäoppimisopasta on käytetty tiedottamisessa samoin kuin kehittämistyön apuvälineenä työpaikkaohjaajan koulutuksessa energia-alalla. Sitä on käytetty myös työssäoppimisen oppaana niin ohjaajille kuin opiskelijoillekin. Oppaan avulla on haluttu madaltaa alan yritysten kynnystä ottaa työssäoppijoita, lisätä oppilaitosten ja yritysten yhteisymmärrystä työssäoppimisen käytännöistä energia-alalla, lisätä työelämäyhteistyötä koko koulutuksen osalta sekä markkinoida toimialaa ja sen yrityksiä.

Työssäoppimisopasta oli suunnittelemassa ja toteuttamassa työryhmä, jossa olivat edustettuina oppilaitokset, Opetushallitus, järjestön edustaja sekä työelämä. Lisäksi lukuisa joukko asiantuntijoita kommentoi opasta sen laatimisvaiheessa.

Kenelle?

Työssäoppimisopas on suunnattu energia-alan työssäoppijoiden ohjaajien, AMK-insinöörien harjoittelujaksojen ohjaajien sekä ammatillisten oppilaitosten sähköalan opettajien lisäksi energia-alan johdolle, muulle henkilökunnalle sekä energia-alan yrityksiin tuleville työssäoppijoille.

Käyttö ja saatavuus

Oppaan sisältämät asiat ovat jääneet elämään yrityksiin. Opasta voi tilata Energiateollisuus ry:stä sekä sähköisenä versiona verkosta osoitteesta www.energia.fi -> työelämä.

Sisältö

Työssäoppimisoppaan sisällön laatimisessa otettiin huomioon erityisesti ne asiat, jotka yritysten kanssa käytyjen keskustelujen perusteella eniten hidastivat työssäoppimisen toteuttamista yrityksissä tai jopa estivät sen. Näitä asioita olivat työturvallisuus sekä arviointi. Lisäksi oppaaseen haluttiin sisällyttää informaatioita ammattiosaamisen näytöistä.

Alkusanat
Ammatilliseen koulutukseen liittyvää sanastoa
1. Yritysten ja oppilaitosten yhteistyö
Opiskelijat yrityksessä
2. Työssäoppimisen toteuttaminen
Työssäoppiminen prosessina Miten työssäoppiminen käynnistyy yrityksen näkökulmasta? Eri osapuolten tehtävät ja vastuut <i>Työpaikkaohjaaja opiskelijan tukena</i> <i>Opettajan rooli yhteistyön käynnistäjänä ja ylläpitäjänä</i> <i>Työssäoppijan rooli työyhteisössä</i> <i>Työssäoppijan vakuutusturva</i>
3. Palaute ja arviointi
Jatkuva palaute ohjaa työssäoppijaa Arviointikeskustelussa kootaan työssäoppimisjakson kokemukset
4. Turvallista työssäoppimista
Työturvallisuuteen liittyvä lainsäädäntö Miten käytännössä varmistetaan, että oppiminen työpaikalla tapahtuu turvallisesti? Yleinen työturvallisuusperihdytys Työturvallisuuden korostaminen henkilökohtaisella tasolla Työpaikkaohjaajan rooli työturvallisuudessa Suojavälineet Entä jos työturvallisuuskysymyksissä syntyy ongelmia?
5. Kohti näyttöjä
Ammattiosaamisen näytöt ja näyttötutkinnot Työelämän ja oppilaitoksen yhteistyö ammattiosaamisen näytöissä
Lisätietolinkkejä
Liite. Sopimusmalli työpaikalla käytännön työtehtävien yhteydessä järjestettävästä koulutuksesta

HAASTAVA NUORI AMMATTIA OPPIMASSA

Miten toimin nuoruusikäisen kanssa koulussa tai työpaikalla?

Terttu 3

Koulutusta työpaikkaohjaajille

Kuntoutussäätiö

Projektikoodi 85440

Julkaisun tiedot

Lehtoranta, P. & Reinola, O. 2007.

Haastava nuori ammattia oppimassa.

Miten toimin nuoruusikäisen kanssa koulussa tai työpaikalla?

Kuntoutussäätiö.

Tavoite ja suunnittelu

Haastava nuori ammattia oppimassa. Miten toimin nuoruusikäisen kanssa koulussa tai työpaikalla?”-oppaan tarkoituksena on lisätä työpaikkaohjaajan välineitä yhteistyöhön haastavan nuoren kanssa ja auttaa ymmärtämään nuoruusiän kehityskriisejä ja niiden ilmentymiä. Haastavilla nuorilla tarkoitetaan tässä yhteydessä esimerkiksi mielenterveysongelmista kärsiviä, masentuneita ja aggressiivisia nuoria. Yksi oppaan teemoista on elämänhallinta. Opasta varten on haastateltu ammattioppilaitosten opettajia (erityisesti haastavien nuorten tai niin sanottujen erityisnuorten kanssa työskenteleviä opettajia) sekä työpaikkaohjaajia. Haastatteluissa opettajia on pyydetty kertomaan sekä tapausesimerkkejä että keinoja haastavan nuoren kohtaamista varten.

Kenelle?

Haastava nuori ammattia oppimassa -opas on suunnattu opettajille, työpaikkaohjaajille sekä muille nuorten kanssa työskenteleville, esimerkiksi työvalmentajille.

Käyttö ja saatavuus

Julkaisun toivotaan antavan opettajille ja työpaikkaohjaajille vinkkejä toimimisesta nuoruusikäisten kanssa. Julkaisua voi tilata Kuntoutussäätiöstä niin kauan kuin sitä riittää osoitteesta www.kuntoutussaatio.fi.

1. Johdanto
2. Nuoruusikä – toinen mahdollisuus
2.1 Nuoruusiän kehitysvaiheet
2.2 Nuoruusiän kehityskriisit
2.3 Nuoruusiän kehityshäiriöt
3. Haastava nuori koulunpenkillä
3.1 Motivaation tukeminen
3.2 Elämänhallinnan opetteleminen
3.3 Välittäminen ja läsnäolo
3.4 Tavoitteiden löytäminen
4. Haastava nuori työpaikalla
4.1 Oppilaitoksen ja työpaikan yhteistyö
4.2 Työssäoppimisen sudenkuopat
5. Kun nuoruus kulkee kiertotietä
5.1 Käyttäytymisen häiriöt Epäsosiaalisuus Aggressiivisuus Viiltely Päihteiden käyttö
5.2 Mielialahäiriöt ja itsetuhokäyttäytyminen Masentuneisuus Itsetuhoisuus
5.3 Tunne-elämän häiriöt Paniikkihäiriö Sosiaalinen ahdistus
5.4 Oppimiseen vaikuttavat häiriöt ADHD Aspergerin oireyhtymä Oppimisvaikeudet
5.5 Syömishäiriöt
5.6 Palautteen ja puuttumisen pelisäännöt
6. Ohjaajan voimavarat ja kehitysmahdollisuudet
Kirjallisuutta

HYVÄ TYÖSSÄOPPIMISPAIKKA – itsearviointimalli yrityksille

VETOLAVA 3

– verkostoitumalla työssäoppimiseen laatua ja vaikuttavuutta

Taloudellinen Tiedotustoimisto

Projektikoodi 84678

Julkaisun tiedot

Hyvä työssäoppimispaikka – itsearviointimalli yrityksille.

Opas työssäoppimisen kehittäjille. 2006.

TAT/Koulutietopalvelu. Erweko.

Tavoite

Itsearviointimallin tarkoituksena on tukea työssäoppimisen käytäntöjen kehittämistä työpaikoilla. Organisaation käytäntöjen kehittäminen edellyttää itsearviointia sekä kehittämistarpeiden ja kehittämistoimenpiteiden määrittelyä. Oppaan kysymyksiä voi käyttää esimerkiksi oppilaitosyhteistyön vastuuhenkilön ja johdon yhteisissä keskusteluissa, kun oppilaitosyhteistyön roolia määritellään osana yrityksen liiketoimintaa.

Kenelle?

Työssäoppimisen kehittäjille erityisesti työssäoppimispaikoilla.

Käyttö ja saatavuus

Materiaali on tilattavissa painettuna versiona Taloudellisesta Tiedotustoimistosta osoitteesta www.tat.fi niin kauan kuin painoksia riittää. Materiaali on myös verkkosivuilla osoitteessa www.tat.fi/tat/fi/www/koulut/tyossaoppiminen/tyossaoppimisen_julkaisut.

Sisältö

1.	<i>Työssäoppimisen kehittäminen itsearviointimallin avulla</i>
2.	<i>Motiivit ja tavoitteet yhteistyölle oppilaitosten kanssa</i>
3.	<i>Tiedottaminen ja oppilaitosyhteistyön organisointi</i>
4.	<i>Työssäoppimisen ja ammattiosaamisen näyttöjen suunnittelu</i>
5.	<i>Työssäoppimisen ohjaus ja ammattiosaamisen näytöt työpaikalla</i>
6.	<i>Henkilöstön ja työpaikkaohjaajien osaamisen kehittäminen</i>
7.	<i>Osallistuminen ammatillisen koulutuksen kehittämiseen</i>
	<i>Työelämäyhteistyön menestystekijät</i>
	<i>Julkaisuja ja raportteja</i>

KYSY, KANNUSTA JA KYSEENALAISTA **Vakuutus- ja rahoitusalan työpaikkaohjauksen opas**

Oppiminen osana arkea
projekti koodi 83864
VARAKAS”
projekti koodi 85165.
Finanssi- ja vakuutus koulutus FINVA

Julkaisun tiedot

Häyhä, H. 2005.
Kysy, kannusta ja kyseenalaista.
Vakuutus- ja rahoitusalan työpaikkaohjauksen opas.
Vakuutusalan koulutuskeskuksen julkaisu 1/2005.
Helsinki: Erweko Painotuote Oy.

Tavoite ja suunnittelu

Oppaan tavoitteena on toimia apuvälineenä työpaikoille työssäoppimisessa ja koulutusmateriaalina työpaikkaohjaajien koulutuksissa. Oppaan näkökulmana on työelämässä olevan ammattitaitoisen aikuisopiskelijan ohjaus, mutta myös nuorten työssäoppijoiden ohjausta sivutaan. Oppaan lähtökohtana ovat olleet FINVAN työpaikkaohjaajien koulutuksissa käytetyt materiaalit ja työpaikkaohjaajien koulutustilaisuuksissa esittämät kysymykset ja keskustelut.

Kenelle?

Vakuutus- ja rahoitusalan työpaikkaohjaajille.

Käyttö ja saatavuus

Opasta jaetaan työpaikkaohjaajien koulutuksissa. Opas on käytössä FINVAssa. Materiaali jää käyttöön yhteistyökumppaneille ja opiskelijoille. Opasta voi tilata yksittäiskappaleina FINVAN verkkosivuilta osoitteesta www.finva.fi sekä hankkeen päätyttyä (vuoden 2007 jälkeen) maksullisena. Alkuperäinen opas laadittiin ”Oppiminen osana arkea” -projektissa ja oppaan päivitys ja uuden painoksen julkaisu toteutettiin VARAKAS-hankkeessa.

1. Työssäoppiminen yhdistää teorian ja käytännön
1.1 Oppisopimuskoulutus
1.1.1 Aikuisten näyttötutkinnot
1.2 Muut rahoitus- ja vakuutusalan työssäoppijat
2. Työssäoppiminen oppimismenetelmänä
2.1 Henkilökohtainen opiskelusuunnitelma eli HOPS
2.2 Yksilöllinen tapa opiskella
2.3 Työharjoittelua vai työssäoppimista?
2.4 Oppimisen pohjana on kokemus
2.5 Työssäoppimiseen keinoja
3. Työpaikkaohjaajan tehtävät
3.1 Tavoitteiden asettaja ja seuraaja
3.2 Työssäoppimisen suunnittelija ja mahdollistaja
3.3 Tukija, kannustaja ja motivoija
3.4 Palautteenantaja ja arvioija
3.4.1 Arvioinnin periaatteet
3.4.2 Palautteenantajan huoneentaulu
4. Kameleontti, kontrolloija vai kuuntelija?
4.1 Opiskelijoiden mielikuva hyvästä ohjaajasta
4.2 Ohjaajien näkemys ihanneohjaajasta
4.3 Vertaisvinkkejä ohjaajana toimimiseen
5. Miten työssäoppimista voidaan hyödyntää?
5.1 Työpaikkaohjaajan kehittyminen
5.2 Koko työyhteisön voimavara
6. Usein esitettyjä kysymyksiä
7. Lopuksi
8. Lue lisää työpaikkaohjauksesta

MESTARIN PAJASSA

– työssäoppimisen ohjaus bussialan työpaikoilla

MESTARIN PAJASSA

– Työssäoppiminen ja työnopetus bussiyrityksessä

Bussialan Kehittämispalvelut Oy, BAK

Projektikoodi 84677

Julkaisun tiedot

Häyrynen, T. 2005.

Mestarin pajassa – työssäoppimisen ohjaus bussialan työpaikoilla. Bussialan Kehittämispalvelut Oy. Helsinki: Edita Prima Oy.

Tavoite ja suunnittelu

Tavoitteena on ollut laatia linja-autonkuljettajaopiskelijoiden työssäoppimiseen soveltuva työelämälähtöinen työssäoppimismalli. Suunnitteluvaiheessa koottiin työpaikkaohjaajien, oppilaitosten sekä johdon ja bussialan näkemyksiä ja ideoita. Niiden pohjalta suunniteltiin työssäoppimismalli. Työssäoppimismallin toteutuksessa pidettiin tärkeänä nostaa esiin työpaikoilla jo olemassa oleva oppimis- ja ohjausosaaminen sekä syventää sitä erityisesti nuorten työssäoppijoiden työssäoppimisen ohjaukseen.

Kenelle?

Opas on suunnattu erityisesti linja-autonkuljettajaopiskelijoiden työpaikkaohjaajille, yritysjohdolle ja yritysten avainhenkilöille. Opasta voivat hyvin käyttää bussialan työpaikkaohjaajien ja opettajien lisäksi myös muiden alojen työpaikkaohjaajat esimerkiksi kuljetusalalla (raitiovaunukuljettajat ja niin edelleen.).

Käyttö ja saatavuus

Julkaisua on levitetty Linja-autoliiton jäsenyrityksille ja kuljetajakoulutusta toteuttaville oppilaitoksille. Se julkaistiin myös Opetushallituksen työssäoppimissivuilla ja Bussialan Kehittämispalvelujen kotisivuilla. Julkaisua voi tilata BAK:sta. Internetissä se on PDF-versiona osoitteessa www.bak.fi → Kehittäminen ja koulutus → Koulutus- ja oppimateriaali.

Bussiyritys nähdään ”Mestarin pajana”, jossa kokeneemmat työntekijät ohjaavat kokemattomampia. Julkaisussa käsitellään bussiyrityksessä tapahtuvaa työhön perehdyttämistä, työnopetusta ja oppimisen ohjausta sekä työpaikan opiskelijanohjauksen organisoimista bussiyrityksen näkökulmasta. Julkaisu sisältää myös vinkkejä, ajatuksia ja käytännön työvälineitä ohjaukseen ja arviointiin.

<i>Johdanto</i>
1. Kehittyminen ammattiin ja ammatissa
Kokemuksen merkitys ammattiin oppimisessa Työharjoittelusta työssäoppimiseen
2. Työssäoppiminen ammatillisessa koulutuksessa
Työssäoppija saa ohjausta oppilaitoksessa ja bussiyrityksessä Työssäoppijat Työssäoppiminen nuorisoasteella Nuori työssäoppijana Työssäoppiminen näyttötutkintoon valmistavassa koulutuksessa Linja-autonkuljettajaopiskelija työssäoppijana Työssäoppimisen järjestämisen tapoja Turun liikennelaitosyhteistyö Seitsikkosovellus Rengassovellus Tarjotinsovellus Työssäoppimispaikkojen hankkiminen Opiskelija opettelee työnhakutaitojaan Oppilaitoksen yritysverkosto Bussiyrityksestä tehdään aloite
3. Oppiminen ja sen ohjaus bussiyrityksessä
Opiskelija tulee oppimaan osaamista bussiyritykseen Oppiminen työpaikalla Oppimisen ohjaus Mestarin paja Ketekä ohjaavat opiskelijaa? Millaisia valmiuksia opiskelijoilla on? Ohjauksen vaiheet ja ohjaussuunnitelma Osaamiskartan käyttö osaamisen esittelyssä Oppimista aktivoivat tehtävät Perehdyttäminen Opastaminen työtehtävissä Arviointi Mestarin pajassa Työssäoppimisen arviointi Ohjauksen arviointi
<i>Liitteet</i>
<i>Lähteet</i>

MINÄ TYÖPAIKKAOHJAAJANA **– tavoitteena hyvä ohjaus**

VETOLAVA 3

– verkostoitumalla työssäoppimiseen laatua ja vaikuttavuutta

Taloudellinen Tiedotustoimisto

Projektitkoodi 84678

Julkaisun tiedot

Minä työpaikkaohjaajana – tavoitteena hyvä ohjaus. 2006.
TAT/Koulutietopalvelu. Erweko.

Tavoitteet ja suunnittelu

Materiaalin tavoitteena on toimia työpaikkaohjaajan työkirjana, jossa tehtävien ja kysymysten kautta ohjataan kehittymistä hyväksi työpaikkaohjaajaksi. Aineiston suunnittelussa on lähdetty pk-yrityksissä toimivien työpaikkaohjaajien lähtökohdista ja työpaikkaohjaajaksi opiskelevan henkilön oman oppimisen näkökulmasta.

Kenelle?

Opas on työpaikkaohjaajan työkirja, joka soveltuu käytettäväksi työpaikalla järjestettävän työpaikkaohjaajakoulutuksen materiaalina. Työkirjaa voi käyttää myös itseopiskeluun.

Käyttö ja saatavuus

Materiaali on tilattavissa painettuna versiona Taloudellisesta Tiedotustoimistosta osoitteesta www.tat.fi niin kauan kuin painoksia riittää. Materiaali on myös verkkosivuilla osoitteessa www.tat.fi/tat/fi/www/koulut/tyossaoppiminen/tyossaoppimisen_julkaisut.

Sisältö

Koulutusaineistossa työpaikkaohjaajakoulutus on jaettu kahteen vaiheeseen.

	<i>Työpaikkaohjaajalle</i>
	<i>Opettajalle</i>
	<i>Työpaikkaohjaajaksi kouluttautuminen ja koulutusaineiston rakenne</i>
	<i>Miten kehittyminen hyväksi työpaikkaohjaajaksi tapahtuu?</i>
	<i>Työpaikkaohjaajakoulutuksen suorittaminen työn ohessa</i>
	<i>Työpaikkaohjaajakoulutuksen 2 ov yhteenvedo LOMAKE</i>
	VAIHE 1 Työpaikkaohjaajan tehtävään perehtyminen
1	<i>Koulutuksen aloitus ja tutustuminen työpaikkaohjaajan tehtävään</i>
2	<i>Tavoitteen asettaminen – kehittyminen hyväksi työpaikkaohjaajaksi</i> <i>TEHTÄVÄSIVU</i> Odotukset ja tavoitteet <i>LOMAKE</i> Työpaikkaohjaajan perehdyttäminen vaihe 1 Eri osapuolten roolit ja tehtävät työssäoppimisessa Työpaikkaohjaajan osaaminen
3	<i>Työssäoppimisjakson suunnittelu yhdessä opettajan kanssa</i>
4	<i>Ensimmäisen työssäoppimisjakson toteutus ja kokemus opiskelijan ohjauksesta</i> Opiskelijan perehdyttäminen Ohjau- ja palautekeskustelut työssäoppimisjakson aikana Työssäoppimisjakson arviointikeskustelu
5	<i>Opiskelijan palaute ohjaustaidoista</i>
6	<i>Työpaikkaohjaajan kehityskeskustelu</i> Työpaikkaohjaajan itsearviointi <i>LOMAKE</i> Opiskelijan palaute työpaikkaohjaajalle <i>LOMAKE</i> Työpaikkaohjaajan itsearviointi Työpaikkaohjaajan kehityskeskustelu <i>TEHTÄVÄSIVU</i> Valmistautuminen kehityskeskusteluun <i>LOMAKE</i> Työpaikkaohjaajan kehityskeskustelu
	VAIHE 2 Työpaikkaohjaajana kehittyminen ja työyhteisön sitoutuminen työssäoppimisen kehittämiseen
7	<i>Tavoitteiden asettaminen työpaikkaohjaajana kehittymiselle</i>
8	<i>Työpaikan työssäoppimisen käytäntöjen arviointi ja kehittymistarpeiden määrittely</i> <i>TEHTÄVÄSIVU</i> Työpaikan työssäoppimisen käytäntöjen arviointi ja henkilökohtaisten kehittymistarpeiden määrittely <i>LOMAKE</i> Työpaikkaohjaajan osaamisen kehittymistavoitteet <i>TEHTÄVÄSIVU</i> Työpaikkaohjauksen periaatteet <i>TEHTÄVÄSIVU JA RYHMÄKESKUSTELU</i> Ammattietiikka ja roolimallit <i>TEHTÄVÄSIVU JA RYHMÄKESKUSTELU</i> Erilaiset ohjaustilanteet <i>LOMAKE</i> Työpaikkaohjaajan ohjauspäiväkirja
9	<i>Perehtyminen koulutusjärjestelmään, opetussuunnitelmaan ja opiskelijan arviointiin</i>
10	<i>Työssäoppimisjakson suunnittelu ja työssäoppijan ohjaus</i> <i>TEHTÄVÄSIVU</i> Koulutusjärjestelmä ja ammatillinen koulutus tutuksi <i>TEHTÄVÄSIVU JA RYHMÄKESKUSTELU</i> Perehtyminen opetussuunnitelmaan ja opiskelijan arviointiin Ammattiosaamisen näyttö opiskelijan arviointimenetelmänä
11	<i>Ammattiosaamisen näytön suunnittelu, toteutus ja arviointi</i>
12	<i>Yhteenvedo ja koulutuksen päätös</i> <i>LOMAKE</i> Opiskelijan palaute työpaikkaohjaajalle <i>TEHTÄVÄSIVU</i> Minä ohjaajana
	<i>Liite 1 Työpaikkaohjaajakoulutuksen tavoitteet</i>
	<i>Liite 2 Työpaikkaohjaajan ohjauspäiväkirja</i>

MITEN OHJAAT TYÖSSÄOPPIJOITA

Terttu-projektissa kehitetty koulutusmateriaali työpaikkojen ja yritysten työpaikkaohjaajille

TERTTU 2

Työpaikkaohjaajien koulutus, jossa huomioidaan erityistä tukea tarvitsevien työssäoppijoiden tarpeita, projektikoodi 83853

Terttu 3

Koulutusta työpaikkaohjaajille, projektikoodi 85440.

Kuntoutussäätiö

Julkaisun tiedot

Lehtoranta, P., Leivo, H. & Haapasalo, S. 2006.

Miten ohjaat työssäoppijoita. Terttu-projektissa kehitetty koulutusmateriaali työpaikkojen ja yritysten työpaikkaohjaajille. Kuntoutussäätiö. Yliopistopaino.

Tavoite ja suunnittelu

Miten ohjaat työssäoppijoita -opas on tarkoitettu koulutuspaketiksi yritysten ja työpaikkojen työpaikkaohjaajille. Se sisältää perusasiat, joita työpaikkaohjaajan on hyvä tietää ohjatessaan ja arvioidessaan työssäoppijoita. Opas on pyritty laatimaan selkeäksi ja helppolukuiseksi. Esimerkit tuovat käytännönläheisyyttä ja kiinnostavuutta. Miten ohjaat työssäoppijoita -opas uudistettiin vuonna 2006. Myös www-sivuille osoitteeseen www.kuntoutussaatio.fi/terttu tehtiin samat muutokset.

Kenelle?

Miten ohjaat työssäoppijoita -opas on tarkoitettu ensisijaisesti työpaikkaohjaajille, mutta myös opettajat voivat hyödyntää sitä.

Kokemuksia

Miten ohjaat työssäoppijoita -julkaisua on toivottu käyttöön laajalti, ja sitä on käytetty oppimateriaalina työpaikkaohjaajakoulutuksessa monissa hankkeissa. Julkaisu on helppolukuinen, selkeärakenteinen opas työpaikkaohjaajille. Julkaisua ovat hyödyntäneet myös muut ESR-projektit, esimerkiksi Cooper- ja Opi oppimaan -projekti.

Käyttö ja saatavuus

Koulutuspakettia voi käyttää työpaikkaohjaajakoulutuksen materiaalina tai työpaikkaohjaajien itseopiskelun tukena. Miten ohjaat työssäoppijoita -julkaisu ja siihen liittyvät www-sivut on hyvin levinnyt ja tunnettu koulutuspaketti. Se sisältää tietoa oppimisesta, oppimisen vaikeuksista, ohjauksesta ja arvioinnista. Oppaaseen on koottu myös tietoa siitä, miten toimitaan erilaisia tukitoimia tarvitsevien ja vammaisten opiskelijoiden kanssa. Julkaisua voi tilata Kuntoutussäätiöstä niin kauan kuin sitä riittää. Aineisto on käytettävissä myös Kuntoutussäätiön [www-sivuilta](http://www.kuntoutussaatio.fi/terttu) osoitteesta www.kuntoutussaatio.fi/terttu.

Sisältö

1.	Johdanto
2.	Ammatillinen koulutus, työssäoppiminen, ammattiosaamisen näytöt ja työsuojelu
2.1	Toisen asteen ammatillinen koulutus
2.2	Työssäoppiminen
2.3	Ammattiosaamisen näytöt
2.4	Työsuojelu
3.	Työssäoppimisen ohjaus
3.1	Ohjauksen perusta: onnistuneen ohjauksen edellytykset
3.2	Ohjausprosessi
3.3	Ohjauksen menetelmät
3.4	Yhteenvedo
4.	Työssäoppiminen oppimismenetelmänä
4.1	Oppimisen perusideoita
4.2	Oppimisprosessi
4.3	Oppimista tukevat menetelmät
4.4	Yhteenvedo
5.	Oppimisvaikeudet työssäoppimisjaksoilla
5.1	Erietyiset oppimisen vaikeudet
5.2.	Yhteenvedo
6.	Arviointi
6.1	Mitä arvioidaan?
6.2	Kuka arvioi?
6.3	Miten arvioidaan?
6.4	Arviointiprosessi
6.5	Yhteenvedo
7.	Eriyisryhmien huomioiminen työssäoppimisessa
7.1	Allergia ja astma
7.2	Diabetes
7.3	Epilepsia
7.4	Kehitysvammaisuus
7.5	Kuulovammaisuus
7.6	Liikuntavammat
7.7	Mielenterveys
7.8	Näköongelmat
7.9.	Tarkkaavaisuushäiriöt
7.10	Taloudelliset tuet erityisryhmien työllistämiseen
Litteet	
Liite 1 Laki ammatillisesta koulutuksesta annetun lain muuttamisesta (L601/2005)	
Liite 2 Valtioneuvoston asetus ammatillisesta koulutuksesta annetun asetuksen muuttamisesta (A605/2005)	
Liite 3a ja b Sopimukset työpaikalla käytännön työtehtävien yhteydessä järjestettävästä koulutuksesta	
Liite 4 Luettelo nuorilta työntekijöiltä kokonaan kielletyistä töistä	
Liite 5 Esimerkkiluettelo nuorille työntekijöille vaarallisista töistä	
Liite 6 Ammatillisen peruskoulutuksen opetussuunnitelman ja näyttötutkinnon perusteet	
Liite 7a ja b Esimerkkejä opiskelijan päiväkirjasta työssäoppimisjaksoilla	
Liite 8 Lomake näytön arvioinnin tallentamiselle	
Liite 9 Näyttötodistus	

NÄKÖKULMIA OPPIMISEEN

Typa2
Educa-Instituutti Oy
Projekti koodi 85582

Julkaisun tiedot

Rytkönen, M. & Hätönen, H. 2007.
Näkökulmia oppimiseen.
Educa-Instituutti Oy. Helsinki: Edita Prima Oy.

Tavoite ja suunnittelu

Oppaan tarkoituksena on antaa perustyövälineet pohtia ja edistää oppimista erilaisissa työelämän ohjaus- ja koulutustilanteissa. Opas on suunniteltu käytettäväksi osana työpaikkaohjaajien koulutusta.

Kenelle?

Opas on tarkoitettu henkilöille, jotka ohjaavat työssään toisten oppimista. Tällaisia henkilöitä ovat esimerkiksi työpaikkaohjaajat, kouluttajat, opettajat, perehdyttäjät, työnopastajat ja esimiehet.

Käyttö ja saatavuus

Materiaalia käytetään työpaikkaohjaajien koulutuksissa.

<i>Lukijalle</i>	
1	<i>Oppimisen perustoimintoja</i>
1.1	Motivoituminen
1.2	Tiedon vastaanottaminen
1.3	Muistaminen
1.4	Reflektio oppimisessa
1.5	Suuntautumistavat oppimiseen
2	<i>Oppimisen tasot</i>
3	<i>Eri teorioiden näkökulmia oppimiseen</i>
3.1	Behaviorismi – toiminnan seuraamuksia oppimisessa painottava näkökulma
3.1.1	Behaviorismin perusajatuksia
3.1.2	Behavioristisen näkökulman soveltaminen ohjauksessa
3.2	Konstruktivismi – tiedon rakentamista oppimisessa painottava näkökulma
3.2.1	Konstruktivismin perusajatuksia
3.2.2	Konstruktivistisen näkemyksen soveltaminen ohjauksessa
3.3	Kokemuksellinen oppiminen – kokemusta oppimisessa painottava näkökulma
3.3.1	Kokemuksellisen oppimisen perusajatuksia
3.3.2	Kokemuksellisen oppimisen näkemyksen soveltaminen ohjauksessa
3.4	Tutkiva oppiminen
3.4.1	Tutkivan oppimisen perusajatuksia
3.4.2	Tutkivan oppimisen soveltaminen ohjauksessa
3.5	Muita teoreettisia näkökulmia
4	<i>Oppimistavat ja oppimistyylit</i>
4.1	Oppimistavat
4.2	Oppimistyylit
<i>Kirjallisuutta</i>	
<i>Liite. Oppimistyylit ja oppimisen edistäminen</i>	

OPAS TYÖPAIKKAOHJAAJALLE

*ERTO-pk-yritysten työpaikkaohjaajakoulutusprojekti
Invalidisäätiö / Keskuspuiston ammattiopisto
Projekti koodi 86216*

Julkaisun tiedot

Opas työpaikkaohjaajille. 2007.
Invalidisäätiö, Keskuspuiston ammattiopisto.
(tulossa 2007 vuoden lopussa)

Tavoite ja suunnittelu

Oppaan tavoitteena on toimia työpaikkaohjaajan työvälineenä erilaisen työssäoppijan ohjauksessa työssäoppimisjaksolla. Tarve lähti siitä, että oppilaitoksessa oli laadittu ammattiosaamisen näyttöihin liittyvä opas opettajille ja selkokielen opas opiskelijoille. Työpaikkaohjaajille suunnattua materiaalia ei ollut. Opas kuuluu samaan sarjaan Keskuspuiston ammattiopistossa laaditun ”Valmis näyttöön” -oppaan kanssa. Erilaisen oppijan näkökulma on ollut oppaan suunnittelussa keskeisenä. Keskuspuiston ammattiopiston projektitiimi suunnitteli materiaalin yhdessä muiden yhteistyöoppilaitosten opettajien kanssa. Keskuspuiston ammattiopistossa laadittu ”Ammattiosaamisen näytöt” -opas on ollut pohjana materiaalin suunnittelussa.

Kenelle?

Erilaisen oppijan työpaikkaohjaajalle.

Käyttö ja saatavuus

Opas on ohjekirja työpaikkaohjaajalle erilaisen oppijan ohjaukseen. Sitä voi käyttää apuna silloin, kun opettaja käy työpaikkaohjaajan kanssa läpi työssäoppimisen perusasioita. Opas toimii myös itseopiskeluvälineenä, ja se sopii työpaikkojen edustajien perehdyttämiseen.

Opas on ilmestymässä vuoden 2007 lopulla painettuna versiona. Sitä voi kysyä Keskuspuiston ammattiopistosta. Opas sijoitetaan myöhemmin sivuille www.keskuspuisto.net myös verkkoversiona. Materiaalia arvioidaan ja kehitetään oppilaitoksen sisällä. Siinä vaiheessa kun painos loppuu, tilanne tarkistetaan ja opas päivitetään tarpeen vaatiessa. Työpaikkaohjaajilta ei vielä ole kysytty palautetta, mutta muun muassa opettajien, hallinnon edustajien sekä koulutuksen järjestäjien edustajien kanssa on keskusteltu kehittämistarpeista.

Opettajat jakavat materiaalia pääosin jalkautuessaan työpaikoille. Materiaalia jaetaan myös Keskuspuiston ammattiopiston järjestämissä seminaareissa ja muissa koulutuksissa erityisesti työelämän edustajille.

<i>Työssäoppiminen eli työpaikoilla tapahtuva oppiminen</i>
Työssäoppimisen prosessi Työssäoppimisen tavoitteita Onnistunut työssäoppiminen Työssäoppimisen ja työharjoittelun eroja Työturvallisuus Opiskelija työssäoppimassa Sopimukset ja lomakkeet Opetussuunnitelma
<i>Ammattiosaamisen näyttö</i>
Mikä, missä, milloin
<i>Erilainen oppija</i>
Erityisopiskelija työssäoppimassa Lukivaikeuden ilmeneminen ammattityössä
<i>Ohjaus</i>
Ohjauksen ennakkosuunnittelu Ohjaustyylit Ristiriitatilanteet Palaute
<i>Oppimisen prosessi</i>
Oppimistyylit
<i>Arviointi</i>
Arviointikohteet ammattiosaamisen näytöissä Yleisiä arviointiohjeita Hampurilaisarviointi
<i>Työllistämisen tukimuodot</i>
<i>Liitteet</i> Työpaikkaohjaajan muistilista Lomakkeet Kaaviot Työpaikkaohjaajan koulutus / osaamisen arviointi

OPAS TYÖSSÄOPPIMISEN OHJAAMISEEN

ESR-momu-toko

Monimuotoinen työpaikkaohjaajien koulutusprojekti

Seinäjoen koulutuskuntayhtymä, Seinäjoen koulutuskeskus.

Projektikoodi 85159.

Julkaisun tiedot

Opas työssäoppimisen ohjaamiseen. 2007.

Seinäjoen koulutuskeskus. Kauhavan kirjapaino.

Tavoite ja suunnittelu

Opas on tarkoitettu työpaikkaohjaajien koulutusmateriaaliksi ja työpaikoille työssäoppimisen ohjaamisen tueksi. Oppaassa on hyödynnetty eri projekteissa tuotettuja työssäoppimisen materiaaleja. Sisältöä on kehitetty käyttäjiltä tulleen palautteen mukaisesti. Oppaan avuksi on suunniteltu myös diasarja, jota voi käyttää koulutuksen tukena.

Kenelle?

Julkaisu on suunnattu työpaikkaohjaajille. Opasta voi käyttää materiaalina työpaikkaohjaajakoulutuksissa sekä myös itseopiskelumateriaalina. Diasarjaa kouluttajat voivat halutessaan käyttää käydessään työpaikoilla kouluttamassa työpaikkaohjaajia.

Käyttö ja saatavuus

Materiaali jää käyttöön Seinäjoen koulutuskeskukseen sekä painettuna että verkkoversiona. Materiaali jaetaan kaikille työpaikkaohjaajien koulutukseen osallistuville, ja sitä on levitetty yhteistyöoppilaitoksiin. Materiaali on verkkosivuilla osoitteessa www.esr-momu-toko.fi. Sitä voi myös tilata yksittäiskappaleina Seinäjoen koulutuskeskuksesta.

Diasarja on verkkosivuilla osoitteessa www.esr-momu-toko.fi -> Tuotteet -> Momu -> työpaikkaohjaajakoulutuksen materiaali-paketti.

Projektissa on lisäksi tehty oma oppaansa oppisopimusopiskelijan työpaikkaohjaajalle/kouluttajalle. Julkaisun nimi on Opas oppisopimusopiskelijan työpaikkakouluttajalle. 2007. Seinäjoen koulutuskeskus. Se on myös tulossa sähköisenä em. verkkosivuille.

Sisältö

Materiaalin sisältö pohjautuu Työpaikkaohjaajien koulutusohjelman perusteisiin. Opas sisältää perusmateriaalin työpaikkaohjaajakoulutukseen, ja se on tarkoitettu täydennettäväksi toimiala- ja tutkintokohtaisesti.

<i>Lukijalle</i>	
1.	<i>Ammatillinen koulutus ja työssäoppiminen</i>
1.1	Ammatillinen peruskoulutus
1.2	Työssäoppiminen osana ammatillista koulutusta
1.3	TOPS
1.4	Ammattiosaamisen näytöt
2.	<i>Työssäoppimisen järjestäminen ja pelisäännöt</i>
2.1	Osapuolten tehtävät ja vastuut
2.2	Työssäoppiminen prosessina
2.3	Opiskelijan perehdyttäminen
2.4	Työturvallisuus, vastuut ja vakuutukset
2.5	Työssäoppiminen: Sedu, Hami ja Kurikan ammattioppilaitos
3.	<i>Työssäoppijan ohjaaminen työpaikalla</i>
3.1	Työpaikkaohjaajan rooli
3.2	Oppimista ohjaavat käsitykset ihmisistä, tiedosta ja oppimisesta
3.3	Ammattitaidon oppiminen
3.4	Erilaisia opiskelutapoja työssäoppimisen aikana
3.5	Palaute motivoi ja parantaa oppimistuloksia
4.	<i>Työssäoppimisen arviointi</i>
5.	<i>Lopuksi</i>
6.	<i>Tehtävät</i>
7.	<i>Ammatillisen koulutuksen sanastoa</i>
8.	<i>Suosittelavaa kirjallisuutta ja lisätietoja</i>
<i>Lähdeluettelo</i>	
<i>Liitteet</i>	

TAITO NÄKYVÄKSI **– taito, työssäoppiminen ja digitaalinen valokuva**

Taito

Vammalan seudun ammatillisen koulutuksen kuntayhtymä

Projekti koodi 83930

Julkaisun tiedot

Mahlamäki-Kultanen, S. & Tarvainen, J-M. (toim.) 2007.

Taito näkyväksi – taito, työssäoppiminen ja digitaalinen valokuva.

Hämeen ammattikorkeakoulu. Saarijärvi: Saarijärven Offset Oy.

Tavoite ja suunnittelu

Materiaalin tavoitteena on toimia apuvälineenä työssäoppimisen ohjauksessa taidon opettamisen yhteydessä. Taidon opettaminen on mallinnettu julkaisuun ”Taito näkyväksi – taito, työssäoppiminen ja digitaalinen kuvaus.” Mahlamäki-Kultanen, S., Tarvainen, J-M. (toim.) 2007. Digitaalisen valokuvauksen käytöstä on tekeillä jatkotutkimus, joka pohjautuu projektissa hankittuihin aineistoihin.

Kenelle?

Julkaisu on tarkoitettu opettajien, työpaikkaohjaajien ja työssäoppimisen kehittäjien käytettäväksi työssäoppimisen ohjauksessa taidon opettamisessa.

Käyttö ja saatavuus

Materiaali on julkaistu Hämeen ammattikorkeakoulun julkaisusarjassa, ja sitä levitetään yhteistyöoppilaitoksiin. Materiaali on tilattavissa Hämeen ammattikorkeakoulusta.

Sisältö

Oppaassa on mallinnettu taidon opettamisen prosessi. Oppaassa tuodaan myös esiin työpaikkaohjaajien ja opettajien kokemuksia taidon opettamisen analysoinnista ja opettamisesta valokuvan avulla.

1.	<i>Johdanto</i>
2.	<i>Kirjoittajat</i>
3.	<i>Taito-projektin esittely</i>
4.	<i>Yhteistyökumppanit</i>
5.	<i>Verkkosivujen esittely</i>
6.	<i>Hoitotaidon oppiminen ja ohjaaminen lähihoitajakoulutuksessa</i>
7.	<i>TopeTaito – työpaikkaohjaajien koulutusmalli</i>
8.	<i>TopeTaito – koulutusmallin arviointi</i>
9.	<i>Digitaalinen kuvamateriaali työssäoppimisen tukiaineistona</i>
9.1	Käsi- ja taideteollisuusala
9.2	Kokemuksia kuvamateriaalin tuottamisesta metsäalalle
9.3	Kokemuksia digitaalisen valokuvan käytöstä tekniikan alalla
9.4	Esimerkkejä kuvamateriaaleista
10.	<i>Erilainen oppija on tavallinen oppija</i>
11.	<i>Opettajien kokemuksia työssäoppimisen ohjauksesta ja digitaalisesta valokuvauksesta</i>

TUKEA TYÖSSÄOPPIMISEEN

Terttu-projektissa koottuja kokemuksia opettajan ja työpaikkaohjaajan toiminnasta työssäoppimassa olevan opiskelijan tukena

TERTTU 2

Työpaikkaohjaajien koulutus, jossa huomioidaan erityistä tukea tarvitsevien työssäoppijoiden tarpeita, projektikoodi 83853

TERTTU 3

Koulutusta työpaikkaohjaajille, projektikoodi 85440.

Kuntoutussäätiö

Julkaisun tiedot

Lehtoranta, P. & Aalto, A. 2003.

Tukea työssäoppimiseen. Terttu-projektissa koottuja kokemuksia opettajan ja työpaikkaohjaajan toiminnasta työssäoppimassa olevan opiskelijan tukena. Kuntoutussäätiö. Yliopistopaino.

Tavoite ja suunnittelu

Tukea työssäoppimiseen -opas on tarkoitettu työpaikkaohjaajalle työssäoppimiseen perehtymiseen. Julkaisu antaa toimintavinkkejä niihin tilanteisiin, joissa opiskelija tarvitsee keskimääräistä enemmän tukea työpaikkaohjaajalta ja opettajalta. Yksilöiden tukemisen lisäksi tilanne, jossa ryhmä oli yhdessä työssäoppimassa, toimi uudenaikaisena työssäoppimisen kokeiluna. Asioiden havainnollistamiseksi julkaisuun on koottu runsaasti tapausesimerkkejä. Alkuperäistä vuoden 2003 julkaisua on päivitetty monilta osin.

Kenelle?

Tukea työssäoppimiseen -opas on tarkoitettu ensisijaisesti työpaikkaohjaajille, mutta myös opettajat voivat hyödyntää sitä. Opettajien ja työpaikkaohjaajien ohella myös muut työvalmennustehtävissä tai vastaavissa tehtävissä toimivat henkilöt voivat hyödyntää raportissa esiteltyjä kokemuksia.

Käyttö ja saatavuus

Julkaisua voi tilata Kuntoutussäätiöstä niin kauan kuin sitä riittää. Aineisto on käytettävissä myös Kuntoutussäätiön [www-sivuilta](http://www.kuntoutussaatio.fi/terttu) osoitteesta www.kuntoutussaatio.fi/terttu

1.	Johdanto
2.	Työssäoppiminen
3.	Työssäoppimisen tukeminen
3.1	Tuki työssäoppimisen eri vaiheissa
3.2	HOJKS erityistä tukea tarvitsevan opiskelijan työssäoppimisen työkaluna ja mittarina
3.3	Oppimis-, työskentely- ja vuorovaikutustyyli työssäoppimisen tukemisessa
4.	Hankkeen toteutus
4.1	Hankkeen seurantar ryhmien opiskelijat
4.2	Tilannekartoitus ja interventiot
4.3	Tapausesimerkit
4.4	Päätelmiä
5.	Ryhmä työssäoppimassa
6.	Yhteenveto ja pohdinta
	<i>Kirjallisuutta</i>
	<i>Liitteet</i>
	Tulohaastattelulomake
	Oppimis- ja työskentelytyyli
	Tiedonkeruu ja päiväkirja työssäoppimisen tukemiseen
	Työpaikkaohjaajan ja opettajan yhteistoiminnan huoneentaulu

TUTORIN JA TYÖPAIKKAOHJAAJAN OPAS

Sorvi ja Pulpetti

Opettajat ja työpaikkaohjaajat työssäoppimisen kehittäjinä

Hyvinkään-Riihimäen aikuiskoulutuskeskus HRACK

Projektikoodi 83407

Julkaisun tiedot

Tutorin ja työpaikkaohjaajan opas. 2005.

Sorvi&Pulpetti, Opettajat ja työpaikkaohjaajat työssäoppimisen kehittäjinä.

Hyvinkää-Riihimäen aikuiskoulutuskeskus. Savion kirjapaino.

Tavoite ja suunnittelu

Tutorin ja työpaikkaohjaajan oppaan tavoitteena on toimia perehdytys- ja koulutusmateriaalina työpaikkaohjaajien koulutuksessa. Materiaalin laatimisessa on hyödynnetty projektissa saatuja kokemuksia työpaikkaohjaajien koulutuksesta ja ammatillisten oppilaitosten opettajien tutorkoulutuksesta. Opas laadittiin projektissa aikaisemmin tuotetun PULPETTI -työpaikkaohjaajakoulutuksen materiaalikansion pohjalta.

Kenelle?

Tutorin ja työpaikkaohjaajan opas on opiskelun työkirja ja käsikirja työpaikkaohjaajille ja opettajille.

Käyttö ja saatavuus

Tutorin ja työpaikkaohjaajan opas on julkaistu painotuotteena sekä oppilaitoksen www-sivuilla PDF-versiona osoitteessa www.hrack.fi/SorviPulpetti.pdf. Materiaali on käytössä Hyvinkään-Riihimäen aikuiskoulutuskeskuksessa, ja sitä jaetaan työpaikoille ja käytetään työpaikkaohjaajien koulutuksen materiaalina. Se on tilattavissa Hyvinkään-Riihimäen aikuiskoulutuskeskuksesta sekä ladattavissa mainitun koulutuskeskuksen www-sivuilta.

<i>Oppaan käyttäjälle</i>	
1.	<i>Oppiminen</i>
	Mitä oppiminen on? Oppimiseen vaikuttavat monet tekijät
2.	<i>Työssäoppiminen osana ammatillista koulutusta</i>
	Suomen koulutusjärjestelmä Työssäoppimisen perusteita Työssäoppimisen järjestäminen Työssäoppimisen suunnittelu
3.	<i>Näytöt ja näyttötutkinnot ammatillisessa koulutuksessa</i>
	Näytöt ammatillisessa peruskoulutuksessa Aikuisten ammatilliset näyttötutkinnot
4.	<i>Kehittyvä ammattitaito työssäoppimisen tavoitteena</i>
	Ammattitaito Ammatissa vaadittava ydinosaaminen ja muuttuvat työn vaatimukset Ammattiin oppiminen
5.	<i>Työpaikka oppimisympäristönä</i>
	Oppimisnäkemykset Oppimistyylejä Erilaiset oppijat Työyhteisön voimavarat – yksilöllisyys, erilaisuus, yhteisöllisyys
6.	<i>Työssäoppimisen ohjaaminen</i>
	Perehdyttäminen Työturvallisuus Työssä tarvittavien taitojen opettaminen Ohjaaminen oppimisen eri vaiheissa Ohjaaminen on vuorovaikutusta Ohjauskeskustelu
7.	<i>Työssäoppimisen arviointi</i>
	Arvioinnin perusteet Arvioinnin kohteet ja arvosana-asteikot Arviointimenetelmät Arviointi on yhteistyötä Itsearviointi on tärkeää oppimisessa Arviointi on palautetta
8.	<i>Tutorin roolit ja tehtävät</i>
9.	<i>Työpaikkaohjaajan roolit ja tehtävät</i>
10.	<i>Lopuksi</i>
	<i>Ammatillisen koulutuksen sanastoa</i>
	<i>Lähteet</i>
	<i>Liitteet 1–4</i>

TYÖPAIKKAOHJAAJA OPPIMISEN EDISTÄJÄNÄ – opiskelijan ohjaaminen ja arviointi työpaikalla

Typa2
Educa-Instituutti Oy
Projektikoodi 85582

Julkaisun tiedot

Mykrä, T. 2007.
Työpaikkaohjaaja oppimisen edistäjänä – opiskelijan ohjaaminen ja arviointi työpaikalla.
Educa-Instituutti Oy. Vammala: Vammalan kirjapaino Oy.

Tavoite ja suunnittelu

Materiaalin tarkoituksena on luoda kokonaiskuva ammatilliseen peruskoulutukseen kuuluvasta työssäoppimisesta sekä antaa työssäoppimisen ohjaajille virikkeitä ja vinkkejä käytännön ohjaus- ja arviointitilanteiden suunnitteluun ja toteutukseen. Koulutusmateriaalin pohjana oli vuonna 2002 julkaistu kirja ”Työpaikkaohjaaja oppimisen edistäjänä – työssäoppimisen ohjaaminen ja arviointi työyhteisön arjessa” (Mykrä, T.). Uudistuksessa on otettu huomioon oppaan käyttäjien antama palaute sekä ammattiosaimisen näytöt. Materiaali käännetettiin myös ruotsiksi nimellä ”Arbetsplatshandledaren som främjare av inläring – handledning och bedömning av den studerande på arbetsplatsen”. Mykrä, T. 2007.

Kenelle?

Koulutusmateriaali on suunnattu työpaikkaohjaajille sekä muille työssäoppimisen ohjauksesta, arvioinnin ja palautteen antamisen taidoista kiinnostuneille.

Käyttö ja saatavuus

Materiaalia voi käyttää työpaikkaohjaajien koulutuksissa sekä itsenäisessä opiskelussa. Materiaali on olemassa painettuna julkaisuna. Julkaisua voi tilata maksutta Educa-Instituutti Oy:n toimistolta osoitteesta www.educa-instituutti.fi -> julkaisut.

Materiaali sisältää tietoa muun muassa työpaikkaohjaajan rooleista ja tehtävistä, oppimisesta, ohjaamisesta käytännössä, arvioinnista sekä ohjaamisen ja arvioinnin kehittamisestä.

Lukijalle	
1	Ammatillinen osaaminen työpaikan, oppilaitoksen ja opiskelijan yhteistyönä
1.1	Suomen koulutusjärjestelmä
1.2	Oppilaitoksen ja työpaikan yhteistyö: mitä opiskelija voi oppia työpaikalla?
1.3	Opetussuunnitelma ohjaa työssä tapahtuvaa oppimista
1.4	Ammatillinen osaaminen ja sen kehittyminen
2	Työpaikkaohjaajan roolit ja tehtävät
2.1	Työpaikkaohjaajan roolit
2.1	Työpaikkaohjaajan tehtävät
2.2.1	Valmistautuminen opiskelijan tulloon
2.2.2	Työpaikalla tapahtuvan oppimisen suunnittelu
2.2.3	Perehdyttäminen
2.2.4	Työturvallisuudesta huolehtiminen
2.2.5	Työpaikkaohjaaja palautteen antajana
3	Oppiminen ja oppimistyylit
3.1	Oppiminen työssä
3.2	Kokemuksellinen oppiminen
3.3	Oppimistyylit
4	Ohjaaminen käytännössä
4.1	Mitä ohjaaminen on?
4.2	Työpaikkaohjaaja opiskelijan itseohjautuvuuden tukijana
4.3	Taitojen opettaminen
4.4	Ohjauskeskustelu
5	Työssä tapahtuvan oppimisen arviointi
5.1	Arvioinnin periaatteet
5.2	Lähtötason arviointi
5.3	Ohjaava arviointi
5.4	Osaamisen arviointi
6	Työpaikalla tapahtuvan opiskelijan ohjaamisen ja arvioinnin kehittäminen
Kirjallisuus	
Liitteet	
Liite 1: Työssä tapahtuvan oppimisen suunnittelu työpaikalla	
Liite 2: Työssäoppimisen suunnittelu ja toteutus	
Liite 3: Työssäoppimisen suunnittelu ja toteutus	
Liite 4: Perehdyttämisen muistilista	
Liite 5: Arviointi- ja palautekäytäntöjen arviointi	
Liite 6: Arviointi opetussuunnitelman perusteiden mukaisessa koulutuksessa ja näyttötutkinnoissa	

TYÖSSÄOPPIJAN OHJAUS JA ARVIOINTI TYÖPAIKALLA

VETOLAVA 3

– verkostoitumalla työssäoppimiseen laatua ja vaikuttavuutta

Taloudellinen Tiedotustoimisto

Projektikoodi 84678

Julkaisun tiedot

Työssäoppijan ohjaus ja arviointi työpaikalla.
Opas työpaikkaohjaajille. 2006 (uudistettu painos).
TAT/Koulutietopalvelu. Erweko.

Tavoite

Oppaan tarkoituksena on tukea työpaikkaohjaajaa opiskelijan ohjaustehtävässä. Opasta voidaan käyttää myös työpaikkaohjaajakoulutuksen koulutusmateriaalina.

Kenelle?

Työpaikkaohjaajille ja työpaikkaohjaajakoulutuksen järjestäjille.

Käyttö ja saatavuus

Materiaali on tilattavissa painettuna versiona Taloudellisesta Tiedotustoimistosta osoitteesta www.tat.fi niin kauan kuin painoksia riittää. Materiaali on myös verkkosivuilla osoitteessa www.tat.fi/tat/fi/www/koulut/tyossaoppiminen/tyossaoppimisen_julkaisut. Opas käännettiin myös ruotsin kielelle, katso luku 5.

Kokemuksia

Taloudellisen Tiedotustoimiston aineistot ovat levinneet hyvin laajalle. Koonta2-projektissa tehdyn selvityksen mukaan Taloudellisen Tiedotustoimiston materiaaleihin oli tutustunut lähes puolet vastaajista. Ne olivat pohjana myös monien oppilaitosten oman materiaalin laadinnassa.

Lukijalle
1. Työssäoppiminen yrityksen näkökulmasta
Työssäoppimisella yritys varmistaa tulevaisuuden osaamisen Työssäoppimisesta tiedottaminen työpaikalla
2. Työpaikkaohjaaja opiskelijan ammatillisen kasvun tukena
Työpaikkaohjaajan tehtävät Työpaikkaohjaaja tuntee opiskelijan ja opetussuunnitelman Työyhteisön tuki opiskelijalle
3. Työssäoppimisen suunnittelu yhteistyössä oppilaitoksen kanssa
Työssäoppimisjakson tavoitteet Opetussuunnitelman idea Työssäoppimisjakson suunnittelu yrityksessä
4. Työssäoppijan perehdyttäminen ja ohjaus
Ohjaus ennen työssäoppimisjaksoa Hyvä suunnitelma varmistaa oppimisen Opiskelijan perehdyttäminen työhön ja työpaikkaan Oppimisen olemus Ohjaus suuntaa opiskelijan oppimista Sosiaaliset tilanteet ovat oppimistilanteita opiskelijalle Monipuolisia tehtäviä ja välitöntä palautetta Opiskelijoiden ohjaustarpeet ovat erilaisia
5. Palaute opiskelijalle työssäoppimisjakson aikana
Arvioinnin tehtävä on kannustaa opiskelijaa Kehittyminen tapahtuu palautteen avulla Arviointikeskustelun kulku Mitä työssäoppimisjakson osalta arvioidaan?
6. Ammattiosaamisen näyttö osana työssäoppimista
Ammattiosaamisen näyttö arviointimenetelmänä Ammattiosaamisen näytön suunnittelu ja toteutus työssäoppimisjaksolla Ammattiosaamisen näytön arviointi ja arviointikeskustelu
7. Yritys oppimisympäristönä opiskelijalle
Millainen on hyvä työssäoppimispaikka? Opiskelijan palautteen avulla voidaan kehittää käytäntöjä Tavoitteena yhteistyön kehittyminen oppilaitoksen kanssa
Lomakkeet
Opiskelijan perehdyttäminen työssäoppimisjaksolle Työssäoppimisjakson palautelomake
Liitteet
Tavoitteellinen työssäoppiminen Työssäoppimisen ja ammattiohjaamisen näyttöjen ohjauksen prosessi

TYÖSSÄOPPIMISEN OPAS TYÖPAIKALLE

VETOLAVA 3

– verkostoitumalla työssäoppimiseen laatua ja vaikuttavuutta

Taloudellinen Tiedotustoimisto

Projektikoodi 84678

Julkaisun tiedot

Työssäoppimisen opas työpaikalle. 2006 (uudistettu painos).
TAT/Koulutietopalvelu.

Tavoite

Oppaan tavoitteena on tarjota työpaikoilla työssäoppimisesta vastaaville henkilöille yhteenvedo työssäoppimisen taustoista ja periaatteista sekä ohjata niin työpaikkojen kuin oppilaitostenkin edustajia kiinnittämään huomiota keskeisiin vastuukysymyksiin. Tavoitteena on tukea paikallista työssäoppimisen laadun kehitystyötä oppilaitosten ja yritysten yhteistyössä. Tämä on oppaan 9. uudistettu painos, jonka sisältöä on päivitetty vastaamaan lainsäädännön osalta vuoden 2006 tilannetta esimerkiksi ammattiosaamisen näytöistä.

Kenelle?

Työpaikkojen työssäoppimisesta vastaaville henkilöille.

Käyttö ja saatavuus

Materiaali on tilattavissa painettuna versiona Taloudellisesta Tiedotustoimistosta osoitteesta www.tat.fi niin kauan kuin painoksia riittää. Materiaali on myös verkkosivuilla osoitteessa www.tat.fi/tat/fi/www/koulut/tyossaoppiminen/tyossaoppimisen_julkaisut.
Opas käännettiin myös ruotsin kielelle, katso luku 5.

Sisältö

Lukijalle
1. Työssäoppiminen työpaikalla on osa ammatillista koulutusta
Mitä on työssäoppiminen? Nuoria ammatillaisia tarvitaan lisää Työssäoppimisella ja ammattiosaamisen näytöillä varmistetaan ammatillisen koulutuksen laatua
2. Monenlaisia opiskelijoita työpaikoille
Työssäoppiminen Ammattiosaamisen näytöt Työharjoittelu Työelämään tutustuminen (TET) Oppisopimus Näyttötutkinto

3. Lainsäädäntö ja suositukset
Lainsäädäntö ja opetussuunnitelmat ohjaavat työssäoppimista Keskusjärjestöjen ja valtiovallan suositukset
4. Kirjallinen sopimus työssäoppimisesta
5. Eri osapuolten tehtävät ja vastuut
Miten työssäoppiminen käynnistyy työpaikan näkökulmasta? Hyvä ennakkosuunnittelu varmistaa onnistuneen työssäoppimisen Työpaikkaohjaajakoulutus valmentaa ohjaustehtävään Työssäoppiminen ja ammattiosaamisen näytöt muuttavat opettajan työnkuvaa Opiskelijan vastuulla on noudattaa ohjeita Työssäoppimisen tavoitteet selviksi eri osapuolille
6. Työturvallisuus ja opiskelijan perehdyttäminen työpaikkaan
Työssäoppimisesta tiedottaminen henkilöstölle Työntäjän vastuu työturvallisuudesta Oppilaitoksen vastuu opiskelijan työturvallisuudesta Nuori työntekijä ja perehdyttäminen Jos vahinko sattuu Työaika
7. Työssäoppija tarvitsee ohjausta ja palautetta
Työpaikkaohjaaja tukee opiskelijan oppimista Tarve ohjaukselle vaihtelee eri tilanteissa Monipuoliset työtehtävät ja palaute varmistavat ammattitaidon kehittymisen
8. Ammattiosaamisen näytöt työpaikalla
<i>Litteet</i> <i>Lakeja, asetuksia ja suosituksia</i>

1.2

Työssäoppimisprosessin ja työssäoppimisen käytäntöjen kehittämisen oppaat

Koulutuksen järjestäjille, opettajille ja työssäoppimisen kehittäjille on laadittu oppaita, joissa käsitellään työssäoppimisprosessin ja työssäoppimisen käytäntöjen kehittämistä. Tässä yhteydessä kuvataan myös ulkomailla tapahtuvaan työssäoppimiseen laadittu opas ja Suomeen tuleville opiskelijoille suunnattu opas.

TYÖSSÄOPPIMISEN PROSESSI KUNTOON

VETOLAVA 3

– verkostoitumalla työssäoppimiseen laatua ja vaikuttavuutta

Taloudellinen Tiedotustoimisto

Projektikoodi 84678

Julkaisun tiedot

Työssäoppimisen prosessi kuntoon.

Opas työssäoppimisen kehittäjille. 2006.

TAT/Koulutietopalvelu. Erweko.

Tavoite

Oppaan tarkoituksena on tukea paikallista työssäoppimisprosessin kehittämistä yhteistyössä ammattiopiston ja työssäoppimispaikkojen kesken.

Kenelle?

Oppaan kohderyhmänä ovat ensisijaisesti ammattiopistojen oppilaitosjohto, oppilaitosten työssäoppimisen kehittämistiimit ja laatuvaastavat, työssäoppimisen vastuuhenkilöt työpaikoilla sekä yritysten henkilöstö-, koulutus- ja laatuasioista vastaavat henkilöt.

Käyttö ja saatavuus

Materiaali on tilattavissa painettuna versiona Taloudellisesta Tiedotustoimistosta osoitteessa www.tat.fi niin kauan kuin painoksia riittää. Materiaali on myös verkkosivuilla osoitteessa www.tat.fi/tat/fi/www/koulut/tyossaoppiminen/tyossaoppimisen_julkaisu.

Sisältö

<i>Lukijalle</i>
1. <i>Oppaan tausta ja tarkoitus</i>
2. <i>Tavoitteena järjestelmällinen toimintatapa ja kilpailukyky</i>
3. <i>Prosessiajattelu tutuksi</i>
4. <i>Työssäoppimisprosessin kuvaaminen</i>
5. <i>Työssäoppimisprosessin mittaaminen</i>
6. <i>Työssäoppimisprosessien kehittäminen</i>
7. <i>Työssäoppimisen kehittämisen organisointi</i>
<i>Liitteet</i>
Liite 1 Tampereen ammattiopiston työssäoppimisprosessi
Liite 2 Työssäoppimisen ja ammattiosaamisen näyttöjen ohjauksen prosessi
Liite 3 ”Tapahtumat ja läheltä piti -tapahtumat” -mittari
Liite 4 Työssäoppimisprosessin pika-arviointi

AMMATILLISESTA NEUVOTTELUKUNNASTA TYÖELÄMÄYHTEISTYÖN LAATURYHMÄKSI

VETOLAVA 3

– verkostoitumalla työssäoppimiseen laatua ja vaikuttavuutta
Taloudellinen Tiedotustoimisto
Projektikoodi 84678

Julkaisun tiedot

Ammatillisesta neuvottelukunnasta työelämäyhteistyön laaturyhmäksi.
Opas koulutuksen kehittäjille. 2006.
TAT/Koulutietopalvelu. Erweko.

Tavoite

Oppaan tarkoituksena on herättää keskustelua ammattiopistojen työelämäyhteistyöryhmien, esimerkiksi ammatillisten neuvottelukuntien, roolin vahvistamisesta osana ammatillisen koulutuksen kehittämistä. Tavoitteena on ammatillisen koulutuksen laadun parantaminen ja sen vetovoiman lisääminen.

Kenelle?

Ammatillisen koulutuksen kehittäjille; ammattiopistojen johdolle, opettajille ja koulutuksen kehittämiseen osallistuville työpaikkojen ja eri sidosryhmien edustajille.

Käyttö ja saatavuus

Materiaali on tilattavissa painettuna versiona Taloudellisesta Tiedotustoimistosta osoitteesta www.tat.fi niin kauan kuin painoksia riittää. Materiaali on myös verkkosivuilla osoitteessa www.tat.fi/tat/fi/www/koulut/tyossaoppiminen/tyossaoppimisen_julkaisut.

Sisältö

<i>Lukijalle</i>	
1.	<i>Työelämäyhteistyö ammatillisessa koulutuksessa</i>
2.	<i>Ammatillisen neuvottelukunnan tehtävät ja työskentely</i>
3.	<i>Koulutuksen ennakointi ja laadun kehittäminen</i>
4.	<i>Työssäoppimisen ja ammattiosaamisen näyttöjen kehittäminen</i>
5.	<i>Toimialan markkinointi koulutukseen hakeutuille</i>
Työelämäyhteistyön menestystekijät	

SORVIN ÄÄRESTÄ & PULPETISTA

Opettajat ja työpaikkaohjaajat työssäoppimisen kehittäjinä

Sorvi ja Pulpetti

Opettajat ja työpaikkaohjaajat työssäoppimisen kehittäjinä

Hyvinkään-Riihimäen aikuiskoulutuskeskus HRAKK

Projektikoodi 83407

Julkaisun tiedot

Sorvin äärestä & Pulpetista. 2005.

Opettajat ja työpaikkaohjaajat työssäoppimisen kehittäjinä.

Hyvinkää-Riihimäen aikuiskoulutuskeskus. Savion kirjapaino.

Tavoite ja suunnittelu

Materiaalin tavoitteena on täydentää aikaisemmin mainittua Tutorin ja työpaikkaohjaajan opasta. Julkaisussa raportoidaan ja esitellään hyväksi havaittuja koulutusmalleja, tehtäviä ja vinkkejä työpaikkaohjaajien koulutuksesta koulutuksen järjestäjien käyttöön. Aineisto on koottu projektin aikana kehitetyistä materiaaleista, tutorointiraportista sekä osallistujien kommentteista.

Kenelle?

Sorvin äärestä ja pulpetista -julkaisu on tarkoitettu lähinnä koulutusten järjestäjille.

Käyttö ja saatavuus

Sorvin äärestä ja pulpetista -julkaisua on jaettu opettajille, jotka ovat tulleet tutorkoulutukseen. Se on levinnyt pääosin organisaation sisällä. Materiaalia ei ole verkossa, mutta sitä voi tilata Hyvinkään-Riihimäen aikuiskoulutuskeskuksesta.

Sisältö

Julkaisuun on koottu projektissa järjestetyissä koulutuksissa käytettyjä ja hyväksi havaittuja malleja sekä tehtäviä.

1.	<i>Sorvin ääressä ja pulpetissa – työssäoppimista kehittämässä</i>
2.	<i>SORVI-tutorkoulutus</i>
3.	<i>PULPETTI-työpaikkaohjaajakoulutus</i>
4.	<i>OMAPULPETTI-työpaikkaohjaajakoulutus</i>
5.	<i>Arviointia ja kehittämistyötä</i>

KOHTI TYÖSSÄOPPIMISEN HYVIÄ KÄYTÄNTÖJÄ

KOONTA JA LEVITYS

– Työssäoppimisprojektien hyvät käytännöt ja niiden levitys

Educa-Instituutti Oy

Projektikoodi 83929

Julkaisun tiedot

Frisk, T. & Antila, P. 2004.

Kohti työssäoppimisen hyviä käytäntöjä.

Educa-Instituutti Oy. Helsinki: Edita Prima Oy.

Tavoite

Tavoitteena oli koota työssäoppimisen käytäntöjä, joita on kehitetty Opetushallituksen ESR-rahoitteisissa työssäoppimisprojekteissa. Työssäoppimisen käytännöistä tehtiin kuvaukset ja ne raportoitiin kolmessa julkaisussa.

Kaikki vuosina 2000–2004 alkaneet työssäoppimisprojektit otettiin mukaan Koonta ja levitys -projektin selvitysvaiheeseen. Työssäoppimisen käytäntöjen kuvaukset tehtiin työssäoppimisprojektien raporttien, työseminaarien, kyselyiden ja haastatteluiden pohjalta.

Kenelle?

Raportti on suunnattu opettajille ja koulutuksen järjestäjille, jotka omilla organisaatioissaan kehittävät työssäoppimisen käytäntöjä.

Käyttö ja saatavuus

Julkaisu laadittiin ensin painetuksi julkaisuksi, ja sen loputtua aiheet ovat olleet saatavilla verkosta. Laadittu julkaisu on sähköisessä muodossa saatavilla osoitteesta www.educa-instituutti.fi → Julkaisut. Julkaisua on jaettu projektin seminaareissa, opettajien työssäoppimista koskevissa täydennyskoulutuksissa ja postitukseksi kaikille 3-alueen koulutuksen järjestäjille ja työssäoppimisprojekteille.

<i>Lukijalle</i>	
1	<i>Työssäoppimista ohjaavat linjaukset</i>
2	<i>Kokemuksia työssäoppimisen periaatteiden toteutumisesta ja kehittämistarpeista</i>
2.1	Yleisiä työssäoppimista ja linjauksia koskevia kokemuksia ja keskustelua
2.2	Työssäoppimisen tavoitteet ja niiden toteutuminen
2.3	Työssäoppiminen ohjattuna opiskeluna
2.4	Opiskelijan työssäoppimisen arviointi
2.5	Työpaikkaohjaajien koulutus
2.6	Työssäoppimisen järjestäminen
2.7	Työssäoppimisjaksojen laajuus ja jaksotus
2.8	Työssäoppimisen työturvallisuus
2.9	Yhteenvetoa
3	<i>ESR-työssäoppimisprojektit työssäoppimisen hyvien käytäntöjen kehittäjinä ja levittäjinä</i>
3.1	Hyvä käytäntö?
3.2	Hyvien käytäntöjen levittäminen
3.3	Perustietoja Opetushallituksen työssäoppimisprojekteista
4	<i>Työssäoppimisprojektien tuotosten kokoaminen ja analyysi</i>
4.1	Aineiston kerääminen työssäoppimisprojektien tuotteista
4.1.1	Perehtyminen projektien suunnitelmiin ja raportteihin
4.1.2	Tiedon kerääminen projektien tuotteista ja hyvistä käytännöistä kyselyn avulla
5	<i>Työssäoppimisen hyvien käytäntöjen kriteerien laadinta</i>
6	<i>Työssäoppimisprojektien hyvien käytäntöjen kriteerit</i>
6.1	Työpaikkaohjaajien koulutusmallit
6.2	Työpaikkaohjaajien koulutuksen materiaalit
6.3	Työssäoppimisen tukimateriaalit
6.4	Työssäoppimisen verkko- ja tietotekniset sovellukset
6.5	Yhteistyö ja verkostoituminen
7	<i>Liiteosa: Projekteissa kehitetyt ja kehitteillä olevat tuotteet</i>
A.	Työpaikkaohjaajien koulutusmallit
B.	Työpaikkaohjaajakoulutuksen materiaalit
C.	Työssäoppimisen tukimateriaalit
D.	Verkko- ja tietotekniset sovellukset
E.	Verkostot ja yhteistyö
<i>Liite 1. ”Työssäoppimisen hyvät käytännöt”-seminaarin ohjelma</i>	
<i>Liite 2. Työssäoppimisprojekteille lähetetty kysely</i>	

TYÖPAIKKAOHJAAJIEN KOULUTUKSEN HYVIÄ KÄYTÄNTÖJÄ

KOONTA JA LEVITYS

–Työssäoppimisprojektien hyvät käytännöt ja niiden levitys

Educa-Instituutti Oy

Projektikoodi 83929

Julkaisun tiedot

Antila, P., Frisk, T. & Hätönen, H. 2004.

Työpaikkaohjaajien koulutuksen hyviä käytäntöjä.

Educa-Instituutti Oy. Helsinki. Edita Prima Oy.

Tavoite ja suunnittelu

Tavoitteena oli koota työpaikkaohjaajien koulutuksen hyviä käytäntöjä, joita on kehitetty Opetushallituksen ESR-rahoitteisissa työssäoppimisprojekteissa.

Kaikki vuosina 2000–2004 alkaneet työpaikkaohjaajien koulutusta kehittävät projektit otettiin mukaan Koonta ja levitys -projektin selvitysvaiheeseen. Työpaikkaohjaajien koulutusten kuvaukset tehtiin projektien raporttien, työseminaarien, kyselyiden ja haastatteluiden pohjalta.

Kenelle?

Raportti on suunnattu opettajille ja koulutuksen järjestäjille, jotka kehittävät ja järjestävät työpaikkaohjaajien koulutusta.

Käyttö ja saatavuus

Julkaisu laadittiin ensin painetuksi julkaisuksi, ja sen loputtua aineistot ovat olleet saatavilla verkosta. Laadittu julkaisu on saatavilla sähköisessä muodossa osoitteesta www.educa-instituutti.fi → julkaisut. Julkaisua on jaettu projektin seminaareissa, opettajien työssäoppimista koskevissa täydennyskoulutuksissa ja postitukseksi kaikille 3-alueen koulutuksen järjestäjille ja työssäoppimisprojekteille.

Lukijalle	
1	Hyvän työpaikkaohjaajien koulutuksen kriteerit
2	Työssäoppimista edistävä työpaikkaohjaajien koulutus
3	Koulutuksen suunnittelu
4	Työssäoppimisen ja työpaikkaohjaajien koulutuksen tiedotus ja markkinointi
5	Työpaikkaohjaajien koulutuksen sisällöt
5.1	Koulutusohjelman sisältö: Ammatillinen koulutus ja työelämäyhteistyö
5.2	Koulutusohjelman sisältö: Opiskelijälähtöinen ohjaaminen
5.3	Koulutusohjelman sisältö: Työssäoppimisen ja näyttöjen toteuttaminen
5.4	Koulutusohjelman sisältö: Opiskelijan arviointi työpaikoilla
5.5	Opettajat työpaikkaohjaajien kouluttajina
6	Koulutuksen organisointitapoja
6.1	Koulutuksen organisointi ja työpaikan ominaispiirteet
6.2	Koulutuksen organisointi ja oppimisen periaatteet
6.3	Erilaiset koulutusmuodot
7	Koulutuksen menetelmäratkaisut
7.1	Lähijaksoilla käytettäviä menetelmiä
7.2	Tehtävien käyttö
7.3	Verkon käyttö
8	Työpaikkaohjaajien koulutuksen koulutusmateriaalit
9	Koulutuksen arviointi ja kehittäminen
10	Työpaikkaohjaajien koulutuksen kehityshaasteet
11	Työpaikkaohjaajien koulutusmallien ja kokemusten levitys
Lähteet	
Liitteet	
Liite 1: Työssäoppimisprojekteissa kehitettyjä työpaikkaohjaajien koulutusmalleja	
Liite 2: Työssäoppimisprojekteissa kehitettyjä koulutusmateriaaleja	
Liite 3: Koulutusjärjestelyjen tarkistuslista	

TYÖSSÄOPPIMISEN KÄYTÄNTÖJÄ

KOONTA JA LEVITYS

– Työssäoppimisprojektien hyvät käytännöt ja niiden levitys

Educa-Instituutti Oy

Projektitkoodi 83929

Julkaisun tiedot

Frisk, T. 2005.

Työssäoppimisen käytäntöjä.

Educa-Instituutti Oy. Helsinki: Edita Prima Oy.

Tavoite ja suunnittelu

Tavoitteena oli koota työssäoppimisen käytäntöjä, joita on kehitetty Opetushallituksen ESR-rahoitteisissa työssäoppimisprojekteissa.

Kaikki vuosina 2000–2004 alkaneet työssäoppimisprojektit otettiin mukaan Koonta ja levitys -projektin selvitysvaiheeseen. Työssäoppimisen käytäntöjen kuvaukset tehtiin työssäoppimisprojektien raporttien, työseminaarien, kyselyiden ja haastatteluiden pohjalta.

Kenelle?

Raportti on suunnattu opettajille ja koulutuksen järjestäjille, jotka omissa organisaatioissaan kehittävät työssäoppimisen käytäntöjä.

Käyttö ja saatavuus

Julkaisu laadittiin ensin painetuksi julkaisuksi, ja sen loputtua aineistot ovat olleet saatavilla verkosta. Laadittu julkaisu on saatavilla sähköisessä muodossa osoitteesta www.educa-instituutti.fi → julkaisut. Julkaisua on jaettu projektin seminaareissa, opettajien työssäoppimista koskevissa täydennyskoulutuksissa ja postitukseksi kaikille 3-alueen koulutuksen järjestäjille ja työssäoppimisprojekteille.

<i>Lukijalle</i>	
<i>1</i>	<i>Työssäoppimisen käytäntöjen kehittäminen ja levittäminen</i>
<i>2</i>	<i>Työssäoppimisen suunnittelu</i>
2.1	Työssäoppiminen opetussuunnitelmassa
2.2	Työssäoppimisen organisointi
2.3	Koulutuksen järjestäjän työssäoppimisen ohjeistuksen materiaalit
2.4	Työelämäyhteistyön käytäntöjä
2.5	Työssäoppimisen tiedotus työpaikoille
2.6	Käytäntöjä työssäoppimispaikkojen kartoittamiseen ja hankintaan
2.7	Työpaikkarekisterit
2.8	Turvallisen työssäoppimisympäristön varmistaminen
2.9	Sopimus työssäoppimisesta
<i>3</i>	<i>Työssäoppimisen ohjaamisen ja arvioinnin prosessi</i>
3.1	Opiskelijoiden valmentaminen työssäoppimiseen
3.2	Opiskelijoiden valmentaminen ulkomailla tapahtuvaan työssäoppimiseen
3.3	Työpaikkaohjaajan perehdyttäminen työssäoppimisen ohjaamiseen ja arviointiin
3.3.1	Työpaikkaohjaajien perehdyttämisen tapoja
3.3.2	Työpaikan perehdyttämisessä käytettävät materiaalit
3.4	Työssäoppimisen arviointi
3.5	Työssäoppimisen tietotekniset ratkaisut työssäoppimisen ohjaamisen ja arvioinnin apuna
<i>4</i>	<i>Työssäoppimisen laadun arviointi ja kehittäminen</i>
<i>5</i>	<i>Työssäoppimista koskevan materiaalin suunnittelu ja arviointi</i>
<i>6</i>	<i>Kokemuksia työssäoppimisen käytäntöjen koonnasta ja levityksestä</i>
<i>Lähteet</i>	
<i>Koonta ja levitys -projektin kohderyhmään kuuluneet työssäoppimisprojektit</i>	

TYÖPAIKKAOHJAAJIEN KOULUTUKSEN KÄYTÄNNÖN RATKAISUJA

KOONTA2
Educa-Instituutti Oy.
Projektikoodi 86088

Julkaisun tiedot

Frisk, T. 2007.
Työpaikkaohjaajien koulutuksen käytännön ratkaisuja.
Educa-Instituutti Oy. Helsinki: Vammalan Kirjapaino Oy.

Tavoite ja suunnittelu

Tavoitteena on ollut koota työpaikkaohjaajien koulutuksen käytännön ratkaisuja, joita on kehitetty Opetushallituksen vuosina 2005–2007 päättyneissä ESR-rahoitteisissa työssäoppimisprojekteissa. Julkaisussa kuvataan toimivaksi koettuja ratkaisuja työpaikkaohjaajien peruskoulutuksen ja täydennyskoulutuksen suunnitteluun, toteutukseen ja arviointiin. Julkaisu on tarkoitettu apuvälineeksi työpaikkaohjaajien koulutuksen järjestämiseen. Työpaikkaohjaajien koulutusmallien kokoamista tehtiin myös Koonta ja Levitys-projektissa, joka toteutettiin vuosina 2003–2005.

Kenelle?

Julkaisu on suunnattu koulutuksen järjestäjille sekä työpaikkaohjaajien perus- ja täydennyskoulutuksen suunnittelijoille, toteuttajille ja kehittäjille.

Käyttö ja saatavuus

Julkaisu on saatavana painettuna julkaisuna. Julkaisua voi tilata Educa-Instituutti Oy:stä. Julkaisu on saatavilla myös sähköisessä muodossa osoitteesta www.educa-instituutti.fi → julkaisut.

Sisältö

<i>Lukijalle</i>	
<i>1</i>	<i>Työpaikkaohjaajien koulutusmallien tarkastelun näkökulmat</i>
<i>2</i>	<i>Koulutuksen hallinto</i>
<i>3</i>	<i>Koulutuksen suunnittelu</i>
<i>4</i>	<i>Erilaisia koulutuksen toteutusmalleja</i>
4.1	Alakohtaiset toteutusmallit
4.2	Työpaikkakohtaiset toteutusmallit
4.3	Avoimet koulutusmallit
4.4	Erytysteemoja painottavat koulutusmallit
<i>5</i>	<i>Koulutuksen sisällöt ja menetelmät</i>
5.1	Ammatillinen koulutus ja työelämäyhteistyö
5.2	Opiskelijalähtöinen ohjaaminen
5.3	Työssäoppimisen ja näyttöjen toteuttaminen
5.4	Opiskelijan arviointi työpaikoilla
<i>6</i>	<i>Erilaiset koulutusmuodot</i>
6.1	Lähijaksot
6.1.1	Yhteiset koulutuspäivät
6.1.2	Kouluttajien työpaikkakäynnit ja työpaikoille jalkautuvat koulutukset
6.1.3	Pienryhmät
6.2	Etäopiskelu
6.3	Verkko-opiskelu
<i>7</i>	<i>Koulutusohjelman rakentaminen</i>
7.1	Yhteisiä lähijaksoja ja etäopiskelua yhdistävät koulutusohjelmat
7.2	Koulutusohjelmat, joissa jalkaudutaan työpaikoille
7.3	Verkko-opiskelupainotteiset koulutusohjelmat
7.4	Osallistujien näkökulmasta joustavat koulutusohjelmat
7.5	Työpaikkaohjaajien koulutus työssäoppijan ohjauksen yhteydessä
<i>8</i>	<i>Täydennyskoulutus</i>
8.1	Työpaikkaohjaajien täydennyskoulutus
8.2	Opettajien kouluttaminen työpaikkaohjaajien kouluttajiksi
<i>9</i>	<i>Koulutuksen arviointi ja kehittäminen</i>
<i>10</i>	<i>Levittäminen ja vaikuttavuus</i>
<i>11</i>	<i>Johtopäätöksiä ja ehdotuksia</i>
<i>Lähdeaineistoa</i>	
<i>Liite 1: Yhteenvetotaulukko työssäoppimisprojektien kehittämistä työpaikkaohjaajien peruskoulutuksen malleista</i>	
<i>Liite 2: Yhteenvetotaulukko työssäoppimisprojektien kehittämistä työpaikkaohjaajien täydennyskoulutuksen malleista</i>	
<i>Liite 3: Työpaikkaohjaajien peruskoulutuksen arviointilomake ja väittämäkysymysten vastausfrekvenssit</i>	

TYÖSSÄOPPIMISEN TOIMINTAMALLEJA

KOONTA2

Educa-Instituutti Oy

Projektikoodi 86088

Julkaisun tiedot

Frisk, T. & Teittinen, A. 2007.
Työssäoppimisen toimintamalleja.
Educa-Instituutti Oy. Helsinki: Vammalan Kirjapaino Oy.

Tavoite ja suunnittelu

Julkaisun tavoitteena on levittää Opetushallituksen ESR-työssäoppimisprojekteissa vuosina 2005–2007 kehitettyjä työssäoppimisen toimintamalleja. Työssäoppimisen toimintamallien kokoamista tehtiin myös Koonta ja Levitys -projektissa, joka toteutettiin vuosina 2003–2005.

Kenelle?

Julkaisu on suunnattu koulutuksen järjestäjien edustajille, opettajille, työssäoppimisen vastuuhenkilöille ja kehittäjille sekä työpaikkaohjaajien kouluttajille.

Käyttö ja saatavuus

Julkaisu on saatavana painettuna julkaisuna. Julkaisua voi tilata Educa-Instituutti Oy:stä. Julkaisu on saatavilla myös sähköisessä muodossa osoitteesta www.educa-instituutti.fi -> julkaisut.

<i>Lukijalle</i>	
1	<i>Työssäoppimisen toimintamallien tarkastelu</i>
2	<i>Työssäoppimiseen liittyvän yhteistyön erilaiset toteutustavat</i>
2.1	Työssäoppimisen laadun kehittämisohjelma oppilaitoksille
2.2	Työssäoppimisen opiskelijainfot
2.3	Työssäoppimisen alakohtaisen kehittämisen yhteistyömalleja
2.3.1	Yhteistyö linja-autonkuljettaopiskelijoiden työssäoppimisessa
2.3.2	Luonnonvara-alan työssäoppimisen käytäntöjen kehittäminen verkostoitumalla
2.3.3	Työssäoppimisen käytäntöjen yhtenäistäminen ja kehittäminen Marata-alalla
2.3.4	Vertaisarvioinnin käyttäminen koulutusohjelmakohtaisten käytäntöjen kehittämisessä, esimerkkinä suun- ja hammashoidon koulutusohjelma
2.4	Opettajan, työpaikkaohjaajan ja opiskelijan yhteistyö asiantuntijamallissa
2.5	Työssäoppimisen portaalit ja rekisterit yhteistyön keinoina
3	<i>Työssäoppimisen organisointi</i>
3.1	Oppilaitoskohtainen työssäoppimisen organisointi
3.2	Työpaikka-analyysi
3.3	Projektimaisen työssäoppimisen malli
3.4	Ammatillisen perustutkinnon suorittaminen työssäoppimispainotteisesti
3.5	Opetusympäristön turvallisuusjohtamisen malli
4	<i>Erityistä tukea tarvitsevien opiskelijoiden työssäoppimisen ohjaus</i>
4.1	Erityisopiskelijan työssäoppimisen prosessin suunnittelun ja toteutuksen toimintamalli
4.2	Koulunkäyntiavustaja työssäoppimisen tukena
4.3	Verkkoalustan käyttö erityisopiskelijan työssäoppimisessa
4.4	Yksilökeskeinen suunnitelmatyöskentely työssäoppimisen ohjauksessa
4.5	Klinikkaopetusmalli erityisopiskelijoille
4.6	Verkkosivusto ja koulutus maahanmuuttajien työssäoppimisen ohjaamisen tukemiseksi
4.7	IE-menetelmä vankien työhön oppimisen tukena
5	<i>Työssäoppiminen pienyrittäjissä</i>
5.1	Rengasmalli työssäoppimisen suorittamiselle pienyrittäjissä
5.2	Yrittäjyyden kehittyminen työssäoppimalla
6	<i>Toimintamallien arviointi, levittäminen ja vaikuttavuus</i>
7	<i>Johtopäätöksiä</i>
<i>Lähteet</i>	
<i>Liite 1. Taulukko kehitetyistä työssäoppimisen käytännöistä ja toimintamalleista</i>	
<i>Liite 2. Työssäoppimisen toimintamallin arviointilomake</i>	

TOP-OPAS

ulkomailla suoritettavaan työssäoppimiseen

*Kansainvälisen työssäoppimisen mallin kehittäminen ja prosessin kuvaus
Seinäjoen ammatillisen korkeakouluopetuksen kuntayhtymä
Projektikoodi 84027*

Julkaisun tiedot

Top-opas. 2005.
Opiskelu ja työssäoppiminen ulkomailla.
Seinäjoen koulutuskeskus.

Tavoite ja suunnittelu

Top-oppaan tavoitteena on helpottaa opiskelijan tiedonhakuja hänen lähtiessään kansainväliselle vaihtojaksolle joko työssäoppimisen tai opiskelun takia. Oppaan tavoitteena on myös madaltaa opiskelijan kynnyksiä osallistua vaihtojaksolle ulkomailla. Opas auttaa hahmottamaan ja jäsentämään, mitä työssäoppimisjaksoon kuuluu ja mitä pitää ottaa huomioon suoritettaessa työssäoppimisjaksoa ulkomailla. Oppilaitoksen datanomi-, merkonomi- ja lähihoitajaopiskelijat testasivat opasta ja lomakkeita. Opas laadittiin yhteistyössä oppilaitosten edustajien ja kansainvälisyysvastaavien kanssa.

Kenelle?

Opas on suunniteltu opiskelijoille, jotka suorittavat työssäoppimisjakson ulkomailla.

Käyttö ja saatavuus

Opas on oppilaitoksen kotisivuilla, ja sen voi ladata osoitteesta <http://www.sedu.fi/57.html>. Opasta on jaettu koulutuskeskuksen oppilaitoksille, ja sitä jaetaan edelleen opiskelijoille, jotka lähtevät ulkomaille suorittamaan työssäoppimisjaksoaan. Kansainväliset SEDU www-sivut täydentävät materiaalia lomakkeineen.

Oppaasta selviävät ne perustiedot ja ohjeet, joista opiskelijan tulee olla selvillä jo vaihtojaksosa suunniteltaessa.

<i>Johdanto</i>
<i>Koulutuskeskuksen johtajan terveiset</i>
<i>Vaihtojaksolle ulkomaille?</i>
<i>1. Neuvonta ja ohjaus</i>
<i>2. Kansainväliset projektit</i>
2.1 Sokrates-ohjelma
2.2 Leonardo da Vinci -ohjelma
2.3 Nordplus Junior
<i>3. Valinta ja kriteerit vaihdolle</i>
<i>4. Rahoitus</i>
<i>5. Asuminen</i>
<i>6. Vaihtoprosessi ja ohjeistus</i>
6.1 Vaihtoon haku
6.2 Passi ja matkaliput
6.3 Kansainväliset opiskelijakortit
6.4 Sosiaaliturva
6.5 Opintotuki
6.6 Oleskelulupa-, työlupa- ja viisumikäytäntöjä
6.7 Vakuutukset
6.8 Rokotukset ja muu terveydenhuolto
6.9 Kieli- ja kulttuurivalmennus
6.10 CV:n (ansioluettelo) ja esittelykirjeen laatiminen
6.11 Työssäoppimissopimus ja opiskelijan suunnitelma
6.12 Ohjaus ja arviointi
6.13 Yhteydenpito omaan ohjaavaan opettajaan ja kv-vastaavaan
6.14 Todistus työssäoppimisesta / Europassi
6.15 Raportointi ja palaute
6.16 Tarvittavat puhelinnumerot ja osoitetiedot
<i>7. Lomakkeet pähkinänkuoressa</i>
<i>Liite A. Linkit</i>
<i>Liite B. Lomakkeet</i>
<i>Tekijät</i>

WELCOME TO SEDU

-opas ulkomaalaisille opiskelijoille ja opettajille

*Kansainvälisen työssäoppimisen mallin kehittäminen ja prosessin kuvaus
Seinäjoen ammatillisen korkeakouluopetuksen kuntayhtymä
Projektikoodi 84027*

Julkaisun tiedot

Welcome to Sedu. 2005.
For international students.
Seinäjoki Vocational Education Centre.

Tavoite ja suunnittelu

Oppaan tavoitteena on tutustuttaa ulkomaalainen opiskelija tai opettaja suomalaisiin tapoihin, avustaa päivittäisten asioiden hoitamisessa ja auttaa häntä löytämään haluamansa asiat koulutuskeskuksen alueelta.

Kenelle?

Opas on tarkoitettu kaikille ulkomaalaisille opiskelijoille ja opettajille, jotka tulevat Seinäjoen alueelle opiskelemaan tai töihin.

Käyttö ja saatavuus

Opas on ladattavissa Internetistä osoitteesta <http://www.sedu.fi/57.html>. Opasta jaetaan vaihtokouluille, ja opiskelijoita ohjataan lataamaan opas verkosta. Oppaasta kerrottiin levitysseminaarissa projektin loppupuolella, ja tieto siitä on levinnyt myös verkostoitumisen ja muiden projektien kautta.

Opas sisältää käytännön asioita Suomesta ja erityisesti Seinäjoesta sekä vinkkejä selviytymiseen suomalaisten kanssa.

Welcome to South Ostrobothnia and Seinäjoki Vocational Education Centre – Sedu	
Facts about Finland and South Ostrobothnia	
Discovering Finland South Ostrobothnia Travelling to and in Finland Locations of the Sedu schools Seinäjoki Ilmajoki Kauhajoki Jurva Ähtäri	
Vocational Education in the Finnish Educational System	
Vocational Education and Training in Finland	
Overview of Seinäjoki Vocation Education Centre – Sedu	
Sedu, Seinäjoki Service Sector School Sedu, Seinäjoki Vocational School Sedu, School of Crafts, Design and Culture TAIKU Sedu, School of Agriculture and Forestry, Ilmajoki, Tuomarniemi Sedu, Kauhajoki School of Hospitality Seinäjoki Vocational Education Centre, Adult Education Seinäjoki Vocational Education Centre, Apprenticeship Training	
Adopt an open mind for cultural differences	
Tips for Everyday Life	
Greeting	Finnish way to communicate
Humour	Be punctual
Visiting a Finnish home	No Smoking
Sauna	Going to a bank
Post office	Shopping
Mobile telephone and public phones	Telephone calls
Queuing and tipping	Travelling in Finland
Newspapers, TV and Radio	Internet connections
Sport as a hobby	Cinema
Art exhibitions	Churches
Concerts	Courses at the Civic College
Library services	Public libraries
Restaurants, pubs, cafés and discos	
National holidays	
Easter	The First of May
Midsummer	Independence Day
Christmas	Ascension Day
Accommodation and meals	
Accommodation	Meals
Health care and insurance	
Private Doctor	Dentist
Pharmacies	
Permits and formalities	
Passport	Visa
Residence Permit	Work Permit
Vocabulary	
Production Team	

1.3

Työturvallisuusoppaat

Työturvallisuusoppaat sopivat hyvin käsikirjaksi, kun työpaikkaohjaajia ja opiskelijoita perehdytetään työssäoppimisen työturvallisuuteen. Työturvallisuus on usein alakohtaisesti käsiteltävä asia, ja sen vuoksi työpaikkaohjaajien ja opiskelijoiden perehdyttämiseen on laadittu pääasiassa alakohtaisia oppaita. Kaikkien alojen käyttöön on laadittu yksi yleinen työturvallisuusopas.

TYÖSSÄOPPIMISEN TYÖSUOJELUOPPAAT LUONNONVARA-ALALLE

*Luonnonvara-alan työssäoppimisverkostot
Päijät-Hämeen koulutuskonserni-kuntayhtymä, Koulutuskeskus Salpaus
Projektikoodi 84744*

Julkaisun tiedot

Projektissa kehitettiin seuraavat oppaat:

- Työssäoppimisen työsuojelu maatalousalan perustutkinnossa. 2006. Opetushallitus. Moniste 17/2006. Helsinki: Edita Prima Oy.
- Työssäoppimisen työsuojelu luonto- ja ympäristöalan perustutkinnossa. 2006. Opetushallitus. Moniste 16/2006. Helsinki: Edita Prima Oy.
- Työssäoppimisen työsuojelu puutarha-alan perustutkinnossa. 2007. Opetushallitus. Moniste 8/2007. Helsinki: Edita Prima Oy.

Tavoite ja suunnittelu

Oppaiden tavoitteena on toimia opettajien, työnantajien sekä työpaikkaohjaajien tukena työturvallisuusasioihin opastettaessa. Oppaat laadittiin työryhmissä, jotka koostuivat kyseisen alan ammatin edustajista ja työsuojelun asiantuntijoista.

Kenelle?

Maatalous-, luonto- ja ympäristö- sekä puutarha-alan perustutkintojen työssäoppimisen ohjaajille, opiskelijoille ja opettajille.

Käyttö ja saatavuus

Oppaat ovat ladattavissa PDF-versiona verkossa Opetushallituksen julkaisukaapista osoitteesta www.oph.fi/julkaisukaappi -> Ammatillinen koulutus. Painetut julkaisut saa tilaamalla Koulutuskeskus Salpauksesta. Tulevaisuudessa päivityksiä on tarpeen tehdä esimerkiksi säädöksiä ja lomakkeiden osalta.

Sisällöt

Työsuojeluun, tapaturmiin ja vahingonkorvauksiin liittyvät vastuuksymykset ja vakuutukset. Oppaissa on alakohtaiset työturvallisuuteen liittyvät kysymykset samoissa kansissa.

Työssäoppimisen työsuojelu maatalousalan perustutkinnossa (moniste 17/2006)

Johdanto	
1	Työssäoppiminen on osa ammatillista peruskoulutusta
2	Koulutuksen, työssäoppimisen ja työturvallisuuden sanastoa
3	Työturvallisuus osana opetus suunnitelman perusteita
4	Työturvallisuuslaki
5	Nuorten työntekijöiden suojelua koskevia säädöksiä
5.1	Opiskelijan oikeus turvalliseen työympäristöön
5.2	Nuorille työntekijöille erityisen haitalliset työt
5.3	Nuorille työntekijöille vaaralliset työt
5.4	Nuorille työntekijöille sopivia kevyitä töitä
5.5	Ilmoitus nuoren työntekijän käyttämisestä vaarallisiin töihin
5.6	Opastus ja perehdytys nuorille työntekijöille erityisen haitallisiin javaarallisiin töihin
5.7	Erityisen haitallisia ja vaarallisia töitä koskevat poikkeusluvut
5.8	Työaika
6	Työssäoppimisen osapuolten vastuut ja velvollisuudet
6.1	Työssäoppimisen työturvallisuusvastaulliset osapuolet
6.2	Koulutuksen järjestäjän velvollisuudet
6.3	Ohjaavan opettajan velvollisuudet
6.4	Työnantajan velvollisuudet
6.5	Työpaikkaohjaajan velvollisuudet
6.6	Työssäoppijan velvollisuudet
6.7	Verkostoituneiden työssäoppimispaikkojen ja yhteisten työpaikkojen vastuukysymykset
6.8	Työsuojeluyhteistoiminta työpaikoilla
6.9	Opiskelijan työterveyshuolto ja ensiapu
7	Vaatimukset maatalousalan työssäoppimispaikoille
8	Työssäoppijoiden vakuuttaminen
8.1	Opiskelijan vakuutusturva
8.2	Vahingonkorvausvelvollisuus
8.3	Työssäoppiminen ulkomailla
9	Maatalousalan vaarojen kartoitus ja torjunta
9.1	Lakisäätöiset vaatimukset vaarojen kartoitukselle
9.2	Riskien arviointiprosessi
9.3	Riskien arviointi käytännössä
9.4	Ulkopuolisen asiantuntijan käyttäminen riskien arvioinnissa
9.5	Riskien arviointi laatujärjestelmissä
9.6	Työtapatarmat ja ammattitaudit maatalousalalla
9.7	Työtapatarmavaarat ja vaarojen torjunta maatalousalan töissä
9.8	Työoloihin liittyviä vaaroja ja kuormitustekijöitä
10	Vaaroilta suojautuminen
10.1	Suojainten hankinta ja kustannusten jako
10.2	Henkilönsuojainten rakenteelliset perusominaisuudet
10.3	Maatalousalan töissä tarvittavia suojaimia
10.4	Suojainten käyttö ja käytön valvonta
11	Opiskelijan valmiudet työssäoppimisjaksolle
12	Työssäoppijan perehdyttäminen
13	Erilainen oppija työssäoppijana
14	Ammattiosaamisen näytöt
Työssäoppimisen turvallisuutta koskevia lakeja ja asetuksia	
Lähdeluettelo	
Työssäoppimisen ja työturvallisuuden internet-osoitteita	

LIITTEET

- Liite 1. Työturvallisuus ammatillisessa koulutuksessa
- Liite 2. Työssäoppijan perehdyttämisohje
- Liite 3. Työsuojelun toimintaohjelma pienyrityksille
- Liite 4. Työturvallisuuden tarkistuslista ja riskien arviointi
- Liite 5. Vaaratilanneilmoitus
- Liite 6. Nostolaitteiden ja eräiden muiden työvälineiden tarkastukset laiteryhmittäin

Työssäoppimisen työsuojelu luonto- ja ympäristöalan perustutkinnossa (moniste 16/2006)

<i>Johdanto</i>	
1	<i>Työssäoppiminen on osa ammatillista peruskoulutusta</i>
2	<i>Koulutuksen, työssäoppimisen ja työturvallisuuden sanastoa</i>
3	<i>Työturvallisuus osana opetussuunnitelman perusteita</i>
4	<i>Työturvallisuuslaki</i>
5	<i>Nuorten työntekijöiden suojelua koskevia säädöksiä</i>
5.1	Opiskelijan oikeus turvalliseen työympäristöön
5.2	Nuorille työntekijöille erityisen haitalliset työt
5.3	Nuorille työntekijöille vaaralliset työt
5.4	Nuorille työntekijöille sopivia kevyitä töitä
5.5	Ilmoitus nuoren työntekijän käyttämisestä vaarallisiin töihin
5.6	Opastus ja perehdytys nuorille työntekijöille erityisen haitallisiin ja vaarallisiin töihin
5.7	Erityisen haitallisia ja vaarallisia töitä koskevat poikkeusluvut
5.8	Työaika
6	<i>Työssäoppimisen osapuolten vastuut ja velvollisuudet</i>
6.1	Työssäoppimisen työturvallisuusvastuulliset osapuolet
6.2	Koulutuksen järjestäjän velvollisuudet
6.3	Ohjaavan opettajan velvollisuudet
6.4	Työnantajan velvollisuudet
6.5	Työpaikkaohjaajan velvollisuudet
6.6	Työssäoppijan velvollisuudet
6.7	Verkostoituneiden työssäoppimispaikkojen ja yhteisten työpaikkojen vastuukysymykset
6.8	Työsuojeluyhteistoiminta työpaikoilla
6.9	Opiskelijan työterveyshuolto ja ensiapu
7	<i>Vaatimukset luonto- ja ympäristöalan työssäoppimispaikoille</i>
8	<i>Työssäoppijoiden vakuuttaminen</i>
8.1	Opiskelijan vakuutusturva
8.2	Vahingonkorvausvelvollisuus
8.3	Työssäoppiminen ulkomailla
9	<i>Luonto- ja ympäristöalan vaarojen kartoitus ja torjunta</i>
9.1	Lakisääteiset vaatimukset vaarojen kartoitukselle
9.2	Riskien arviointiprosessi
9.3	Riskien arviointi käytännössä
9.4	Ulkopuolisen asiantuntijan käyttäminen riskien arvioinnissa
9.5	Riskien arviointi laatu- ja työturvallisuusjärjestelmissä
9.6	Turvallisuusasiakirja ja turvallisuussuunnitelma
9.7	Työtapaturmat ja ammattitaudit luonto- ja ympäristöalalla
9.8	Työtapaturmavaaroja ja vaarojen torjunta luonto- ja ympäristöalan töissä ja toiminnoissa
9.9	Työoloihin liittyviä vaaroja ja kuormitustekijöitä

10	Vaaroilta suojautuminen
10.1	Suojainten hankinta ja kustannusten jako
10.2	Henkilönsuojainten rakenteelliset perusominaisuudet
10.3	Luonto- ja ympäristöalan töissä tarvittavia suojaajia
10.4	Suojainten käyttö ja käytön valvonta
11	Opiskelijan valmiudet työssäoppimisjaksolle
12	Työssäoppijan perehdyttäminen
13	Erilainen oppija työssäoppijana
14	Ammattiosaamisen näytöt työssäoppimisen turvallisuutta koskevia lakeja ja asetuksia 5
Lähdeluettelo	
Luonto- ja ympäristöalan työssäoppimisen ja työturvallisuuden internet-osoitteita	
LIITTEET	
Liite 1. Työturvallisuus ammatillisessa koulutuksessa	
Liite 2. Työssäoppijan perehdyttämisohje	
Liite 3. Työsuojelun toimintaohjelma pienyrityksille	
Liite 4. Työturvallisuuden tarkistuslista ja riskien arviointi	
Liite 5. Tapahtuman turvallisuussuunnitelma	
Liite 6. Vaaratilanneilmoitus	
Liite 7. Nostolaitteiden ja eräiden muiden työvälineiden tarkastukset laiteryhmittäin	

Työssäoppimisen työsuojelu puutarhatalouden perustutkinnossa (moniste 8/2007)

Johdanto	
1	Työssäoppiminen on osa ammatillista peruskoulutusta
2	Koulutuksen, työssäoppimisen ja työturvallisuuden sanastoa
3	Työturvallisuus osana opetussuunnitelman perusteita
4	Työturvallisuuslaki
5	Nuorten työntekijöiden suojelua koskevia säädöksiä
5.1	Opiskelijan oikeus turvalliseen työympäristöön
5.2	Nuorille työntekijöille erityisen haitalliset työt
5.3	Nuorille työntekijöille vaaralliset työt
5.4	Nuorille työntekijöille sopivia kevyitä töitä
5.5	Ilmoitus nuoren työntekijän käyttämisestä vaarallisiin töihin
5.6	Opastus ja perehdytys nuorille työntekijöille erityisen haitallisiin ja vaarallisiin töihin
5.7	Erityisen haitallisia ja vaarallisia töitä koskevat poikkeusluvut
5.8	Työaika
6	Työssäoppimisen osapuolten vastuut ja velvollisuudet
6.1	Työssäoppimisen työturvallisuusvastuulliset osapuolet
6.2	Koulutuksen järjestäjän velvollisuudet
6.3	Ohjaavan opettajan velvollisuudet
6.4	Työnantajan velvollisuudet
6.5	Työpaikkaohjaajan velvollisuudet
6.6	Työssäoppijan velvollisuudet
6.7	Verkostoituneiden työssäoppimispaikkojen ja yhteisten työpaikkojen vastuukysymykset
6.8	Työsuojeluyhteistoiminta työpaikoilla
6.9	Opiskelijan työterveyshuolto ja ensiapu
7	Vaatimukset puutarha-alan työssäoppimispaikoille
8	Työssäoppijoiden vakuuttaminen
8.1	Opiskelijan vakuutusturva
8.2	Vahingonkorvausvelvollisuus
8.3	Työssäoppiminen ulkomailla

9	<i>Puutarha-alan vaarojen kartoitus ja torjunta</i>
9.1	Lakisääteiset vaatimukset vaarojen kartoitukselle
9.2	Riskien arviointiprosessi
9.3	Riskien arviointi käytännössä
9.4	Ulkopuolisen asiantuntijan käyttäminen riskien arvioinnissa
9.5	Riskien arviointi laatu- ja työturvallisuusjärjestelmissä
9.6	Työtapaturmat ja ammattitaudit puutarha-alalla
9.7	Työtapaturmavaarat ja vaarojen torjunta puutarha-alan töissä
9.8	Työoloihin liittyviä vaaroja ja kuormitustekijöitä
10	<i>Vaaroilta suojautuminen</i>
10.1	Suojainten hankinta ja kustannusten jako
10.2	Henkilönsuojainten rakenteelliset perusominaisuudet
10.3	Puutarha-alan töissä tarvittavia suojaimia
10.4	Suojainten käyttö ja käytön valvonta
11	<i>Opiskelijan valmiudet työssäoppimisjaksolle</i>
12	<i>Työssäoppijan perehdyttäminen</i>
13	<i>Erilainen oppija työssäoppijana</i>
14	<i>Ammattiosaamisen näytöt työssäoppimista ja työturvallisuutta koskevia lakeja ja asetuksia</i>
<i>Lähdeluettelo</i>	
<i>Puutarha-alan työssäoppimisen ja työturvallisuuden internet-osoitteita</i>	
<i>LIITTEET</i>	
Liite 1. Työturvallisuus ammatillisessa koulutuksessa	
Liite 2. Työssäoppijan perehdyttämisohje	
Liite 3. Työturvallisuuspassi (esimerkki)	
Liite 4. Työsuojelun toimintaohjelma pienyrityksille	
Liite 5. Vaarojen kartoitus- ja riskien arviointilomake	
Liite 6. Vaaratilanneilmoitus	
Liite 7. Nostolaitteiden ja eräiden muiden työvälineiden tarkastukset laiteryhmittäin	

TYÖTURVALLISUUSOPPAITA ERI ALOILLE

*Työssäoppimisen työturvallisuus
Seinäjoen ammattioppilaitoksen kuntayhtymä
Projektikoodi 83009*

Julkaisun tiedot

Projektissa kehitettiin seuraavat oppaat:

- Työturvallisuuden perusteet ammatillisessa peruskoulutuksessa. 2005.
(yleinen, kaikille aloille tarkoitettu opas)
- Työturvallisuuden opettaminen puualan perustutkinnossa. Puutekniikka. 2005.
- LVI-alan, talotekniikan perustutkinnon työturvallisuusopas. 2005.
- Työturvallisuuden opettaminen laboratorioalan ja kemiantekniikan perustutkinnoissa. 2005.
- Työturvallisuuden perusteet autoalan perustutkinnossa. Ajoneuvo- ja kuljetustekniikka. 2005.
- Vaatetusalan työturvallisuus. 2005.
- Työturvallisuuden opettaminen elintarvikealan perustutkinnossa. 2005.
- Metallialan työturvallisuusopas. 2005.
- Työturvallisuuden perusteet liiketalouden perustutkinnossa. 2005.
- Työturvallisuuden opettaminen maatalouden perustutkinnossa. Maatalousyrittäjän perustutkinto. 2005.
- Sähkötyöturvallisuuden perusteet toisen asteen ammatillisessa koulutuksessa. 2005.
- Työturvallisuuden opettaminen kotitalous- ja kuluttajapalvelujen perusopinnoissa. 2005.
- Työturvallisuuden perusteet matkailu-, ravitsemis- ja talousalan perustutkinnossa. 2005.

Edellä mainittujen julkaisujen julkaisija on Seinäjoen koulutuskeskus, Seinäjoen ammattioppilaitos ja painopaikka on Seinäjoen Painohalli Oy.

Tavoitteet ja suunnittelu Oppaiden tavoitteena on valistaa opiskelijoita työturvallisuudesta ja toimia opettajien ja työpaikkaohjaajien apuna työturvallisuusasioiden käsittelyssä. Tavoitteena on rohkaista opiskelijoita huolehtimaan työturvallisuudesta läpi koko opiskeluajan sekä työelämän.

Oppaita lähdettiin suunnittelemaan, koska opiskelijoille ei ollut alakohtaisia työturvallisuusoppaita (eritoten esimerkiksi matkailu-, ravitsemis- ja talousalalla, luonnonvara-alalla ja metallialalla). Työturvallisuusoppaan tekemiseen osallistui ammattiopettajia eri aloilta. He kartoittivat työturvallisuuden opettamista ammatillisessa peruskoulutuksessa. Myös työpaikkaohjaajilla on ollut mahdollisuus osallistua aineiston laadintaan ja palautteenantoon.

Kenelle? Oppaiden kohderyhmänä ovat työssäoppimista suorittavat opiskelijat ja heidän ohjaajansa oppilaitoksissa ja yrityksissä.

Käyttö ja saatavuus Kaikki oppaat ovat löydettävissä osoitteesta <http://sedu.fi/tyoturvallisuus>. Sivuilla ei ole kaikkia oppaiden tueksi tehtyjä diaesityksiä. Oppaista suosituimpia ovat olleet yleinen opas kaikille aloille sekä marata- ja autoalan oppaat. Työturvallisuusopasta voi käyttää myös itseopiskelumateriaalina. Svenska yrkesinstitutet Metoderkstaden projekt on käännettänyt osan materiaaleista myös ruotsiksi. Ruotsinkieliset oppaat ovat www.sivuilla osoitteessa www.syi.fi/projekt/publikationer.

Materiaalia on levitetty Internetissä. Lisäksi työturvallisuusmateriaalia on esitelty ja jaettu työpaikkaohjaajille, työpaikkojen työsuojeluhenkilöstölle ja muille asiasta kiinnostuneille työpaikkojen edustajille.

Sisällöt Työturvallisuusopas sisältää työturvallisuuden yleiset perusteet. Alakohtaiset työturvallisuusoppaat sisältävät kyseisen ammattialan spesifit työturvallisuusohjeet. Lisäksi oppaan tukena on diaesitys helpottamassa opiskelijoiden työturvallisuusohjeiden omaksumista. Mukana on myös työturvallisuustestejä, kone- ja laitekohtaiset työturvallisuuskortit sekä työssäoppijan työturvallisuuspassi. Seuraavana esitetään yleisen työturvallisuusoppaan sekä matkailu- ravitsemis- ja talousalan työturvallisuusoppaan sisällysluettelot.

Työturvallisuuden perusteet ammatillisessa peruskoulutuksessa 2005

<i>Esipuhe</i>	
<i>Työturvallisuusmateriaalin laajuus</i>	
<i>Kaikille aloille yhteinen työturvallisuusmateriaali</i>	
<i>Koulutusalaakohtainen työsuojelumateriaali</i>	
<i>Johdanto</i>	
<i>Esimerkkejä työturvallisuusonnettomuuksista</i>	
<i>Esimerkki kuolemaan johtaneesta työtapaturmasta</i>	
1	<i>Työsuojelu ja sen tehtäväalueet</i>
2	<i>Terveys ja työkyky</i>
2.1	Mitä terveys on?
2.2	Työkyky
2.3	Fyysiset tekijät
2.3.1	Unesta ja unen tarpeesta
2.3.2	Ruokailutottumukset
2.3.3	Liikunta
2.3.4	Tupakointi
2.3.5	Lopettaessasi tupakoinnin
2.3.6	Päihteet – ”kuula himmeenä”
2.4	Psyykkiset tekijät
2.4.1	Henkinen hyvinvointi
2.4.2	Henkinen väkivalta – kiusaaminen
2.4.3	Voiko opettaja kiusata
2.4.4	Kiire saa aikaan uupumisen
2.5	Sosiaaliset tekijät
3	<i>Työturvallisuuteen vaikuttavat työntekijästä johtuvat seikat</i>
3.1	Sairauksista ilmoittaminen
3.2	Tarttuvat taudit
3.3	Raskaus
3.4	Puutteellinen kielitaito
4	<i>Turvallisuuteen vaikuttavat työympäristötekijät</i>
4.1	Biologiset tekijät
5	<i>Ergonomia</i>
5.1	Mitä ergonomia on?
5.2	Ergonomia työssä
6	<i>Järjestys ja siisteys</i>
7	<i>Palontorjunta</i>
7.1	Yleistietoa
7.2	Suojelusuunnitelma
7.3	Poistumistiet
7.4	Alkusammutuskalusto
7.5	Tulityöt
7.6	Toimenpiteet tulipalon sattuessa
7.7	Hätäilmoitus
7.8	Toimenpiteet sairaskohtauksissa ja onnettomuuksissa

8	Sähköturvallisuus
8.1	Sähköä turvallisesti
8.2	Sähköisku
8.3	Sähkölaitteiden suojausmenetelmät
8.4	Sulakkeet
8.5	Sähkölaitteiden käyttö ulkona
8.6	Käyttäjälle sallitut sähkötyöt
8.7	Lisätietoja sähköturvallisuudesta
9	Terveydelle vaaralliset kemikaalit
9.1	Perustietoa
9.2	Haitallisten aineiden kulkeutuminen elimistöön
9.3	Terveydelle vaarallisten aineiden tunnistaminen
9.4	Syöpää aiheuttavien aineiden käyttö
9.5	Käyttöturvallisuustiedote
10	Terveydelle vaarallisten aineiden päällystemerkinnot
11	Henkilönsuojaimet
11.1	Silmien suojaimet
12	Hengityksensuojaimet
13	Kuulonsuojaimet
14	Suojakäsineet
14.1	Suojajalkineet
14.2	Suojavaatetus
15	Nuorten työntekijöiden suojele
	Lainsäädäntöä
15.1	Kielletyt työt
15.2	Vaaralliset työt
15.3	Esimerkkejä nuorille työntekijöille vaarallisista töistä
16	Nuorten työntekijöiden työajat
16.1	Säännöllinen työaika
16.2	Työajan sijoittelu
16.3	Ylityö
16.4	Lepoajat
16.5	Poikkeamat työajoista
17	Opiskelutapaturmien korvaaminen
18	Jätehuolto ja kestävä kehitys
19	Liikennekäyttäytyminen
20	Työpaikkaan perehdyttäminen
20.1	Työssäoppimispaikkaan perehdyttäminen
20.2	Työn opastus

ESIMERKKI ALAKOHTAISESTA TYÖTURVALLISUUSOPPAASTA

Työturvallisuuden perusteet matkailu-, ravitsemis- ja talousalan perustutkinnoissa 2005

<i>Esipuhe</i>	
<i>Työturvallisuusmateriaalin laajuus</i>	
<i>Kaikille aloille yhteinen työturvallisuusmateriaali</i>	
<i>Johdanto</i>	
1	<i>Ravitsemisalan työntekijän henkilökohtainen suojautuminen</i>
1.1	Työvaatetus
1.2	Suojavaatteet ja suojaimet
1.3	Ulkoisen olemus
1.4	Hygienia- ja työturvallisuuspassi
2	<i>Alan työympäristön riskitekijät ja niiden ennakointi</i>
2.1	Fysikaaliset tekijät
2.2	Kemialliset tekijät
2.3	Biologiset altisteet
2.4	Psykososiaalinen toimintaympäristö
2.5	Tyky-toiminta
2.6	Ergonomiset tekijät
2.7	Ympäristötekijät
3	<i>Keittiön työturvallisuus</i>
3.1	Tyypilliset keittiötapaturmat
3.2	Työskentely-ympäristön järjestys ja siisteys työtaturmien ehkäisyssä
3.3	Tyypillisimpien keittiötapaturmien ensiapu
3.4	Käsityövälineet
3.5	Keittiön koneet ja laitteet
4	<i>Hotelli- ja ravintola-alan turvallisuuden peruselementit</i>
4.1	Asiakasturvallisuus
4.2	Henkilöstöturvallisuus
4.2.1	Yksintyöskentely
4.3	Vaara- ja uhkatilanteiden hallinta
4.4	Päihtyneiden asiakkaiden aiheuttamat ongelmat
4.5	Tupakoinnin rajoittaminen työpaikalla ja ravintolassa
5	<i>Perehdyttäminen ja työnohjaus</i>
5.1	Opiskelijan perehdyttäminen työssäoppimiseen
5.2	Opiskelijan perehdyttäminen työpaikalla
5.3	Työnopastus
5.4	Työturvallisuusvastuu työpaikalla
<i>Liitteet</i>	

OPETUSYMPÄRISTÖN TURVALLISUUSJOHTAMISEN TOIMINTAMALLI

ToToNeT

Opetusympäristön turvallisuusjohtamisen toimintamalli

Seinäjoen koulutuskuntayhtymä / Seinäjoen koulutuskeskus

Projektikoodi 85570

Julkaisun tiedot

Opetusympäristön turvallisuusjohtamisen toimintamalli. 2007. Seinäjoen koulutuskeskus, Seinäjoen Ammattioppilaitos. Fram.

Tavoite ja suunnittelu

Tavoitteena on kehittää oppilaitosten johdon, ammatinopettajien, yritysjohton, työpaikkaohjaajien sekä opiskelijoiden työturvallisuuden osaamisen tasoa. Mallin kehittämisessä ja kuvaamisessa hyödynnettiin aikaisemmin luotua materiaalia, kuten Työssäoppimisen työturvallisuus -oppaita ja Läheltä piti -lomakkeita sekä kone- ja laitekohtaisia työturvallisuuskortteja. Kehittämistyössä olivat mukana ammatinopettajat, työpaikkaohjaajat ja työssäoppimisyritysten työsuojeluhenkilöstö. Suunnitteluvaiheessa yhteistyöoppilaitokset toteuttivat työturvallisuuskyselyn koulutusaloittain.

Kenelle?

Julkaisu suunnataan oppilaitosten johdolle ja opettajille sekä työssäoppimisyritysten johdolle.

Käyttö ja saatavuus

Mallia tullaan levittämään työturvallisuusseminaareissa sekä jakamalla julkaisua yhteistyökumppaneille. On myös ehdotettu, että työturvallisuudesta järjestettäisiin tulevaisuudessa oma opinto- tai koulutusjaksonsa, johon julkaisu sopii oppimateriaaliksi.

Julkaisua voi tilata vuoden 2007 loppuun asti Seinäjoen ammattioppilaitoksesta yksittäiskappaleina. PDF-versio tulee myöhemmin ladattavaksi koulutuskeskuksen Internet-sivuille osoitteeseen www.sedu.fi, projektit-kansioon.

Sisältö

<i>Johdanto</i>
<i>Muistoja matkan varrelta</i>
<i>Työsuojelusanasto</i>
<i>1. Turvallisuusjohtaminen</i>
<i>2. Työsuojelun toimintaohjelma</i>
<i>3. Työterveyshuolto</i>
<i>4. Työhyvinvointi (TYHY)</i>
<i>5. Perehdyttäminen ja työnopastus</i>
<i>6. Riskinarviointi</i>
<i>7. Koneturvallisuus</i>
<i>8. Kemialliset vaarat ja tulityöt</i>
<i>9. Vaaratilanteilta suojautuminen</i>
<i>10. Toimitilaturvallisuus</i>
<i>11. Häätätilanteessa toimiminen</i>
<i>Lähteet</i>
<i>Liitteet</i>

2

VERKKOMATERIAALIT

Työssäoppimisen verkkomateriaaleihin sisältyvät Opetushallituksen ESR-työssäoppimisprojekteissa vuosina 2005–2007 laaditut verkkomateriaalit. Osa niistä on verkossa oppaan muodossa ja osa verkkosivuina tai muuna verkkomateriaalina, esimerkiksi portaalina. Projektien toimijat ovat sijoittaneet verkkoon myös työssäoppimisrekistereitä sekä esimerkiksi erilaisia ohjeita työssäoppimisen verkkosivujen tekemisestä. Puhtaasti verkkomateriaaleiksi on luokiteltu vain ne materiaalit, joita saa vain sähköisessä muodossa.

Osa julkaistuista oppaista tai monistetyyppisistä materiaaleista on löydettävissä myös verkosta. Niitä ei ole enää tässä yhteydessä mainittu, vaan maininnat verkossa saatavuudesta on tuotu esille kunkin oppaan esittelyn yhteydessä.

2.1

Työssäoppimisen verkkopohjaiset tietopankit työpaikkaohjaajille

VARAKAS-portaali vakuutus- ja rahoitusosalalle

*Oppiminen osana arkea
Projektikoodi 83864,
VARAKAS
Projektikoodi 85165
Finanssi- ja vakuutuskoulutus FINVA*

Tavoite ja suunnittelu

Portaalin tarkoitus on toimia ajantasaisena, yhteisenä foorumina vakuutus- ja rahoitusalan työpaikkaohjaajille. Portaali on vakuutus- ja rahoitusalan työpaikkaohjaajien tietoareena, mutta se on sovellettavissa muillekin aloille. Portaalin suunnitteluun osallistui ohjausryhmä sekä yhteistyöoppilaitosten ja asiakasyritysten edustajia.

Käyttö ja saatavuus

Portaali on Internetissä osoitteessa www.finva.fi/varakas/index.htm. Portaalista on levitetty tietoa työpaikkaohjaajien koulutuksissa sekä samoissa seminaareissa ja tapahtumissa kuin työpaikkaohjaajien koulutuksestakin. Portaali jää yhteistyökumppaneiden ja opiskelijoiden käyttöön verkkoon.

Sisältö

Portaali sisältää monipuolista tietoa työpaikkaohjauksesta ja siihen liittyvistä teemoista. Portaalissa on tietoa muun muassa työpaikkaohjaajan tehtävistä, työssäoppimisen järjestämisestä, ohjauksesta ja tukemisesta sekä palautteenannosta ja kannustuksesta. Lisäksi siinä on osioita alan ammatillisten perustutkintojen opetussuunnitelmien pohjalta. Materiaalisalkussa on työssäoppimisen oppaita, lomakkeita ja linkkejä. Portaali on rakennettu vuonna 2004, ja sitä päivitetään jatkuvasti.

TYÖPAIKKAOHJAUKSEN PORTAALI PALVELUALOILLE

Osaava ohjaaja

Haaga-Perho-täydennyskoulutus, Haaga-Instituutti-säätiö

Projektikoodi 85358

Tavoite ja suunnittelu

Portaali on palvelualojen työssäoppimisen tietopankki. Tavoitteena on, että tieto työssäoppimisesta, ohjaamisesta ja arvioinnista löytyy helposti yhdestä paikasta sekä koulutuksen aikana että sen jälkeen. Portaali on suunnattu sekä työpaikkaohjaajakoulutuksen käyneille että niille, jotka eivät vielä ole kouluttautuneet työpaikkaohjaajiksi.

Portaalin suunnittelussa on otettu mallia esimerkiksi Finvan toteuttamasta VARAKAS-portaalista. Kohderyhmänä ovat kaikki Haaga-Perho-täydennyskoulutuksen toimintaan osallistuvat yhteistyötahot ja eri koulutuksiin osallistuvat tahot.

Käyttö ja saatavuus

Portaalista on tiedotettu kaikille organisaation asiakkaille, jolloin työpaikkaohjauksen materiaali on laajasti alan työpaikkojen käytössä. Linkistä tiedotettiin eri yhteyksissä verkkosivuilla ja opetusmateriaalin mukana jaettavassa esitteessä. Myös tietoisukupaketissa kerrotaan portaalin käyttömahdollisuuksista.

Portaali on kaikille avoin tietopankki, ja tietoa on saatavilla myös koulutuksen jälkeen. Portaali on käytettävissä osoitteesta www.haagaperho.fi/koulutus/koulutustarjonta/tyopaikkaohjaajakoulutus/index.htm tai osoitteesta www.haagaperho.fi linkin ”Osaava ohjaaja” kautta.

Sisältö

Portaali sisältää tietoa ja tukimateriaalia kaikille työpaikkaohjauksesta kiinnostuneille. Sivustolle kerätään tulevaisuudessa myös työpaikkaohjaajien koulutuksiin osallistuneiden kokemuksia. Haaga-Perhon työpaikkaohjaajakoulutuksen opetuspaketti on myös löydettävissä verkkosivuilta, jotka sisältävät seuraavat osat:

- Esimiehenä ja valmentajana kehittyminen
Oppimistehtävä 1)
- Työssäoppiminen
(Oppimistehtävä 2)
- Oppisopimusjärjestelmä
(Oppimistehtävä 3)
- Oppimisen arviointi ja objektiivinen ja kannustava palaute
(Oppimistehtävät 4)
- Esimiehen vastuut; työturvallisuus, työsuojelu, lait ja asetukset
- Ammattiosaamisen näytöt

Opetusmateriaali on käytettävissä itsenäisesti sellaisenaan tai koulutuksissa. Se on käytettävissä verkkosivuilta osoitteesta www.haagaperho.fi linkin Osaava ohjaaja kautta.

MERENKULKUALAN TYÖSSÄOPPIMISEN VERKKO-OPPIMATERIAALI JA KYSYMYSTIETOKANTA

SafeOSKAR

Satakunnan ammattikorkeakoulu

Projektikoodi 85732

Tavoite ja suunnittelu

Verkko-oppimateriaalin ja kysymystietokannan tavoitteena on perehdyttää työssäopijat ja työpaikkaohjaajat sekä muutkin merenkulkualan toimijat toimiviin ja yhtenäisiin työturvallisuuskäytäntöihin. Tavoitteena on, että jokainen työssäoppija osaa toimia oikein ja kehittää työterveys-, työturvallisuus- ja työsuojelunäkökohtia aluksilla. Tämän on tarkoitus ehkäistä ennalta turvallisuusriskejä ja onnettomuuksia merenkulkualalla. Työsuojelun ja työturvallisuuden verkko-oppimateriaali ja kysymystietokanta yhtenäistää myös alan työturvallisuus- ja työsuojeluasioiden koulutusta ja osaamista.

Verkkomateriaalin ja kysymystietokannan tarve on lähtenyt tarpeesta parantaa työssäoppijoiden työturvallisuutta laivoilla. Materiaalin ovat suunnitelleet yhteistyöoppilaitosten opettajat ja työssäoppimisvastaavat.

Kenelle?

Merenkulkualan työssäoppijoille, työpaikkaohjaajille ja opettajille.

Käyttö ja saatavuus

Merenkulkualan opettajat, alusten työssäoppimisvastaavat ja opiskelijat voivat hyödyntää materiaalia perehdytyksessä, opetuksessa ja osaamisen kartoittamisessa seuraavasti:

1. Opettaja voi testata opiskelijaryhmän tai yksittäisen opiskelijan osaamista ennen työssäoppimista pitämällä kokeen kysymyspankin kysymysten avulla. Kysymyksiä voi käyttää joko verkon kautta tai paperiversiona.
2. Työpaikkaohjaaja voi käyttää kysymyksiä tarkistaessaan työssäoppijan työturvallisuusasioiden osaamista työssäoppimisen alussa tai aikana.
3. Opiskelijat voivat käyttää kysymyksiä ja materiaalia työturvallisuuskokeeseen valmistautuessaan.
4. Opiskelijat voivat käyttää verkkomateriaalia itseopiskeluna ennen työssäoppimista tai työssäoppimisen aikana.

Aineisto soveltuu hyvin itseohjautuvaan oppimiseen. Aineistoa voi käyttää useilla oppimisalustoilla ja tarvittaessa myös CD-versiona aluksilla. Kysymystietokanta on sekä suomen, ruotsin että englannin kielellä, materiaali pelkästään suomen kielellä.

Verkko-oppimateriaali on tällä hetkellä sivuilla <http://safeoskar.wikispaces.com>. Tietokannan käyttöön vaaditaan rekisteröityminen. Sen avulla voidaan toteuttaa muun muassa käyttäjäseurantaa. Rekisteröityminen on ilmaista, ja se varmistetaan Satakunnan ammattikorkeakoulussa.

Materiaali on arvioitu ja kehitetty projektin puitteissa projektin toimijoiden kesken. Projektin päättymisen jälkeen materiaalin on tarkoitus jäädä käyttöön verkkoon. Päivityksen ja säädösten ajan tasalla pito on tarkoitus hoitaa esimerkiksi opiskelijoiden (opin- näytetyöt) tai projektipäällikön voimin. Aineistoja voidaan levittää verkkoratkaisuna tehokkaasti ja kokonaisvaltaisesti koko suomalaiselle merenkulkualalle sekä muille aloille ja muihin maihin.

Sisältö

Verkkomateriaali merenkulkualan työsuojelu- ja työturvallisuus- käytännöistä sisältää seuraavat osat:

1. SafeOskar-kysymyspankki <i>(kysymyksiä merenkulkualan työturvallisuuteen liittyen)</i>
2. Tietoa työturvallisuudesta:
Työturvallisuustoimenpiteet Ennalta ehkäisevä työsuojelu Tapaturmien torjunta Työsuojelun yhteistoiminta Turvallisuuden edistäminen Turvallinen työnteke Lainsäädäntö Uudet työntekijät Laivan konehuone työympäristönä Merityö ja terveys Henkinen hyvinvointi Tiimityö Riskien hallinta Ensiapu yleisimmissä tapaturmissa Tapaturmat ja läheltä piti -tilanteet Työsuojelun vastuun jakautuminen Työsuojelun asiantuntijahenkilöt
Merityöturvallisuusperiaatteet:
1. Vaarojen välttäminen 2. Turvallisen tekniikan käyttö 3. Työolojen optimointi 4. ISM ja työsuojelun yhteenkuuluvuus 5. Työnantajan ensisijainen vastuu 6. Työntekijöiden vastuu 7. Yhteistyö 8. Työolojen jatkuva seuranta

2.2 Verkkosivut alakohtaisen työssäoppimisen käytäntöjen yhtenäistämisen apuna

MARATA-ALAN VERKKOSIVUT

Verkottuva työssäoppiminen ja arviointi
Ravintolakoulu Perho
Projekтикoodi 83855

Tavoite ja suunnittelu

Verkkosivujen tavoitteena on yhtenäistää marata-alan työssäoppimisen käytäntöjä ja kehittää mallia, jolla voidaan toteuttaa toiselle paikkakunnalle työssäoppimaan saapuvan opiskelijan ohjaus, seuranta ja arviointi. Sivuilla on myös muuta tietoa työssäoppimisesta samoin kuin työssäoppimiseen ja ammattiosaamisen näyttöihin liittyvää arviointimateriaalia sekä yhteistyökumppaneiden yhteystietoja.

Kenelle?

Aineistot on suunnattu opiskelijoille, työpaikkaohjaajille ja opettajille.

Käyttö ja saatavuus

Mukana olevat oppilaitokset käyttävät verkon materiaaleja ja tuotteita muun muassa työssäoppimisen ja ammattiosaamisen näyttöjen arvioinnissa. Sivustoja käyttävät projektissa mukana olleet oppilaitokset, työssäoppimispaikat ja opiskelijat. Verkko on avoin, ja sitä voivat hyödyntää kaikki alan oppilaitokset. Verkon osoite on <http://topverkko.edu.hel.fi>.

Sivuston kehittämistä on jatkettu edelleen osoitteessa www.tartu-verkkoon.fi. Hankkeessa on järjestetty tiedotustilaisuudet, joissa on kerrottu hankkeesta ja verkostosta.

Sisältö

Sivustolta löytyy työssäoppimiseen liittyvää materiaalia: lomakkeita, ohjeita, yritysesityksiä, toimintaohjeita, mukana olevien oppilaitosten ja yhteistyökumppanien esittelyjä sekä kuvauksia toiminnasta.

Sivusto sisältää seuraavat osat:

- Toimintaohje, kun opiskelija lähtee työssäoppimaan toiselle paikkakunnalle
 1. ennen työssäoppimisjakson alkua,
 2. työssäoppimisjakson aikana,
 3. työssäoppimisjakson jälkeen
- Työssäoppimisen yleiset tavoitteet, työssäoppimisen opiskelija-kohtaiset tavoitteet
- Yhteiset pelisäännöt (yhteydenpito, työtapaturma, poissaolot ja korvaaminen)
- Asuminen ja matkat Helsingissä (matkakortti, asuminen)
- Työssäoppimispaikat Helsingissä, Jyväskylässä ja Vaasassa.

Lisäksi sivustolla on eri ammattialojen opintojen kuvauksia, muun muassa kuvaus ravintolakokin, suurtaloukokin, tarjoilijan, palveluvastaavan ja hotellivirkailijan opinnoista.

HIUS- JA KAUNEUDENHOITOALOJEN VERKKOSIVUT

*Verkko välineeksi työssäoppimisen kehittämiseen
Helsingin kaupunki, Opetusvirasto, nuoriso- ja aikuiskoulutuslinja
Projektikoodi 85354*

Tavoite ja suunnittelu

Sivuston tavoitteena on kehittää alakohtaista ja alueellista työssäoppimisen ohjaus- ja arviointijärjestelmää sekä verkon käyttöä hius- ja kauneudenhoitoalojen työssäoppimisen ja näyttöjen ohjauksessa. Verkkosivujen materiaali on tuotettu työseminaareissa oppimisolustan välityksellä yhteistyöoppilaitosten kanssa. Yhteistyöoppilaitoksilla on mahdollisuus saada omia oppilaitoskohtaisia osia sivustolle, mutta pääsääntöisesti materiaali on monistettavissa myös muihin oppilaitoksiin.

Kenelle?

Verkkomateriaali on työpaikkaohjaajien, opiskelijoiden ja opettajien käytettävissä. Verkkomateriaali toimii jalkautetun koulutusmallin tukena.

Käyttö ja saatavuus

ekauneus on tulevaisuudessa käytössä osana alan oppilaitosten toimintaa. Tietoa sivustosta on levitetty sekä hius- ja kauneudenhoitoaloille. Sivuston kävijämäärää seurataan. Verkkosivut ovat osoitteessa www.ekauneus.edu.hel.fi.

Sisältö

Rakenteeltaan ekauneus -sivusto on jaoteltu hius- ja kauneudenhoitoalaan, yhteisiin pelisääntöihin ja työturvallisuuteen. Työturvallisuus haluttiin nostaa esille, koska kyselyn perusteella siihen ei kiinnitetä tarpeeksi huomiota. Työturvallisuutta haluttiin painottaa myös työpaikkaohjaajakoulutuksessa. Verkkosivuilla on lisäksi työpaikkaohjaajakoulutuksen sisältö sekä tehtävät. Jokainen yhteistyöoppilaitos on tuonut verkkoon omien oppilaitostensa työssäoppimiseen liittyvät materiaalit.

2.3 Verkkomateriaalit tai verkkosivustot erityisryhmien työssäoppimisen tukena

TYÖSSÄOPPIMISEN SELKEÄKIELINEN OHJAUS- JA ARVIOINTIAINEISTO ERITYISOPISKELIJOILLE

ERJA; Erityisen hyvä hoitaja
Vammalan seudun ammatillisen koulutuksen kuntayhtymä
Projektikoodi 84745

Tavoite ja suunnittelu

Tavoitteena on helpottaa erityistä tukea tarvitsevien opiskelijoiden työssäoppimisen tavoitteiden määrittelyä ja opiskelun yksilöllistämistä, työssäoppimisen prosessin dokumentointia ja arviointia sekä arviointikriteerien henkilökohtaistamista. Tämän lisäksi on haluttu yhtenäistää erilaisten oppijoiden työssäoppimisen ohjausta valtakunnallisesti. Selkeäkieliset arviointikriteerit auttavat erityisopiskelijaa ymmärtämään arviointia esimerkiksi arviointikohteiden ja -kriteerien osalta. Selkeäkieliset tehtävät puolestaan auttavat opiskelijaa hahmottamaan työssäoppimisen vaatimukset, mutta ne auttavat myös työpaikkaohjaajaa tai opettajaa laajennetun työssäoppimisen järjestämisessä.

Aineistojen suunnittelua tehtiin työryhmissä, joissa oli mukana opiskelijoita, erityisopetuksen asiantuntijoita, ammattialakohtaisia asiantuntijoita ja työelämän edustajia. Aineistojen laadinnassa kiinnitettiin huomiota opetussuunnitelman tutkintokohtaisen osan tavoitteiden ja sisältöjen vastaavuuteen.

Kenelle?

Aineistot on suunnattu opiskelijoille, työpaikkaohjaajille ja opettajille. Aineisto on tuotettu opiskelijoille, joilla on kielellisiä tai matemaattisia vaikeuksia, hahmottamisen, tarkkaavaisuuden ja keskittymisen vaikeuksia tai vuorovaikutuksen ja käyttäytymisen vaikeuksia.

Käyttö ja saatavuus

Kaikki aineistot ovat saatavilla osoitteessa www.vak.fi/tekstisivu.tmpl?sivu_id=360. Aineisto sijoitetaan myös Tonettiin. Aineistoa on levitetty yhteistyökumppaneille ja oppilaitoksille ja näille on tarjottu mahdollisuutta selkeäkielistää tietyn koulutusohjelman työssäoppimismateriaaleja projektin puitteissa.

Sisältö

Sosiaali- ja terveysalan perustutkinnon selkeäkieliset työssäoppimisen arviointiaineistot on laadittu seuraaviin opintokokonaisuuksiin:

Opintokokonaisuudet

- Hoito ja huolenpito
- Kasvun tukeminen ja ohjaus
- Kuntoutumisen tukeminen
- Lasten ja nuorten hoito ja kasvatus -koulutusohjelma
- Vammaistyö-koulutusohjelma
- Vanhustyö-koulutusohjelma.

Lisäksi on laadittu seuraavat aineistot Internet-tietopankkiin:

- Erityisopetusta koskevaa lainsäädäntöä
- Erityisopiskelijaksi siirtäminen
- Opetuksen käytännön järjestelyt
- Arviointi

Työpaikkaohjaajan ja opettajan tietopaketti oppimisesta:

- Miten ihminen oppii?
- Tiedon rakentamisen tapoja
- Ihminen voi olla monella tavalla lahjakas
- Oppimistyylit
- Nykynuoren elämää
- Nuori ja Työ
- Erilainen Oppija
- Oppimisvaikeudet; miten ohjata erilaisissa oppimisvaikeuksissa

Laajennettuun työssäoppimiseen on myös laadittu selkeäkielisiä tehtäviä. Tämän lisäksi materiaalissa kuvataan HOJKS-prosessi.

VERKKOSIVUSTO MAAHANMUUTTAJAOPISKELIJOIDEN TYÖSSÄOPPIMISEN OHJAUKSEEN

TYVI-projekti

Opetusalan koulutuskeskus Opeko

Projektitikoodi 85424

Tavoite ja suunnittelu

Verkkosivuston tavoitteena on toimia tietolähteenä ja itseopiskelumateriaalina kulttuurienvälisestä osaamisesta, vuorovaikutuksesta ja ohjauksesta työpaikalla tapahtuvassa maahanmuuttajataustaisten opiskelijoiden ohjauksessa. Suunnittelusta ovat vastanneet projektin henkilöstö ja yhteistyöoppilaitosten ja työpaikkojen edustajista koottu ydinryhmä. Sisältöä on testattu koulutustilaisuuksissa ja muokattu koulutuksiin osallistuneiden työpaikkojen edustajien kommenttien perusteella.

Kenelle?

Kohderyhmänä ovat työpaikkaohjaajat ja muut työpaikoilla maahanmuuttajien ohjausta toteuttavat henkilöt sekä ammatillisten oppilaitosten maahanmuuttajaopetuksen koordinaattorit ja ammatillisten aineiden opettajat, soveltuvin osin myös maahanmuuttajataustaiset opiskelijat.

Käyttö ja saatavuus

Maahanmuuttajataustaisia opiskelijoita työpaikoilla ohjaavat henkilöt, maahanmuuttajakoordinaattorit ja ammattiaineiden opettajat saavat käyttöönsä Opekon sivuilla olevan ohjeistuksen ja työkalupakin. Myös opiskelijat voivat soveltuvin osin hyödyntää sivustoa. Sivusto on osoitteessa www.tyvi.net. Tietoa levitetään myös www.opeko.fi-sivuston kautta. Sivustosta toimitetaan tietoa kaikkiin ammatillisiin oppilaitoksiin.

Sisältö

Keskeiset sisällöt:

- Kulttuurienvälinen kompetenssi
- Kulttuurienvälinen viestintä, muun muassa kulttuurin vaikutus ajatteluun, toimintaan ja viestintätyyliin
- Kulttuurienvälinen ohjaus, muun muassa opiskelu ja ohjaus, työssäoppiminen ja ammattiosaamisen näytöt
- Ammattialakohtainen kansainvälisyystietous
- Valikoidut kulttuurialueet
- Kokemusfoorumi verkossa

2.4 Muu verkkomateriaali

TEKNIIKAN JA LIIKENTEEN ALAN KOULUTUS- JA OPPIMATERIAALI

*Työpaikkaohjaajien koulutusmalli ajoneuvotekniikan ja teknisen tekstiilin alalle
Jalasjärven Ammatillinen Aikuiskoulutuskeskus, JAKK
Projektikoodi 86213*

Tavoite ja suunnittelu

Materiaalin tavoitteena on tukea työssäoppimisen ohjausta ja selkeyttää työpaikkaohjaajan tehtäväkuvaa sekä tukea työpaikoilla tapahtuvia oppimis-, ohjaus- ja perehdytysprosesseja. Oppimateriaalien valmistus on hankkeessa olevien oppilaitosten vastuulla. Oppimateriaali viedään kaikkien niiden arvioitavaksi ja käytettäväksi hankkeessa käytössä olevalle oppimisalustalle. Koulutusmateriaalien suunnittelun viitekehyksenä ovat työelämän tarpeet. Koulutuksen toteutuksen ja materiaalin suunnittelun pohjaksi tarpeita on kartoitettu selvityksillä.

Kenelle?

Kohderyhmänä ovat tekniikan ja liikenteen alan työpaikkojen edustajat, jotka toimivat työssäoppijoiden vastaanottajina ja ohjaajina, oppisopimusopiskelijoiden ohjaajina ja uusien työntekijöiden perehdyttäjinä työpaikoilla sekä näyttötilanteissa näytön arvioijina.

Käyttö ja saatavuus

Materiaalia levitetään yhteistyöoppilaitoksiin Verkkokoulu-hankkeen kautta sekä jatkossa JAKK:n www-sivujen kautta. Lisäksi koulutusmallia ja -materiaalia käytetään tulevaisuudessa osana valmistavaa koulutusta aikuis-/oppisopimuskoulutuksissa. Materiaali laaditaan kehittämistehtävineen sähköiseen muotoon, ja se sopii sekä lähi- että etäohjaukseen. Materiaali on käytettävissä koulutuksen verkko-oppimisympäristössä, ja se tallennetaan CD-/DVD-levylle. Materiaali on tulossa oppilaitoksen www-sivuille osoitteeseen www.jakk.fi.

Sisältö

Materiaalin sisällöt ovat Työpaikkaohjaajan koulutusohjelman (2 ov) perusteiden mukaiset. Käsiteltäviin aiheisiin liittyy työpaikkakohtaisia ja henkilökohtaisia kehittämistehtäviä.

Materiaalin sisältö rakenne noudattaa koulutusohjelman runkoa:

1. Yritysten ja oppilaitoksen välinen yhteistyö
2. Alan koulutusjärjestelmä
3. Näytöt, ohjaus ja palaute
4. Perehdyttäminen ja työssäoppiminen
5. Valmentaminen omatoimisuuteen
6. Palautteen merkitys toiminnan kehittämisessä

ARVIOINTISABLUUNA TYÖSSÄOPPIMISTA KOSKEVIEN WWW-SIVUJEN KEHITTÄMISEKSI

TOP-areena – työssäoppimisen yhteiset käytännöt
Opetusalan koulutuskeskus, Opeko
Projektikoodi 84643

Tavoite ja suunnittelu

Arviointisabluunan tarkoituksena on tukea työssäoppimisen www-sivujen laatimista ja toimia tarkistuslistana kehittämistä varten. Suosituksia ovat muotoilleet Opekon TOP-Areena-projektin osallistujat (opettajia, web-ylläpitäjiä, työpaikkaohjaajia) ja asian tuntijat. Tavoitteena on tukea myös työssäoppimisen järjestämisen käytäntöjen lähentämistä.

Kenelle?

Arviointisabluuna on suunnattu oppilaitoksien toimijoille, jotka suunnittelevat työssäoppimisen www-sivujen kehittämistä.

Käyttö ja saatavuus

Arviointisabluuna on Opetusalan koulutuskeskuksen verkkosivuilla osoitteessa www.opeko.fi/topareena/kehittaminen.htm. Sivulta löytyy myös linkki suositusluonnoksiin ja www-sivujen kehittämisopas.

Sisältö

Tarkemmat tiedot arviointisabluunasta ovat www-sivulla osoitteessa www.opeko.fi/topareena/kehittaminen.htm. Sivulla on myös linkki suositusluonnoksiin ja www-sivujen kehittämisopas PDF-muotoisena. Arviointisabluunassa on ensin joukko kysymyksiä, joiden avulla arvioidaan oppilaitoksen TOP-sivustoa ja joiden perusteella sitä voidaan kehittää. Jokaisen osion jälkeen on ”Lue lisää tästä asiasta” -linkki, jonka kautta saa lisätietoa. Oppilaitokset ja niiden sivustot ovat erilaisia, joten kysymyksiä kannattaa käyttää soveltuvin osin. Kysymykset perustuvat TOP-Areenan suositusluonnoksiin ja Antti Ussan Työssäoppimisen web-sivuston kehittäminen -oppaaseen (PDF).

ESIMERKKEJÄ KYSYMYKSISTÄ:

1.	<i>Selviääkö sivustostanne</i> mitä sivuillanne haluatte sanoa? kenelle sivut on tarkoitettu? miten viestinne on esitetty ajatellen sen kohderyhmää?
2.	<i>Onko sivuillenne asetettu konkreettisia tavoitteita</i> sisällöistä? palveluista?
3.	<i>Onko sivuillanne</i> yhteydenottolomakkeita? sopimuslomakkeita? arviointilomakkeita? työpaikkarekisteri?
4.	<i>Oletteko tehneet TOP-sivuja suunnitellessanne yhteistyötä</i> muiden oppilaitosten kanssa? TOP-Areenan kanssa?

TYÖSSÄOPPIMISEN SIVUSTOJEN SUOSITUSLUONNOKSIA – VIRIKKEITÄ PARANNUKSIIN

<i>Teemat</i>
Sivuston kokonaisuus
Rakenteelliset suositukset ja valinnat
Sisällölliset suositukset ja valinnat
Terminologiset suositukset ja valinnat
Tyylilliset suositukset ja valinnat
Tekniset suositukset ja valinnat
Linkkisuosituksia
TOP-sivuston luomisen, ylläpidon ja päivityksen organisointi

Työssäoppimisen sivustoja on hankkeessa arvioitu sivustokarttojen avulla. Niitä on laadittu yli kolmekymmentä. Sivustoista on arvioitu työssäoppimisen näkyvyyttä, käytettyjä termejä sekä otsikkokäsitteitä, informaation sisältöä ja sen laajuutta sekä tiedon jäsentämisen tapoja yhdessä ulkoasun kanssa. Osallistujille on tehty myös suppeita Webropol-verkkolomakekyselyitä.

PowerPoint-sivustokarttojen lisäksi on perustettu osallistujaoppilaitosten sivustoylläpitäjille teknisempi karttatulostuspalvelu yhteistyössä Tampereen ammattiopiston kanssa.

KUVAMATERIAALIA TYÖSSÄOPPIMISEN OHJAUKSEEN ERI KOULUTUSALOILLE

Taito

Vammalan seudun ammatillisen koulutuksen kuntayhtymä

Projektikoodi 83930

Taito-projektin aikana on tuotettu kuvamateriaalia eri koulutusaloille. Kuvatut työprosessit on valittu yhteistyössä kunkin alan opettajien kanssa. Kuvasarjojen tavoitteena on helpottaa opettajien työtä toimimalla opetuksen tukimateriaalina, jota opiskelijat voivat käyttää myös itsenäisesti esimerkiksi kertaamiseen.

Projektin työntekijät ovat kuvanneet työprosessit sekä tuottaneet kuvasarjat. Kuvasarjojen tekstit ovat syntyneet opettajien sekä muiden oppilaitosten työntekijöiden johdolla.

Kuvamateriaali on tallennettu PDF-muodossa. Kuvamateriaaleissa esiintyvät henkilöt ovat antaneet kirjallisen luvan esittää kuvamateriaalia projektin verkkosivuilla. Tulossa on myös kooste ”Käytännön vinkkejä kuvaamiseen ja kuvien käsittelyyn”. Kuvamateriaali on verkkosivuilla osoitteessa www.vak.fi/tekstisivu.tmpl?sivu_id=398.

TIETOA VERKON KÄYTTÖSTÄ TYÖSSÄOPPIMISEN TUKENA JA SÄHKÖINEN OPAS TYÖPAIKKAOHJAAJIEN KOULUTTAJILLE

*Verkot työssäoppimisen tukena, VERTO
Helsingin yliopiston koulutus- ja kehittämiskeskus Palmenia, Vantaa
Projektikoodi 83002*

Verkkosivuilta löytyy aineistoa verkon hyödyntämisestä työssäoppimisprosessin eri vaiheissa. Lisäksi tietoa löytyy verkon tehtävistä ja hyödyistä työssäoppimisen eri osapuolille. Sivuilta löytyy myös sähköinen opas työpaikkaohjaajien kouluttajille. Siinä käsitellään mm. verkkokeskustelujen periaatteita ja työpaikkaohjaajien koulutuksen toteutusta käytännössä.

Aineisto on saatavissa osoitteissa
www.hyvan.helsinki.fi/tpo/ ja www.hyvan.helsinki.fi/verto.

TYÖ OPETTAA -lehti

*VETOLAVA 3
– verkostoitumalla työssäoppimiseen laatua ja vaikuttavuutta
Taloudellinen Tiedotustoimisto
Projektikoodi 84678*

Työ opettaa -lehti. 2005–2007.
Työ opettaa -lehden tavoitteena on levittää työssäoppimisen hyviä käytäntöjä.

Lehti on verkossa osoitteessa
www.tat.fi/tyossaoppiminen/verkkolehti.
Vuonna 2007 ilmestynyt lehti on suunnattu opiskelijoille.

TYÖPAIKKAOHJAAJIEN KOULUTUSMATERIAALI

Erilaisuus voimavarana
– *Kulttuuritietoinen työpaikkaohjaajakoulutus*
Projektikoodi 83406,
Erivoima
Projektikoodi 85163
Ami-säätiö, Amiedu

Sivustolle www.amiedu.net/tpo on kerätty tietoa muun muassa työssäoppimisesta, työssäoppimisen järjestelystä, oppimisesta, opetustilanteiden suunnittelusta, arvioinnista, oppimisprosessin ohjauksesta ja kulttuuritietoisesta ohjauksesta. Sivustoa laajennetaan esimerkein selkosuomen käytöstä esimerkiksi työpaikkojen toimintaohjeissa.

VERKKOJULKAISU TYÖVALTAISEN KOULUTUKSEN MALLEISTA JA VÄLINEISTÄ

Työvalta
– *Uusien työssäoppimisen käytäntöjen kehittäminen ja tukeminen työvaltaisessa koulutuksessa*
Turun ammatti-instituutti
Projektikoodi 86134

Sivustolle www.tyovalta.fi on laadittu julkaisu työvaltaisen koulutuksen malleista ja käytännöistä. Ne on koottu kuuden eri oppilaitoksen kehittämien käytäntöjen pohjalta. Julkaisu on tarkoitettu opettajien ja työssäoppimisvastaavien käyttöön.

3

TYÖSSÄOPPIMISEN CD-LEVYT

Opetushallituksen ESR-työssäoppimisprojekteissa on kehitetty myös CD-levyjä. Osa CD-levyistä on tehty esimerkiksi oppaan lisäksi tai apumateriaaliksi. Ne on silloin mainittu oppaan yhteydessä.

TYÖSSÄOPPIMISEN CD-LEVY

Luonnonvara-alan työssäoppimisverkostot

Päijät-Hämeen koulutus konserni-kuntayhtymä, Koulutuskeskus Salpaus

Projektikoodi 84744

Tavoite ja suunnittelu

Materiaalin tavoitteena on toimia työpaikkaohjaajakoulutuksen materiaalina itseopiskelussa sekä opettajien apuna työpaikkaohjaajakoulutusten lähiopetusjaksojen luentomateriaalina. Materiaalin sisältö perustuu osittain eri projektien tuottamaan työpaikkaohjaajien koulutusmateriaaliin ja Opetushallituksen julkaisuihin. Työpaikkaohjaajien koulutusmateriaali on toteutettu siten, että se vastaa Opetushallituksen laatimien työpaikkaohjaajien koulutusohjelman perusteita.

Kenelle?

Opettajalle/kouluttajalle sekä työpaikkaohjaajaksi opiskelevalle.

Käyttö ja saatavuus

Opettajalle tarkoitettu kokonaisuus koostuu opetusmateriaalista lomakkeineen ja monisteineen, ja sitä voidaan käyttää lähiopetuksen luentomateriaalina tai verkko-opetuksen lähdemateriaalina. Materiaalin voi helposti siirtää web-pohjaisille oppimisalustoille osaksi opiskelijoiden tiedonhakua.

Työpaikkaohjaajiksi opiskelevien koulutusmateriaali on tarkoitettu ohjattuun opiskeluun tai itseopiskeluun. Materiaali on suunniteltu siten, että sitä voi käyttää suoraan CD-levyiltä tai tulostaa materiaaliosasta luentomonisteet ja muun koulutukseen liittyvän materiaalin.

Koulutuskeskus Salpauksen opettajat ovat käyttäneet CD-levyä työpaikkaohjaajien koulutuksissa. Materiaalia on jaettu koulutustilaisuuksissa. Niin kauan kuin CD-levyjä on jäljellä, niitä voi tilata Koulutuskeskus Salpauksesta.

Sisältö

OPETTAJALLE/KOULUTTAJALLE OSION SISÄLLÖT:

1.	<i>Työssäoppimisen järjestäminen</i>
2.	<i>Ammatti ja koulutus</i>
3.	<i>Perehdyttäminen ja arviointi</i>
4.	<i>Ammattiosaamisen näytöt</i>
5.	<i>Oppimismenetelmät</i>
6.	<i>Tehtäväpankki</i>

TYÖPAIKKAOHJAAJAKSI OPISKELEVAN OSION SISÄLLÖT:

<i>Työssäoppimisen järjestäminen</i>
Työssäoppiminen pähkinäkuoressa Sopimukset Työsuojelu ja -turvallisuus Työsuojelun vastuukysymykset Työnantajan yleinen huolehtimisvelvoite Työntekijälle annettava opetus ja ohjaus Henkilösuojaimet Tapaturmat ja vaaratilanteet Nuoria työntekijöitä koskevat säädökset Vakuutusurva Arviointi
<i>Ammatti ja koulutus</i>
Ammatillinen peruskoulutus Ammatilliset perustutkinnot Työssäoppiminen osana ammatillista koulutusta Henkilökohtainen opiskelusuunnitelma (HOPS) Työssäoppimisen suunnitelma (TOPS) Työssäoppimispaikat Työssäoppimisen organisointi
<i>Perehdyttäminen ja arviointi</i>
Opiskelijan perehdyttäminen Työssäoppimisen arviointi Kolmikantakeskustelu Arviointikohteet Arvosanakuvaukset Arviointimenetelmiä
<i>Ammattiosaamisen näytöt</i>

Ammattiosaamisen näyttöaineistot
Koulutuksen järjestäjän tehtävät
Yrityksen/työpaikan tehtävät
Koulutuksen järjestäjän asettaman toimielimen tehtävät
Opetussuunnitelma
Opiskelijan ohjaus ja tukipalvelut
Ammattiosaamisen näytön suunnittelu
Arviointi ammattiosaamisen näytöissä
Arviointikeskustelu
Arvosanasta päättäminen
Koulutuksen arviointi

Oppimismenetelmät

Työpaikkaohjaajan eri roolit
Palaute ja motivointi
Vuorovaikutus
Nuorten ajatusmaailma
Ristiriitatilanteet
Ihmis- ja tietokäsitykset
Oppimiskäsitykset
Oppimistyyli
Ammattitaidon oppiminen
Työelämän edellyttämä osaaminen
Yrittäjyys

TYÖPAIKKAOHJAAJAN OPAS CD-LEVYNÄ/VERKKOMATERIAALINA

TOP-areena – työssäoppimisen yhteiset käytännöt
Opetusalan koulutuskeskus, Opeko
Projektitkoodi 84643

Tavoite ja suunnittelu

Oppaan tavoitteena on antaa työpaikkaohjaajalle, opiskelijalle ja opettajalle välineitä työssäoppimisen ja ammattiosaamisen näyttöjen suunnitteluun, toteutukseen, ohjaukseen ja arviointiin. Aluksi tehtiin analyysi olemassa olevista työssäoppimisen tukimateriaaleista ja päädyttiin valitsemaan kehittämisen pohjaksi yhdessä opilaitoksessa olemassa oleva CD-aineisto. Materiaalia päivitettiin ja kehitettiin pääasiassa ammattiosaamisen näyttöjä koskevan osion osalta.

Kenelle?

Materiaalin kohderyhmänä ovat työpaikkaohjaajat, jotka voivat käyttää materiaalia työpaikkaohjaajakoulutuksen tukimateriaalina tai itsenäisesti opiskellen, sekä soveltuvin osin työssäoppimista ohjaavat opettajat ja opiskelijat.

Käyttö ja saatavuus

Opas jää käyttöön TOP-Areenan verkkosivuille osoitteeseen www.opeko.fi/topareena sekä CD-versiona yhteistyöoppilaitoksiin ja sitä kautta työssäoppimispaikkoihin.

Sisältö

1. Työssäoppiminen osana ammatillista koulutusta ja työpaikkojen toimintaa
1.1 Mitä hyötyä on työssäoppimisesta ja ammattiosaamisen näytöstä?
1.2 Työssäoppimis- ja näyttöprosessi
2. Työssäoppiminen oppimismenetelmänä
2.1 Miten käytännössä toimitaan
2.2 Työpaikkaohjaajan rooli eri oppimisvaiheissa ja ammattiosaamisen näytön toteutuksessa
2.3 Erilaiset oppijat, erilaiset tavoitteet
3. Työssäoppimisen ja ammattiosaamisen näytön järjestämisen pelisäännöt
3.1 Eri osapuolten tehtävät
3.2 Eri osapuolten vastuut ja vakuutukset
4. Ohjaaminen ja arviointi työpaikalla: ammattiosaamisen näyttö osana työssäoppimista ja opiskelijan kokonaisarviointia
4.1 Palaute ja arviointi

4

MONISTEMATERIAALIT TYÖSSÄOPPIMISESSA

Silloin kun koulutuksen järjestäjä haluaa laatia omaan käyttöönsä helposti muokattavaa ja päivitettävää työssäoppimisen perehdytysmateriaalia työpaikoille tai laatia työpaikkaohjaajien koulutusmateriaalia, monistetyyppinen materiaali on hyvä ratkaisu. Perusmateriaalin voi koota kansioon ja jakaa työpaikoille. Kun materiaalia on tarpeen päivittää, päivitettyt sivut tai lomakkeet voi lähettää työpaikoille tai jakaa työssäoppimiskäynneillä. Monistetyyppisen materiaalin laatiminen voi olla hyvä ratkaisu myös silloin, kun halutaan perehdyttää työpaikat johonkin erityisteemaan, kuten erityistä tukea tarvitsevien opiskelijoiden ohjaus. Monistetyyppistä materiaalia on helppo muuttaa työpaikkaohjaajien palautteiden perusteella.

Koska monisteet on laadittu useimmiten vain omaan käyttöön, niitä ei ole suunniteltu laajemmin levitettäviksi. Niistä voi kuitenkin löytyä arvokkaita ideoita myös muiden oppilaitosten käyttöön. Laaditut aineistot ovat useimmiten saatavilla sähköisessä muodossa koulutuksen järjestäjien [www-sivuilta](#).

KOULUTUKSEN JÄRJESTÄJÄN LAATIMAT OPPAAT TYÖSSÄOPPIMISEN ERI OSAPUOLILLE

*Maatalousalan, kalatalouden ja luonto- ja ympäristöalan
työssäoppimisen kehittäminen
Koulutuskeskus Salpaus
Projektikoodi 83409*

Työssäoppimisen oppaiden tavoitteena on tukea ja perehdyttää työssäoppimisen eri osapuolia ja yhdenmukaistaa työssäoppimisen käytäntöjä. Oppaat laadittiin erikseen opettajalle, opiskelijalle sekä työpaikkaohjaajalle. Työssäoppimisen oppaiden ja työssäoppimisen CD-levyn (katso edellä) suunnitteluvaiheessa koottiin yhteen kaikki olemassa oleva työssäoppimisen ohjeistus- ja lomakemateriaali ja luotiin sen pohjalta yksi yhteinen malli. Oppaat sisältävät perustiedot sekä neuvoja työssäoppimisen onnistuneeseen toteuttamiseen, ja niiden tarkoituksena on auttaa työssäoppimisen eri osapuolia opiskelijan työssäoppimisjaksolla ja sen valmistelussa. Työssäoppimisen oppaat on suunniteltu maatalous- ja kalatalousalan sekä luonto- ja ympäristöalan opettajille, työpaikkaohjaajille ja opiskelijoille. Ne soveltuvat hyvin muidenkin alojen työssäoppimisen oppaiksi. Opettajan opas on laajempi ja sisältää kaikkia osapuolia koskevan tarpeellisen tiedon.

Tuotettua materiaalia on lähetetty kaikkiin alan oppilaitoksiin. Materiaaleja voi kysyä Koulutuskeskus Salpauksesta.

Opettajasta oppipojaksi – opettajan kansio

Opettajan oppaan tarkoituksena on antaa neuvoja ja ohjeita opettajan työssäoppimisen aikataulutukseen sekä esimerkiksi opiskelijainformaatioon, työpaikkojen kanssa tapahtuvaan yhteydenpitoon ja työturvallisuuteen liittyvissä asioissa.

OPETTAJAN KANSION SISÄLTÖ:

Aikataulu
Puitesopimus
Opiskelijakohtainen koulutussopimus
Tietoa työsuojelusta ja -turvallisuudesta
Vakuutusurva
Työssäoppimisen arviointi
Arviointilomake

**Matkalla mestariksi
– opiskelijan kansio**

Opiskelijan työssäoppimiskansion tavoitteena on auttaa opiskelijaa työssäoppimisessa, antaa neuvoja ja ohjeita sekä toimia päiväkirjana.

OPISKELIJAN TYÖSSÄOPPIMISKANSION SISÄLTÖ:

Työssäoppimisilmoitus
Ohjeita työssäoppimisjaksolle
Miten toimin työyhteisön jäsenenä?
Opiskelijakohtainen koulutussopimus
Tietoa työsuojelusta ja -turvallisudesta
Vakuutusturva
Päiväkirja
Työssäoppimisen arviointi
Arviointilomake
Palaute

**Osaajasta ohjaajaksi
– työpaikkaohjaajan
kansio**

Työpaikkaohjaajan työssäoppimiskansion tarkoituksena on perehdyttää työpaikkaohjaaja työssäoppimisen keskeisiin periaatteisiin, tehtäviin ja vastuisiin.

TYÖPAIKKAOHJAAJAN KANSION SISÄLTÖ:

Tietoisku työssäoppimispaikalle
Mitä on työssäoppiminen”
Puitesopimus
Opiskelijakohtainen koulutussopimus
Tietoa työsuojelusta ja -turvallisudesta
Vakuutusturva
Työturvallisuuskartoitus
Työssäoppimisen arviointi
Arviointilomake.

**Työssäoppimisen
CD-levy**

Oppaat ja muu tuotettu materiaali ovat jääneet käyttöön osaksi oppilaitoksen työssäoppimista. Kaikki kehitetty materiaali on koottu CD-levylle.

TYÖSSÄOPPIMISEN CD-LEVYN SISÄLTÖ:

Eri toimijoiden työssäoppimisoppaat
Työssäoppimisen lomakkeet
Työturvallisuusmateriaali
Työssäoppimissuunnitelmamallit, esimerkiksi hyvän työssäoppimispaikan kriteerit
Koulutusohjelmakohtaiset työssäoppimissuunnitelmat
Palautelomakkeet työpaikkaohjaajalle ja opiskelijalle
Työssäoppimispaikkarekisterin esimerkkiversio

TYÖSSÄOPPIMISEN SEURANTAKIRJAT MERENKULKUALALLE

OHJUS

Etelä-Kymenlaakson ammattiopisto

Projektitkoodi 83863

Materiaalin tavoitteena on toimia työssäoppimisen kansallisena, kansainväliset vaatimukset täyttävänä työssäoppimisen seurantakirjana kansi- ja konevahtimiehen, korjaajan, vahtikonemestarin sekä vahtiperämiehen tutkinnoissa. Seurantakirjojen suunnittelussa haastateltiin oppilaitosten opetushenkilöstöä, työssäoppimisesta vastaavaa henkilöstöä, koulualushenkilöstöä, opiskelijoita sekä kauppaluksilla työssäoppimista ohjaavaa henkilöstöä samoin kuin varustamojen henkilöstöosastojen työssäoppimisen vastuuhenkilöitä. Haastattelujen lisäksi selvitettiin täytettyjen ja palautettujen seurantakirjojen pohjalta sitä, kuinka hyvin ja laajasti niissä esitetyt tehtäväalueet ja yksittäiset tehtävät oli voitu laivoilla suorittaa. Tämän jälkeen laadittiin uudet työssäoppimisen seurantakirjat ottaen huomioon muuttunut opetussuunnitelma, kansainväliset vaatimukset sekä näyttöjärjestelmä.

Seurantakirjat on tarkoitettu aluksen päällikön, työssäoppimisen ohjaajan sekä opiskelijan käyttöön.

Seurantakirjat on laadittu merenkulkualan perustutkinnon koulutusohjelmien ja tutkintonimikkeiden mukaisesti. Seurantakirjoja on neljä: vahtimiehen seurantakirja on kaikille yhteinen, ja korjaajan, vahtikonemestarin sekä vahtiperämiehen seurantakirjat ovat käytössä koulutusohjelmien mukaan. Kaikki sellaiset osiot on poistettu, joiden suorittaminen kauppaluksilla on mahdotonta. Ne voidaan suorittaa joko osittain tai kokonaan koulualuksella tai oppilaitoksen laboratorioissa.

Seurantakirjaa käytetään työssäoppimisen seuraamiseen ja dokumentointiin. Lähtökohtana oli seurantakirjan sopiminen suomalaisen kauppalaivaston käytäntöihin. Seurantakirjalla korvataan aiemmin käytössä ollut kansainvälisen varustamoiden yhteisjärjestön ISF:n (International Shipping Federation) toimesta julkaistu ohjatun harjoittelun seurantakirja. Seurantakirjojen opiskelijakäytössä olevien paperiversioiden lisäksi seurantakirjat tuotettiin CD-levyille. Ne sijoitettiin myös projektissa mukana olevien opetusyksiköiden sekä työssäoppimisen tietopalvelun (Tonet) www-

sivuille. Lopulliset seurantakirjat käännettiin ruotsiksi, painettiin ja jaettiin käyttöön.

Hankkeessa tuotettu aineisto on otettu käyttöön kaikissa mantereen merenkulun opetusyksiköissä. Myös Ahvenanmaalle on toimitettu seurantakirjoista sekä suomen- että ruotsinkieliset versiot, mutta seurantakirjojen käyttöönotosta siellä ei ole varmuutta. Tanskasta pyydettiin ruotsinkieliset versiot tutustuttavaksi. Kaikille työssäoppimisen aluksille on toimitettu myös seurantakirjat sisältävä CD-levy.

Ohjatun harjoittelun seurantakirja. Korjaaja

<i>Esipuhe</i>	
<i>Johdanto</i>	
OSA 1:	Täyttöohjeet ja seurantakirjan täyttö
OSA 2:	Henkilötiedot Koulutusohjelmaan sisältyvät suoritukset Pätevyyskirjat tai muut suoritukset Hätätilannetoiminnan peruskoulutus Laivapalvelua koskevat tiedot
OSA 3:	Aluskohtainen perehdyttäminen (I/4) Hätätilannetoimintaan perehdyttäminen (A-VI/1.1)
OSA 4:	Harjoittelualuksia koskevat tiedot
OSA 5:	Tehtäväluettelo Täytetty esimerkki Yleistekniset opinnot Laivakonetekniikka Sähkö- ja automatiikkajärjestelmät Huolto- ja kunnossapitotyöt Merikuljetustekniikka
OSA 6:	Projektityö

Ohjatun harjoittelun seurantakirja STCW III/1. Vahtikonemestari

Esipuhe	
Johdanto	
OSA 1:	Täyttöohjeet ja seurantakirjan täyttö
OSA 2:	Henkilötiedot Koulutusohjelmaan sisältyvät suoritukset Pätevyyskirjat tai muut suoritukset Hätätilannetoiminnan peruskoulutus Laivapalvelua koskevat tiedot
OSA 3:	Aluskohtainen perehdyttäminen (I/4) Hätätilannetoimintaan perehdyttäminen (A-VI/1.1)
OSA 4:	Harjoittelualuksia koskevat tiedot
OSA 5:	Tehtäväluettelo Täytetty esimerkki Laivakonetekniikka ; työkalujen ja välineiden käyttö, työstökoneiden ja hitsauslaitteiden käyttö, käsityökalujen valinta, mittalaitteiden ja mittareiden käyttö, käsikirjojen käyttö, vianetsintä, vahdinpito, englannin kielen kirjallinen ja suullinen käyttö, pää- ja apukoneiston ja niihin liittyvien laitteiden käyttö, pumppausjärjestelmät Sähkö-, elektroniikka- ja valvontajärjestelmät Korjaus- ja kunnossapitotyöt Merimiestaito ja johtaminen (II/1)
OSA 6:	Projektityö

Ohjatun harjoittelun seurantakirja STCW A-III/4 ja III/4. Vahtimies

Esipuhe	
Johdanto	
OSA 1:	Täyttöohjeet ja seurantakirjan täyttö
OSA 2:	Henkilötiedot (opiskelijaa koskevat tiedot) Koulutusohjelmaan sisältyvät suoritukset Hätätilannetoiminnan peruskoulutus Muu koulutus/pätevyyskirja Laivapalvelua koskevat tiedot Harjoitteluvastaavan/-ohjaajan viikkotarkastukset
OSA 3:	Aluskohtainen perehdyttäminen (I/14) Hätätilannetoimintaan perehdyttäminen (A-VI/1.1); hälytysluetteloitehtävät, osallistuminen palo- ja pelastautumisharjoituksiin
OSA 4:	Harjoittelualuksia koskevat tiedot

OSA 5:	<p>Tehtävluettelo Esimerkki seurantakirjan täyttämistä</p> <p>Navigaatio (A-II/4, B-II/4, OPS); turvallinen vahdinpito, merivahdinpitoon käytetty aika, aluksen ohjailu/ruorinpito, ohjauspäiväkirja, kiinnitys ja irrotus, ankkurointi, luotsin ottaminen ja jättäminen, huolto ja kunnossapito, kuivalastialusten lastitoiminnot, säiliöalusten lastitoiminnot, ympäristövahinkojen estäminen, aluksen merikelpoisuuden ylläpito</p> <p>Laivakonetekniikka (AIII/4, B-III/4, OPS); koneistot ja apulaitteet, putkisto- ja siirtojärjestelmät, konevahdinpito, huolto ja kunnossapito, konevahdinpitoon käytetty aika</p> <p>Hätätilannetoiminnot; toiminta hätätilanteissa, toimenpiteet havaittaessa hätämerkki merellä, aluksen palontorjunta, pelastautumisvälineiden käyttö, ensiapuharjoituksiin osallistuminen</p> <p>Työsuojelu ja alus sosiaalisena ympäristönä</p>
--------	--

Ohjatun harjoittelun seurantakirja STCW III. Vahtiperämies

Esipuhe	
Johdanto	
OSA 1:	Täyttöohjeet ja seurantakirjan täyttö
OSA 2:	<p>Henkilötiedot (opiskelijaa koskevat tiedot)</p> <p>Koulutusohjelmaan sisältyvät suoritukset</p> <p>Pätevyyskirjat ja muut suoritukset</p> <p>Hätätilannetoiminnan peruskoulutus</p> <p>Muu koulutus/pätevyyskirja</p> <p>Laivapalvelua koskevat tiedot</p> <p>Harjoitteluvastaavan/-ohjaajan viikkotarkastukset</p>
OSA 3:	<p>Aluskohtainen perehdyttäminen (I/14)</p> <p>Hätätilannetoimintaan perehdyttäminen (A-VI/1.1); hälytysluettelotehtävät, osallistuminen palo- ja pelastautumisharjoituksiin</p>
OSA 4:	Harjoittelualuksia koskevat tiedot
OSA 5:	<p>Tehtävluettelo ja osaamisvaatimukset</p> <p>Esimerkki seurantakirjan täyttämistä</p> <p>Navigaatio (II/1); matkan suunnittelu, navigointi ja paikanmäärittäminen, turvallinen vahdinpito, tutkan ja ARPA-tutkan käyttö vahdinpidon apuna, toiminta hätätilanteissa, toimenpiteet havaittaessa hätämerkki merellä, englannin kielen kirjallinen ja suullinen käyttö, näköviestitys, aluksen ohjailu</p> <p>Merikuljetustekniikka (II/1); säiliöalus</p>
OSA 6:	Merimiestaito ja johtaminen (II/1); ympäristövahinkojen estäminen, aluksen merikelpoisuuden ylläpito, aluksen palontorjunta, pelastautumisvälineiden käyttö, ensiavun antaminen aluksella, säädöksiä koskeva osaaminen
OSA 7:	Projektityö

TYÖPAIKKAOHJAAJAN OPAS MERENKULKUALALLE

LOHKO

– Laivojen ohjatun harjoittelun ohjaajien koulutus

Etelä-Kymenlaakson ammattiopisto

Projektikoodi 85441

Materiaalin tavoitteena on toimia työpaikkaohjaajan apuna työssäoppijan ohjauksessa.

Projektiryhmä ja ohjausryhmä suunnittelivat työpaikkaohjaajien koulutusoppaan merenkulkualan työpaikkaohjaajille.

Materiaalissa käsitellään työssäoppimista yleisesti, koulutusjärjestelmää, perehdyttämistä, työturvallisuutta, hyviä työpaikkaohjaajan ominaisuuksia, erilaisia tapoja oppia, arviointia ja näyttöjärjestelmää.

Opasta levitetään työssäoppimispaikoille ja merenkulun oppilaitoksille Suomessa. Tavoitteena on, että oppaasta tulee merkintä merenkulun perustutkintoon työssäoppimisen liiteosaan. Tavoitteena on saada oppaasta myös sähköinen versio.

1	Koulutusjärjestelmä Suomessa
2	Merenkulkualan koulutusjärjestelmä
3	Johdanto
4	Käsitteet ja rakenne
5	Ohjattu harjoittelu
6	Harjoitteluvastaava ja harjoittelun ohjaaja aluksella
7	Mitä ohjaaminen on?
8	Hyvän työpaikkaohjaajan ominaisuuksia
9	Oppimistavat ja -tyylit
10	Perehdyttäminen
11	Työturvallisuus ja työterveys
12	Työaika
13	Arviointi
14	Näyttöjärjestelmä

TYÖSSÄOPPIMISEN AINEISTO YHTEISTYÖOPPILAITOSTEN TYÖPAIKKAOHJAAJIEN KOULUTUKSEEN

*TELI-projekti
AEL Oy
Projektikoodi 85394*

Koulutuspaketin tavoitteena on tukea yhteistyöoppilaitosten työpaikkaohjaajien kouluttajia ja toimia koulutusmateriaalina. Koulutusaineisto sisältää koulutuksessa läpikäytävät aineistot PowerPoint-dioina. Dioissa käsitellään muun muassa työpaikkaohjaajana toimimista ja ammattiosaamisen näyttöjä. Koulutuksissa käytettiin apuna myös muiden organisaatioiden materiaaleja. Edellä mainittujen materiaalien lisäksi koulutusaineisto sisältää välitehtäviä.

Yhteistyöoppilaitosten kouluttajat saavat TELI-projektissa käytettävän koulutusmateriaalin vapaasti käyttöönsä. Työpaikkaohjaajien koulutusten kouluttajat perehdytetään koulutusmateriaalien käyttöön, minkä lisäksi avustetaan tarvittaessa koulutuksissa ja koulutusten järjestelyissä. Materiaali on tulostettavissa ja käytettävissä verkkosivuilta osoitteesta <http://edl.ael.net> tunnuksella tekniikka ja salasanalla liikenne.

Koulutuksissa käytettävää koulutusaineistoa uudistetaan tarpeen mukaan. Aineiston avulla voi perehtyä myös itsenäisesti työssäoppimiseen ja työpaikkaohjaamiseen. Aineisto on vapaasti kaikkien saatavilla. Tavoitteena on saada materiaalit myös AEL:n omille verkkosivuille osoitteeseen www.ael.fi.

OHJAAJAN KANSIO ERITYISOPISKELIJOIDEN TYÖSSÄOPPIMISPAIKOILLE

SPECIAL TOP

Omnia

Projekti koodi 84747

Kansion avulla haluttiin perehdyttää työpaikkaohjaajaa erityisopiskelijan ohjaamiseen, esimerkiksi ottamaan huomioon erityisjärjestelyt ja oppimisen ohjaamiseen liittyvät erityisvaatimukset kuten etenemistahti. Ohjaajan kansion laatiminen sai alkunsa tiedon levittämisen tarpeesta erityisopiskelijan työssäoppimisesta sekä selkeän ja helppokäyttöisen materiaalin tarpeesta.

Kansio on suunnattu työpaikoille, jotka tarjoavat työssäoppimispaikkoja Espoon palvelualueen oppilaitoksen ja Orimattila-instituutin kotitalous ja kuluttajapalvelualan erityisopiskelijoille. Näitä ovat esimerkiksi pienehköt kodinomaiset toimipaikat, pienet laitoskeittiöt ja ruokapalveluja tarjoavat yritykset sekä kotipalveluyritykset.

Opettaja voi käyttää kansiota valmentautuessaan opiskelijoita työssäoppimiseen. Lisäksi kansiota voi hyödyntää alueellisesti työssäoppimisen käytäntöjen yhtenäistäjänä Päijät-Hämeen alueella. Kansio sopii työpaikkaohjaajien perehdyttämiseen erityisopiskelijan ohjaamiseen. Siinä käsitellään esimerkiksi oppimisvaikeuksia. Työpaikat voivat käyttää kansiota tarkistuslistana opiskelijoiden vastaanottamisen yhteydessä.

Kansiota on jaettu työssäoppimispaikkoihin. Kansiosta saa lisätietoja Koulutuskeskus Salpauksen Orimattilan yksiköstä.

1.	<i>Oppilaitoksen ja koulutusalan esittely</i>
2.	<i>Vinkejä ohjaajalle työssäoppijan tukemiseksi</i>
3.	<i>Yleistietoa erityisopiskelijan työssäoppimisesta</i>
4.	<i>Erytisopiskelija oppijana, oppimisvaikeudet</i>
5.	<i>Sopimusmalli, yleiset sopimusehdot, työssäoppijan sopimus</i>
6.	<i>Special Top -projektin seurantalomakkeet</i>
7.	<i>Opiskelijan työssäoppimisen suunnitelma</i>
8.	<i>Työssäoppimisjakson suunnitelma ja arviointilomake</i>
9.	<i>Työpaikan arviointi työssäoppimisen toteuttamisesta ja toteutumisesta työpaikalla</i>
10.	<i>Opiskelijan arviointi työssäoppimisen toteutumisesta</i>

TYÖSSÄOPPIMISEN TASKUOPAS

*Erilaiset oppijat työssäoppimassa toisen asteen koulutuksessa
Vantaan ammattiopisto VARIA
Projektikoodi 83926*

Työssäoppimisen taskuoppaan tavoitteena on toimia apu- ja yhteydenpitovälineenä opettajan, opiskelijan ja työpaikkaohjaajan välillä. Työssäoppimisen taskuoppaan avulla saadaan talletettua oppilaalle työpaikan keskeiset vaatimukset työssäoppimisjaksolle.

Opas sisältää muun muassa työpaikkojen pelisäännöt, aikataulut sekä työturvallisuusasioita. Oppaaseen on lisätty käyntikortit, joilla yhteystietoja voidaan kätevästi vaihtaa työpaikkaohjaajan, opettajan ja oppilaan kesken.

Taskukokoinen opas on laadittu helppolukuiseksi. Tarkoituksena on, että myös maahanmuuttajat pystyvät käyttämään sitä. Materiaalia on käytetty ja levitetty pääosin koulutuskeskuksen oppilaitokseen. Työssäoppimisopasta voi tilata oppilaitoksesta.

KOULUTUSMATERIAALI JALKINEALAN TYÖPAIKKAOHJAAJILLE

Antura-hanke

Pohjois-Satakunnan Aikuiskoulutuskeskus

Projektikoodi 85180

Materiaalin tavoitteena on perehdyttää jalkinealan työpaikkaohjaajat työssäoppimisen ohjaamiseen ja arviointiin. Materiaalissa kuvataan perusasiat jalkinealan koulutuksesta ja tutkinnoista. Tavoitteena on, että työpaikkaohjaaja osaa arvioida työssäoppimista ja näyttöjä laadukkaasti ja työelämän osaamisvaatimuksia painottaen sekä antaa opiskelijalle kannustavaa palautetta.

Materiaali on sähköisessä muodossa, mutta se jaetaan paperitulosteina työpaikkaohjaajien koulutukseen osallistujille. Sitä on myös levitetty alan oppilaitoksiin. Materiaali on tulossa organisaation kotisivuille osoitteeseen www.psakk.fi.

Materiaali jakautuu neljään sisältöalueeseen työpaikkaohjaajien peruskoulutuksen sisältöjen mukaisesti:

1.	<i>Ammatillinen koulutus ja työelämäyhteistyö:</i>
2.	<i>Opiskelijälähtöinen ohjaaminen</i>
3.	<i>Työssäoppimisen ja näyttöjen toteuttaminen</i>
4.	<i>Opiskelijan arviointi työpaikoilla</i>

KOULUTUSMATERIAALI LOGISTIIKKA-ALALLE

LogAl.

Lounais-Hämeen ammatillisen koulutuksen kuntayhtymä

Forssan ammatti-instituutti

Projektikoodi 85442

Tavoitteena on perehdyttää logistiikka-alan työpaikkaohjaajat työssäoppimisen järjestämiseen, ohjaamiseen ja arviointiin sekä ammattiosaamisen näyttöjen toteutukseen. Tavoitteena on ollut laatia sellainen materiaali, jota voidaan soveltaa työpaikkalähtöisesti ja joustavasti työpaikkaohjaajien henkilökohtaisen tarpeen mukaan.

Materiaali pohjautuu oppilaitoksen aikaisempaan kehittämiss-hankkeeseen ja Taloudellisen tiedotustoimiston, Opekon Totohankkeen, Riihimäen-Hämeenlinnan-Forssan yhteiseen kehittämishankkeeseen sekä Kanta-Hämeen työssäoppimisen (Kanto) materiaaleihin. Koulutusmateriaalin perusrakenne noudattaa Työpaikkaohjaajan koulutusohjelman (2 ov) perusteita.

Materiaali on sekä sähköisessä muodossa että kansiomuodossa. Kansioon sisältyy myös opetussuunnitelma ja kansallinen näyttöaineisto. Koulutusmateriaalin levittäminen tapahtuu OPH:n sivujen, STALOn (Suomen toisen asteen logistiikka-alan opettajat) sekä logistiikka-alan julkaisujen välityksellä. Materiaalia ei toistaiseksi ole tulossa verkkosivuille, mutta sitä voi tilata Forssan ammatti-instituutista projektin edustajilta.

Materiaali jakautuu neljään sisältöalueeseen:

- 1. Koulutusjärjestelmä, ammatillinen koulutus ja työssäoppimisen periaatteet*
- 2. Nuori työelämään – nuoren kohtaaminen*
- 3. Miten työssäoppimisjakso järjestetään?*
- 4. Ohjaaminen, arviointi ja ammattiosaamisen näytöt*

TURVALLISUUSALAN TYÖSSÄOPPIMINEN -vihkonen

*Turvallisuusalan työssäoppimisen kehittäminen
Opetusalan koulutuskeskus Opeko
Projektikoodi 83856*

Turvallisuusalan vihkonen laadittiin työssäoppimisen kehittämiskoulutuksen lähipäivien materiaaleista ja projektissa mukana olleiden kirjoituksista sekä muista lähteistä. Projektissa koottu vihkonen ja siihen liittyvät lomakemallit auttavat turvallisuusalan opettajia, opiskelijoita ja työpaikan henkilöstöä työssäoppimisen ohjauksessa.

Vihkonen sisältää työssäoppimiseen liittyvää, opintokokonaisuuksittain ryhmittynyttä ohjeistoa työssäoppimisen suunnittelusta, toteutuksesta, arvioinnista, näytöistä ja työsuojelusta.

Materiaalia on levitetty myös Suomen turvallisuusalan koulutusta tarjoaville oppilaitoksille, jotka ovat myös osaltaan osallistuneet projektin toimintaan. Sitä on levitetty myös muun muassa yhteistyöorganisaatioiden tapahtumissa, messuissa ja näyttelyissä sekä oppilaitosten ja perustutkinnon esittelytilaisuuksissa. Tarkempaa tietoa vihkosen käytettävyydestä tai levinneisyydestä ei ole saatavilla. Materiaalia voi kysyä Opetusalan koulutuskeskuksesta.

Sisältö

1.	Turvallisuusalan perustutkinto
1.1	Turvallisuusalan perustutkinnon ja koulutusohjelmien tavoitteet
1.2	Turvallisuusalan perustutkinnon muodostuminen
1.3	Opintojen muodostuminen
1.4	Työssäoppiminen ja näytöt, yleistä
2.	Työssäoppiminen eri oppisälloissä
2.1	Yhteisten opintojen opintokokonaisuudet
2.2	Turvallisuusalan perustaidot
2.3	Vartiointi ja palvelutoiminnot
2.4	Pelastustoimi ja ympäristöturvallisuus
2.5	Turvasuojaus
2.6	Uhkatilanteiden hallinta
2.7	Kansainvälinen toiminta
2.8	Tietoturvallisuus
2.9	Talotekniikka
2.10	Logistinen turvallisuus
2.11	Turvajärjestelmien asennus
2.12	Opetussuunnitelmien perusteiden
	a) yhteiset painotukset
	b) kaikille aloille yhteinen ydinosaaminen
3.	Vaatimukset turvallisuusalan työssäoppimispaikoille
4.	Oppilaan valmentaminen työssäoppimisjaksoille ja jakson aloittamiseen liittyvät yhteydenotot
5.	Työssäoppimaan ulkomaille
6.	Työpaikkaohjaajien valmentaminen
7.	Työssäoppimisen ohjaus ja arviointi
8.	Yhteydenpito työssäoppimisyritykseen ja työssäoppijaan
9.	Työturvallisuus työssäoppimisessa
	Työsuojeluvastuu
	Vahingonkorvausvastuus
	Vakuutukset
	Lähdeluettelo
	Erillisenä liitteenä: Työssäoppimiseen liittyvät dokumentit, sopimukset, ”työturvallisuuspassi”

TYÖHÖNOHJAUSKANSIOT AUTONKULJETUSALALLE

*Työssäoppimisen kehittämishanke autonkuljettajakoulutukseen
Jalasjärven Ammatillinen Aikuiskoulutuskeskus, JAKK
Projektikoodi 83011*

Työhönohjauskansiot ovat työpaikkaohjaajien perehdyttämisen apuvälineitä. Opettajat käyttävät työhönohjauskansiota perehdyttäessään työpaikkaohjaajia työssäoppimiseen. Aineisto on suunnattu erityisesti autonkuljetusalan työpaikkaohjaajille ja työpaikoille. Työhönohjauskansiosta on laadittu yleisluonteisempaa tietoa sisältävä versio työpaikoille, ja toinen versio on suunnattu työpaikkaohjaajille.

Materiaalia on jaettu Jalasjärven Ammatillisen Aikuiskoulutuskeskuksen työssäoppimispaikoille. Aineisto on saatavilla paperiversiona ja sähköisenä versiona. Materiaalia on tällä hetkellä saatavilla Jalasjärven Ammatillisesta Aikuiskoulutuskeskuksesta.

TYÖHÖNOHJAUSKANSION (TYÖPAIKKAOHJAAJA) SISÄLTÖ ON SEURAAVA:

<i>Työssäoppiminen osa uudistunutta ammatillista peruskoulutusta</i>
<i>Osapuolten tehtävät</i>
<i>Työhönohjauksen vaiheet</i>
<i>Työpaikkaohjaajan ominaisuudet</i>
<i>Milloin työhönohjausta vaaditaan?</i>
<i>Työssäoppimissuunnitelma</i>
<i>Työssäoppijan valmentaminen työssäoppimisjaksolle</i>
<i>Työssäoppijan arviointi</i>
<i>Työssäoppijan vakuuttaminen</i>
<i>Työsuojelu</i>
<i>Tapaturman sattuessa</i>
<i>Työtapaturmien välttäminen</i>
<i>Kuormankäsittely</i>
<i>Kuljettaminen</i>

TYÖHÖNOHJAUSKANSION (YRITYS) SISÄLTÖ ON SEURAAVA:

<i>Työssäoppiminen osa uudistunutta ammatillista peruskoulutusta</i>
<i>Työssäoppiminen; määritelmä</i>
<i>Työssäoppiminen – osana ammatillista koulutusta</i>
<i>Työssäoppijan työaika</i>
<i>Työssäoppiminen työpaikalla -koulutussopimuksen sisältö</i>
<i>Koulutussopimus</i>
<i>Osapuolten tehtävät</i>
<i>Vahinkojen korvaaminen</i>
<i>Työssäoppijan vakuuttaminen</i>
<i>Työssäoppijan arviointi</i>
<i>Lait ja asetukset</i>

KOULUTUSPAKETTI TYÖPAIKKAOHJAAJILLE

*Työpaikkaohjaajien koulutus viittomakielialalla
Turun kristillisen opiston säätiö
Projektikoodi 85206*

Materiaali on ensisijaisesti suunniteltu työpaikkaohjaajien koulutuksen materiaaliksi. Viittomakielialan osuus tulee esille viittomakielisen alan perustutkinnon käsittelyssä. Muilta osin materiaali sopii muillekin aloille.

Koulutuspaketista on tehty työpaikoille kansio, jossa on muun muassa ohjausmateriaalia ja arviointilomakkeet. Materiaali on tarkoitettu panna verkkoon päivitettävässä muodossa, ja sitä voidaan muokata muun muassa työssäoppimisjaksoilla yhteistyössä ohjaajien kanssa. Työssäoppijat voivat viedä kansiota myös uusille työssäoppimispaikoille. Mikäli kansioon tulee muutoksia, muutuneet sivut voidaan lähettää työpaikoille postitse. Sisältö on seuraava:

1. *Työssäoppiminen Turun kristillisen opiston viittomakielialan koulutuksessa*
2. *Työssäoppimisen pelisäännöt*
3. *Opiskelijan perehdyttäminen työpaikkaan*
 - 3.1 *Työssäoppimisen ohjaaminen*
 - 3.2 *Palaute motivoi ja parantaa oppimistuloksia*
4. *Työssäoppimisen arviointi*
 - 4.1 *Arviointikohteet*
5. *Työelämän edellyttämä osaaminen*
 - 5.1 *Ammattitaito*
6. *Opiskelu viittomakielisen ohjauksen perustutkinnossa*
7. *Suosittelavaa kirjallisuutta ja lisätietoja*

Lähdeluettelo

Liitteet:

- Liite 1. Työssäoppiminen prosessina*
- Liite 2. Arvioinnin kuvaus*
- Liite 3. Työturvallisuus, vastuut ja vakuutukset*

OPASTAJA-VALMENTAJA-MENTORI -työkalupakki

*Opastaja-valmentaja-mentori – monipuolinen työpaikkaohjaajakoulutus
Oulun seudun ammatillisen koulutuksen kuntayhtymä OSAKK.
Projektikoodi 83854*

Työkalupakin tarkoituksena on tukea työpaikkaohjaajien perehdyttämistä työssäoppimiseen. Sitä voi käyttää työpaikkaohjaajan ”muistilistana” työssäoppimiseen liittyvien tehtävien suhteen. Työkalupakki sisältää kuusi työpaikkaohjaajien tehtävissä tärkeäksi nousutta työssäoppimisen teemaa, joita kutsutaan ”avaimiksi”.

1. avain: Työpaikkaohjaajan perehtyminen ohjaustehtävään
 - sitoutuminen
 - tiedosta vastuusi ja halukkuutesi
 - pysy päätöksessäsi
 - ota selville opiskelijan tutkintorakenne
 - suunnitelkaa opiskelujen kulku yhdessä
 - perehdytä
 - tärkeimmät perustyötehtävät konkreettisesti läpi
 - esimerkkejä, ”kädestä pitäen” opetus
 - valmistaudu vastoinkäymisiin
 - varaa aikaa keskustelulle
 - opettele ohjaamaan
 - älä oleta; kysy
 - perustelee
 - arvosta itseäsi
2. avain: Miten vaikutan ohjaussuhteen syntymiseen?
3. avain: Oppimistyyli ohjauksen tukena
4. avain: Puheeksiottaminen
5. avain: Rakentavan kriittisen palautteen antaminen
6. avain: Arviointitilanne

Materiaali jaetaan erityisesti oppisopimusopiskelijoiden ohjaajien koulutuksissa. Sitä käytetään työpaikkaohjaajien perehdyttämisessä.

TYÖSSÄOPPIMISEN PEREHDYTTÄMISEN OPAS

*Suhako-Top
Jyväskylän ammattiopisto.
Projektikoodi 86107*

Oppaan tavoitteena on toimia yhtenäisenä suu- ja hammashoidon koulutusohjelman perehdytyksen arviointivälineenä. Sekä työpaikkaohjaaja, opiskelija että opettaja voivat käyttää opasta myös perehdytyksen tarkistuslistana.

Opas sisältää arvioinnin lomakesivun, sen selitesivun sekä perehdytyksen muistilistan. Opas toimii arviointivälineenä, jonka avulla voi tarkistaa perehdytyksen toimivuutta ennen työssäoppimista, sen alkaessa ja sen aikana. Samalla se toimii perehdytyksen laadun kehittämisen välineenä.

Oppaan verkkoversio tulee saataville projektiin osallistuneiden oppilaitosten sivuille osoitteisiin www.jao.fi, www.tao.fi sekä www.hesote.fi.

KOULUTUSMATERIAALI TYÖPAIKKAOHJAAJIEN KOULUTUKSEEN

GATE

Vaasan aikuiskoulutuskeskus

Projektikoodi 85736

Materiaalin tavoitteena on perehdyttää työpaikkaohjaajat työssäoppimisen ja näyttöjen ohjaamiseen sekä arviointiin. Koulutusmateriaalin suunnittelussa ja laadinnassa hyödynnettiin toteutetun Mestarista mentoriksi -projektin aikana tuotettua koulutusmateriaalia. Koulutusmateriaali soveltuu sekä uusien työpaikkaohjaajien perehdyttämiseen että jo kokeneille työpaikkaohjaajille ja työssäoppimispaikoille.

Materiaalin avulla kokeneet työpaikkaohjaajat voivat päivittää osaamistaan.

Materiaali tehtiin PowerPoint-muodossa. Se jaettiin työpaikkaohjaajien koulutukseen osallistujille kansioissa, ja opettajat voivat täydentää materiaalia halutessaan. Materiaali tuotetaan myös verkkomuotoon. Sen pohjalta työpaikkaohjaajakoulutukset voidaan suorittaa osittain tai kokonaan myös verkko-opiskeluina. Koulutusmateriaali on oppilaitoksen [www-sivuilla](http://www.sivuilla) osoitteessa www.vakk.fi. Sisältö on seuraava:

1. Valmennusohjelman esittely ja työssäoppimisen perusteet
2. Perehdyttäminen ja työturvallisuus
3. Oppiminen ja ohjaus työpaikalla
4. Näytöt ja niiden järjestäminen
5. Työssäoppimisen ja näytön arviointi

INFORMAATIOPAKETTI RAKENNUSALALLE

*Näyttöä työpaikkaohjaukseen
– työpaikkaohjauksen kehittäminen koordinoinnin ja
näyttöjen järjestämisen näkökulmasta
Siikaranta-opisto
Projektikoodi 85195*

Suunnitteilla on informaatiopaketti, joka muodostaa esimerkiksi haalarin taskuun mahtuvan yksinkertaisen, ytimekkään ja helppolukuisen materiaalin rakennusalan toimijoille. Materiaalin tarkoituksena on toimia yritys- ja alakohtaisena informaatiopakettina työssäoppimisen ja työpaikkaohjauksen käytännön edellytyksistä. Materiaaliin tulee tietoa työpaikkaohjaamisesta ja työssäoppimisesta, muun muassa työssäoppimisen pääpiirteet, työssäoppimisen prosessi, vaara-/ongelmatilanteiden hoitaminen, tops ja työssäoppimisen päiväkirja.

Materiaali on tarkoitettu rakennusalan työpaikkaohjaajien ja yritysten, myös yritysjohton, käyttöön. Materiaali on tarkoitettu sijoittaa organisaation verkkosivuille osoitteeseen www.siikaranta.fi. Materiaalin yhteyteen lisätään mahdollisesti myös näyttöpankki, jossa on esimerkkejä ammattiosaamisen näytöistä.

TYÖSSÄOPPIMISEN KANSIO

Työssäoppiminen

– vakiintuneet ja uudet toimintamallit työssäoppimisen ohjauksessa ja arvioinnissa

Kalajoen kristillisen opiston kannatusyhdistys

Projektikoodi 86218

Työssäoppimisen kansion tavoitteena on toimia ohjaus- ja opetusmateriaalina oppilaitoksen opiskelijoiden työpaikkaohjaajille. Kansiossa keskitytään palautteenantoon ja vuorovaikutukseen, ja se toimii työpaikkaohjaajan apumateriaalina.

Jatkossa kansiota aiotaan jakaa oppilaitoksen opiskelijoiden työpaikkaohjaajille viemällä tai lähettämällä ne työpaikoille ennen opiskelijoiden työssäoppimisjaksoja. Laajempaa levitystä kansiota ei vielä ole suunnitteilla. Kansio on tarkoitettu pääosin oppilaitoksen sisäiseen käyttöön, ja sitä on helppo täydentää uusilla sivuilla ja päivityksillä. Kansiota voi kysyä Kalajoen kristillisestä opistosta. Sisältö on seuraava:

Oppaan käyttäjälle

I. Ammatillinen koulutus osana suomen koulutusjärjestelmää

- 1.1. Ammatillisen perustutkinnon suoritustavat
- 1.2. Työssäoppiminen
- 1.3. Ammattiosaamisen näyttö
- 1.4. Lastenohjaaja – humanistisen ja kasvatustieteen osaaja
- 1.5. Tutkinnon opintokokonaisuudet
 - 1.5.1 Lapsen kasvun ohjaus ja huolenpito
 - 1.5.2 Perhelähtöinen ja yhteisöllinen kasvatustyö
 - 1.5.3 Lasten iltapäivä- ja leiritoiminnan ohjaaminen
 - 1.5.4 Ilmaisutaitojen ohjaus
 - 1.5.5 Erityistä tukea tarvitsevien lasten ja perheiden kohtaaminen ja ohjaus

2. Työpaikkaohjaaja oppimisen apuna

- 2.1. Mitä työssäoppimisen ohjaus on?
- 2.2. Millainen työpaikkaohjaaja olen?
- 2.3. Työpaikkaohjaajana kehittyminen
- 2.4. Erilaisuus on rikkautta
- 2.5. Kokemuksellinen oppiminen ja oppimistyylit
- 2.6. Ohjaus oppijan itsenäisyyden mukaan
- 2.7. Erilaisuuden haasteita ja väärinkäsityksiä
 - 2.7.1 Itsenäinen opiskelija
 - 2.7.2 Kiireinen ohjaaja

3. Työpaikkaohjaajan tehtävät

- 3.1. Ohjaajan toiminta jakson eri vaiheissa
- 3.2. Työssäoppijan perehdytys
 - 3.2.1 Työpaikan käytännöt ja pelisäännöt
 - 3.2.2 Vastuunjako ja tehtävät
 - 3.2.3 Työyhteisö mukana
- 3.3. Tiedon ja kokemuksen jakaminen
- 3.4. Työtaitojen opettaminen
- 3.5. Ohjauskeskustelu
 - 3.5.1 Vinkkejä ohjauskeskusteluihin
 - 3.5.2 Avoimia kysymyksiä avuksesi

4. Hyvä ohjaus

- 4.1. Työssäoppijan odotuksia
- 4.2. Hyvän pohjan luominen ohjaussuhteelle
- 4.3. Dialogi – hyvä perusta oppimiselle
- 4.4. Minäviestit
- 4.5. Kuuntelun taidot
- 4.6. Kuuntelemisen haasteet

5. Palaute – tehokasta ohjausta

- 5.1. Mitä palaute on?
- 5.2. Käyttäytymisen ja leiman erottaminen
- 5.3. Tehokas positiivinen palaute
- 5.4. Kriittinen, korjaava palaute
- 5.5. Tartu taitavasti – kritisoi rakentavasti
- 5.6. Palautetta ohjaajalle
- 5.7. Palautteen vastaanottaminen

6. Jatkuva arviointi oppimisen tukena

- 6.1. Arvioinnin perusteet
- 6.2. Mitä arvioidaan?
- 6.3. Miksi arvioidaan?
- 6.4. Milloin arvioidaan?
- 6.5. Arvioinnissa huomioitavaa
- 6.6. Arvioinnin apuvälineitä
- 6.7. Arviointikeskustelu

7. Rakentavasti vaikeissa tilanteissa

- 7.1. Peesaus auttaa, kun kontakti on hukassa
- 7.2. Ujous haastaa ohjaajan
- 7.3. Rohkaisun taitoja
- 7.4. Kun opiskelijan toiminta harmittaa
- 7.5. Tavallisen huonot puuttumistavat
- 7.6. Tehokas ja turvallinen ongelmaan tarttuminen
- 7.7. Kuuntelemalla kuulluksi

8. Tunteet – vuorovaikutuksen suola

- 8.1. Tutustu tunteisiin
- 8.2. Harmista kiukuksi
- 8.3. Viha, jäävuoren huippu
- 8.4. Kun tunteet tulvivat
- 8.5. Auta tunnetulvaan joutunutta
- 8.6. Eläytyvä, aktiivinen kuuntelu

LÄHTEET

LIITTEET

Liite 1: Opiskelijan suunnitelma työssäoppimisesta (Opetushallituksen malli)

Liite 2: Henkilökohtaiseen opetussuunnitelmaan liittyvä työssäoppimisen suunnitelma (TOPS)

5

SVENSKSPRÅKIGT MATERIAL FÖR INLÄRNING I ARBETET

Också svenskspråkigt material har tagits fram inom ramen för olika projekt. Inom några projekt har man översatt det egna materialet från finska till svenska medan man inom andra, t.ex arbetsplatshandledarutbildningen, har producerat enbart svenskspråkigt material. Här presenteras det material som tagits fram inom Utbildningsstyrelsens ESF-projekt i inlärnig i arbetet under åren 2005–2007.

ARBETSPLATSHANDLEDAREN SOM FRÄMJARE AV INLÄRNING – handledning och bedömning av den studerande på arbetsplatsen

Typa2
Educa-Instituutti Oy
Projektnummer 85582

Uppgifterna i publikationen

Mykrä, T. 2007.
Arbetsplatshandledaren som främjare av inläring
– handledning och bedömning av den studerande på
arbetsplatsen.
Educa-Instituutti Oy. Vammala: Vammalan kirjapaino Oy.

Syfte och planering

Syftet med materialet var att ge impulser och idéer till arbetsplats-
handledarna för planering och genomförande av handlednings-
och utvärderingssituationer i praktiken. Boken är en reviderad
version av handboken ”Työpaikkaohjaaja oppimisen edistäjänä
– työssäoppimisen ohjaaminen ja arviointi työyhteisön arjessa”
(Mykrä, T.) som publicerades år 2002. I den reviderade versionen
har man beaktat den respons som inhämtats vid utbildning av
arbetsplatshandledare och av handbokens användare.

För vem?

Arbetsplatshandledare och andra som är intresserade av färdighe-
ter i handledning, bedömning och responsgivning.

Användning och tillgång

Materialet kan användas vid utbildning av arbetsplatshandledare
och i självständiga studier. Materialet finns i tryck men upplagan är
slutsåld. Materialet kommer att finnas på webbsidan [www.educa-
instituutti.fi](http://www.educa-instituutti.fi) – > julkaisut och kan laddas ner som PDF-version.

Innehåll

Materialet innehåller information till exempel om arbetsplats-
handledares roller och uppgifter, inläring, handledning i prakti-
ken, bedömning och utveckling av handledning och bedömning.

<i>Till läsaren</i>	
1	<i>Yrkeskunnande som ett samarbete mellan arbetsplatsen, läroanstalten och den studerande</i>
1.1	Utbildningssystemet i Finland
1.2	Samarbetet mellan läroanstalten och arbetsplatsen: vad kan den studerande lära sig på arbetsplatsen?
1.3	Läroplanen styr arbetsplatsförlagd inläring
1.4	Yrkeskunnande och dess utveckling
2	<i>Arbetsplatshandledarens roller och uppgifter</i>
2.1	Arbetsplatshandledarens roll
2.2	Arbetsplatshandledarens uppgifter
2.2.1	Att förbereda sig på att ta emot den studerande
2.2.2	Planering av arbetsplatsförlagd inläring
2.2.3	Introduktion
2.2.4	Att ansvara för arbetssäkerheten
2.2.5	Arbetsplatshandledaren som responsgivare
3	<i>Inläring och inlärningsstilar</i>
3.1	Inläring på arbetsplatsen
3.2	Erfarenhetsbaserad inläring
3.3	Inlärningsstilar
4	<i>Handledning i praktiken</i>
4.1	Vad är handledning?
4.2	Arbetsplatshandledaren som stödjare av den studerandes självstyrning
4.3	Att lära ut färdigheter
4.4	Handledningssamtal
5	<i>Bedömning av arbetsplatsförlagd inläring</i>
5.1	Bedömningsprinciperna
5.2	Bedömning av utgångsnivån
5.3	Handledande utvärdering
5.4	Bedömning av kunnande
6	<i>Utvecklandet av handledning och bedömning av den studerande på arbetsplatsen</i>
<i>Litteratur</i>	
BILAGOR	
Bilaga 1: Planering av inläring på arbetsplatsen	
Bilaga 2: Planering och genomförande av inläring i arbetet	
Bilaga 3: Planering och genomförande av inläring i arbetet	
Bilaga 4: Minneslista för introduktion	
Bilaga 5: Utvärdering av bedömnings- och responspraxis	
Bilaga 6: Bedömning i utbildning enligt grunderna för läroplanen och fristående examina	

ARBETSPLATSHANDLEDAREN SOM BEDÖMARE OCH HANDLEDARE AV DE STUDERANDE

*Koonta ja levitys
Educa-Instituutti Oy
Projektnummer 83929*

Uppgifterna i publikationen

Romppanen, B. Pohjanheimo, E. 2005.
Arbetsplatshandledare som bedömare och handledare av
de studerande.
Educa-Instituutti Oy. Helsingfors: Edita Prima Oy.

Syfte och planering

Syftet med denna publikation är att belysa centrala principer i bedömningen av de studerande när det gäller att värdera inläringen i arbetet samt ge idéer och lösningsmodeller som kan tillämpas på arbetsplatser för bedömning av den baskompetens som är gemensam för alla branscher.

För vem?

Arbetsplatshandledare och lärare

Användning och tillgång

Materialet kan användas vid utbildning av arbetsplatshandledare och i självständiga studier. Materialet finns i tryck men upplagan är slutsåld. Materialet finns på webbsidan www.educa-instituutti.fi -> julkaisut och kan laddas ner som PDF-version.

Innehåll

<i>Till läsaren</i>	
DEL I Grunderna för bedömning av de studerande	
1	<i>Varför utvärdering – hurdan utvärdering?</i>
2	<i>Vem utvärderar?</i>
3	<i>Vad utvärderas och vilka är utvärderingskriterierna?</i>
4	<i>Hur utvärderar man?</i>
4.1	Utvärderingssamtal
4.2	Frågor som stöd för utvärdering och handledning
4.3	Att ta upp frågor till behandling och ge utvecklande respons
4.4	Olika utvärderingsmetoder
DEL II Utvärdering och handledning av den baskompetens som är gemensam för alla branscher	
5	<i>Inlärningsfärdigheter</i>
5.1	Beredskap för livslångt lärande och självvärdering
5.2	Utvärdering och handledning i att handla fl exibelt
5.3	Utvärdering och handledning av professionellt tänkande
5.4	Utvärdering och handledning av inlärningsmotivation och självutveckling
6	<i>Problemlösningsförmåga</i>
6.1	Målet är en yrkesmänniska som granskar och utvecklar sitt arbete
6.2	Utvärdering och handledning av förändringsberedskap
6.3	Utvärdering och handledning av kreativt och kritiskt tänkande
6.4	Utvärdering och handledning i att förhålla sig till problem
7	<i>Etiska och estetiska färdigheter</i>
7.1	Färdighet att ställa etiska frågor och göra etiska val som föremål för utvärdering
7.2	Utvärdering och handledning av värderingar och principer
7.3	Identifi ering, utvärdering och handledning av estetiska färdigheter
7.4	Utvärdering och handledning av etiska och estetiska färdigheter i praktiken
8	<i>Interaktions- och kommunikationsfärdigheter</i>
8.1	Bidragande faktorer i interaktions- och kommunikationsfärdigheter
8.2	Utvärdering och handledning i att förstå en annan synvinkel
8.3	Utvärdering och handledning i medieval
8.4	Utvärdering och handledning av verbal och nonverbal kommunikation
8.5	Att skapa och utvärdera fungerande interaktion
9	<i>Samarbetsfärdigheter</i>
9.1	Förmåga att sätta sig in i en annans situation – färdighet att beakta andra
9.2	Tydligheten i egen och andras arbetsroll
9.3	Utvärdering och handledning av samarbetsförmåga
<i>Källor</i>	
<i>Bilaga Plan för utvärdering och handledning</i>	

INLÄRNING I ARBETET

Handbok för arbetsplatser

VETOLAVA 3

– verkostoitumalla työssäoppimiseen laatua ja vaikuttavuutta

Taloudellinen Tiedotustoimisto

Projektnummer 84678

Uppgifterna i publikationen

Inlärnning i arbetet.
Handbok för arbetsplatser. 2006 (uppdaterad upplaga).

Syfte och planering

Handboken ger de personer på arbetsplatsen som ansvarar för inlärnningen i arbetet ett sammandrag av bakgrunden till och principerna för helhetskonceptet för inlärnning i arbetet. Den kan dessutom användas både på arbetsplatsen och läroanstalten för att fästa uppmärksamhet vid de centrala ansvarsfrågorna. I denna nionde reviderade upplaga av handboken är innehållet uppdaterat för att överensstämma med gällande lagstiftning år 2006.

För vem?

Personer som ansvarar för inlärnningen i arbetet.

Användning och tillgång

Materialet finns i tryck och kan tills vidare beställas hos Taloudellinen Tiedotustoimisto www.tat.fi. Materialet finns också på webbsidan www.tat.fi/tat/fi/www/koulut/tyossaoppiminen/tyossaoppimisen_julkaisut_

Innehåll

<i>Till läsaren</i>	
1.	<i>Inlärnin g på arbetsplatsen är en del av yrkesutbildningen</i>
	Vad är inlärnin g i arbetet? Vi behöver fler yrkeskunniga unga Med hjälp av inlärnin g i arbetet och yrkesprov säkerställs kvaliteten på yrkesutbildning
2.	<i>Många slags studerande på arbetsplatserna</i>
	Inlärnin g i arbetet Yrkesprov Arbetspraktik Pratisk arbetslivsorientering Läroavtal Fristående examen
3.	<i>Lagstiftning och rekommendationer</i>
	Lagstiftningen och läroplanerna styr inlärnin g i arbetet Centralorganisationernas och statmaktens rekommendationer
4.	<i>Skriftligt avtal om inlärnin g i arbetet</i>
5.	<i>De olika parternas uppgifter och ansvar</i>
	Hur inleds inlärnin g i arbetet ur arbetsplatsens synvinkel? En god förhandsplanering garanterar en lyckad inlärnin g i arbetet Arbetsplatshandledarutbildning förbereder för handledningsuppgifter Inlärnin g i arbetet och yrkesproven ändrar lärarens befattningsbeskrivning Den studerande skall följa anvisningar Klargörande av målen för inlärnin g i arbetet för de olika parterna
6.	<i>Arbets säkerheten och den studerandes inskolning på arbetsplatsen</i>
	Personalen informeras om inlärnin g i arbetet Arbetsgivarens ansvar för arbetarskyddet Läroinrättningens ansvar för den studerandes arbetarskydd Inskolning av en ung arbetstagare Om det inträffar ett olycksfall Arbets tid
7.	<i>Studerande i arbetsplatsförlagd inlärnin g behöver handledning och respons</i>
	Arbetsplatshandledaren stöder inlärnin g Handledningsbehovet varierar i olika situationer Mångsidiga arbetsuppgifter och respons garanterar att yrkeskunskapen utvecklas
8.	<i>Yrkesprov på arbetsplatsen</i>
<i>Bilagor</i>	
<i>Lagar, förordningar och rekommendationer</i>	

HANDLEDNING OCH BEDÖMNING AV STUDERANDE PÅ ARBETSPLATSEN

VETOLAVA 3

– verkostoitumalla työssäoppimiseen laatua ja vaikuttavuutta

Taloudellinen Tiedotustoimisto

Projektnummer 84678

Uppgifterna i publikationen

Handledning och bedömning av studerande på arbetsplatsen. Handbok för arbetshandledare. 2006. Ekonomiska Informationsbyrån/Skolinformation. Erweko.

Syfte och planering

Handbokens syfte är att stöda arbetsplatshandledare vid handledning av studerande. Den kan också användas som utbildningsmaterial vid utbildning av arbetsplatshandledare.

För vem?

Arbetshandledare.

Användning och tillgång

Materialet finns i tryck och kan tills vidare beställas hos Taloudellinen Tiedotustoimisto www.tat.fi. Materialet finns också på webbsidan www.tat.fi/tat/fi/www/koulut/tyossaoppiminen/tyossaoppimisen_julkaisut_

Innehåll

Till läsaren	
1. Inläring i arbetet ur företagets synvinkel	Genom inläring i arbetet säkerställer företaget den framtida kompetensen Information på arbetsplatsen om inläring i arbetet
2. Arbetsplatshandledaren som stöd för den studerandes yrkesutveckling	Arbetsplatshandledarens uppgifter Arbetsplatshandledaren känner den studerande och har satt sig in i läroplanen Arbetsgemenskapens stöd för den studerande
3. Planering av inläringen i arbetet i samarbete med läroinrättningen	Mål för perioden av inläring i arbetet Läroplanens syften Planering av inlärningsperioden vid företaget
4.Handledning och inskolning av den studerande på arbetsplatsen	Handledning före inlärningsperioden En bra plan säkerställer inläringen Inskolning av den studerande i arbetet och på arbetsplatsen Inlärningskaraktär Handledningen styr inläring Sociala situationer är inläringstillfälle Mångsidiga uppgifter och direkt respons Studerande har olika behov av handledning
5. Respons till den studerande under inlärningsperioden	Bedömningen skall sporra den studerande Utveckling bygger på respons Bedömningssamtal Vad bedöms för inlärningsperiodens del?
6. Yrkesprov som en del av inläringen i arbetet	Yrkesprov som bedömningsmetod Planering och genomförande av yrkesprov under inlärningsperiod Bedömning av yrkesprov och bedömningssamtal
7. Företaget som inlärningsmiljö för den studerande	Hurdan är en bra plats för inläring i arbete? Respons från den studerande ger utvecklingsmöjligheter Mål: att utveckla samarbetet med läroinrättningen
Blanketter	
<i>Inskolning av studerande för period av inläring i arbetet</i>	
<i>Responsblankett för period av inläring i arbetet</i>	
Bilagor	
Målinriktad inläring i arbetet Process för handledning av inläring i arbetet och yrkesprov	

Metodverkstaden

Svenska Österbottens Förbund för utbildning och kultur /

Svenska yrkesinstitutet

Projektnummer 85161

Utbildningsmaterialet som används i samband med utbildning av arbetsplatshandledare skall vara anpassat enligt olika branschers krav och behov samt uppfylla Utbildningsstyrelsens krav på att studieprogrammet omfattar 2 studieveckor. Materialet ger personalen på arbetsplatsen bra insikt i arbetsplatshandledarens arbetsuppgifter. Utbildningsmaterialet har utarbetats på basis av en utbildningsmodell som en samarbetskola utarbetat. De deltagande yrkeslärarna har sedan modifierat materialet så att det motsvarar kraven och förväntningarna i branschen i fråga.

Allt material finns i digital form och kommer att finnas på webbsidan www.syi.fi/metodverkstaden hösten 2007. Materialet som används i samband med utbildning av arbetsplatshandledare kommer också att finnas i pärmar som delas ut till personalen på arbetsplatsen. Allt material bör vara lätt att uppdatera.

Arbetarskyddsmaterial som gäller utbildning och inläring i arbetet i 13 olika branscher inklusive en allmän del översätts och uppdateras. Materialet har producerats av Seinäjoen koulutuskeskus. Syftet med arbetarskyddsmaterialet är att yrkeslärare kan hålla sig à jour om arbetarskyddet och att det också kan användas för utbildning. Nytt material som gäller inläring i arbetet och yrkesprov kommer eventuellt också att översättas till svenska.

Materialet som gäller arbetarskyddet kommer att spridas genom personliga kontakter till alla yrkesläroanstalter i Svenskfinland. En lärare kommer att besöka intresserade yrkesläroanstalter för att introducera samt branschvis berätta om det aktuella materialet. Materialet finns i digital form på www.syi.fi/projekt/publikationer.

Innehåll

Varje deltagande bransch (utbildningsprogram) har utarbetat egna versioner av den grundstomme som inom projektet distribuerades till de deltagande lärarna. T.ex. utbildningsmodellen för hårbranschen har följande innehåll:

1.	<i>Yrkesutbildning och samarbetet med arbetslivet</i>
1.1	Försäkringar
2.	<i>Individuell handledning av den studerande på arbetsplatsen</i>
2.2	Lärstilar
3.	<i>Genomförande av inläring i arbetet och yrkesprov</i>
4.	<i>Bedömning av den studerande på arbetsplatsen</i>
4.1	Handledning av studerande
4.2	Kännetecken på god feedback
4.3	Yrkesprov
4.4	Bedömning av inläring i arbetet och/eller yrkesprov

Branschen har bifogat egna bilagor enligt aktuella teman till utbildningsmodellen. Bilagorna är: läroplanen, olika stöddokument som används i samband med inläring i arbetet, inlärningspyramid, avtal, checklista för introduktion samt olika yrkesprovsdokument.

YHTEENVETO PROJEKTIEN TOTEUTTAJIEN MATERIAALEJA KOSKEVISTA ARVIOINNEISTA

Koonta2-projektissa lähdettiin kokoamaan tietoa työssäoppimisen materiaaleista tutustumalla kaikkien vuosina 2005–2007 päätyneiden tai päätyvien työssäoppimisprojektien raportteihin, www-sivuihin ja muihin mahdollisiin aineistoihin. Työssäoppimisprojektien määrä oli yhteensä 66 kappaletta. Raportit saatiin Opetushallituksesta. Raporttien lukemisen pohjalta laadittiin projektikohtaiset kuvaukset. Työssäoppimisen materiaaleista kuvattiin materiaalin tarkoitus, suunnittelu, sisältö, käytettävyys ja arviointi. Sen jälkeen Koonta2-projektin projektiassistentti, projektipäällikkö ja Opetusalan koulutuskeskuksen koulutussuunnittelija haastattelivat työssäoppimisprojektien edustajat. Laaditut kuvaukset toimivat haastattelujen pohjana. Haastattelun jälkeen kuvauksia tarkennettiin ja ne lähetettiin haastateltaville tarkistettaviksi.

Työssäoppimisen tueksi laadittujen materiaalien kokoamisessa pidettiin tärkeänä projektien edustajien itsearviointia laatimastaan materiaalista. Sitä varten projektien edustajilta pyydettiin itsearviointi kehittämästään materiaalista haastattelujen yhteydessä sitä varten laaditun arviointilomakkeen (liite 2) mukaan. Itsearvioinnin kohteina ovat olleet:

- materiaalien suunnittelu ja yhteistyö
- sisällöt ja käytettävyys
- arviointi ja kehittäminen
- levittäminen ja vaikuttavuus

Arviointilomakkeen pohjana ovat olleet aikaisemmassa Koonta ja levitys -projektissa yhdessä projektien toteuttajien kanssa hiotut arviointikohteet (Antila, P., Frisk, T. ja Hätönen, H. 2004). Aikaisempaa arviointilomaketta käytettiin aluksi, mutta pian huomattiin korjaustarpeita. Lomaketta muokattiin kokemusten pohjalta. Siihen mm. lisättiin kohtia materiaalien käyttöön jäämisestä projektin loppumisen jälkeen ja siitä poistettiin haastatteluissa päällekkäisiksi tai turhiksi osoittautuneita kohtia.

Varsinaista ulkopuolista arviointia tai parhaiden materiaalien esiin nostamista ei ole tehty. Tähän perusteena on ollut se, että useimmat esitellyistä materiaaleista sopivat sovellettuna moniin eri ympäristöihin ja niitä edelleen kehittämällä esimerkiksi opettajat voivat kehittää omiin tarpeisiinsa sopivaa materiaalia. Laadituista materiaaleista löytyy ajatuksia ja pohjaa myös uusien materiaalien kehittelyyn. Kokonaiset kuvaukset materiaaleista on laitettu projekteittain osoitteeseen www.educa-instituutti.fi.

Materiaalien itsearvioinnit on koottu pääosin projektikohtaisesti. Vastaajien määrä ei vastaa projektien määrää, koska samaan arviointilomakkeeseen koottiin itsearvioinnit kaikista samassa projektissa laadituista materiaaleista. Tämä vaikuttaa vastaajien määrään siten, että arviointilomakkeita täytettiin yhteensä 37 kappaletta. Educa-Instituutti Oy:n julkaisemat materiaalit aiemmassa Koonta ja levitys- sekä Koonta2 -projektissa on jätetty tässä yhteydessä arvioimatta objektiivisuuden vuoksi.

Projektien edustajia pyydettiin miettimään itsearviointia ennen haastatteluja ja mahdollisesti keskustelemaan niistä omalla työpaikallaan. Sitä varten heille lähetettiin arviointilomake sähköpostilla samassa yhteydessä kun haastattelua sovittiin ja raporttien pohjalta laadittu kuvaus lähetettiin. Se tapahtui 1–2 viikkoa ennen haastattelun toteuttamista. Osa projektien edustajista oli täyttänyt arviointilomakkeen itse ennen haastattelua ja siitä käytiin sen pohjalta keskustelua haastattelun aikana ja mahdollisia täydennyksiä tehtiin. Useimmissa tapauksissa Educa-Instituutti Oy:n haastattelijat kirjasivat itsearvioinnin haastattelun aikana. Haastattelun jälkeen lomakkeet lähetettiin vielä projektien edustajille tarkistettaviksi samassa yhteydessä kuin haastattelujen aikana tarkennetut kuvauksetkin.

Arviointilomakkeet toimivat haastattelijoiden mielestä melko hyvin. Ne koettiin käyttökelpoisiksi välineeksi työssäoppimisen materiaalien suunnitteluun ja arviointiin laatimisen eri vaiheisiin.

Seuraavassa esitetään yhteenvetona vastaajien itsearvioinnit projekteissaan laadituista materiaaleista.

Materiaalien suunnittelu ja yhteistyö

Useimmat työssäoppimisen julkaisuista, monistemateriaaleista tai verkkomateriaaleista on suunnattu joko työpaikkaohjaajille tai opettajille tai ne soveltuvat kummallekin osapuolelle. Myös koulutuksen järjestäjille on laadittu työssäoppimisen kehittämistä varten materiaalia. Opiskelijoille on laadittu joitakin yksittäisiä materiaaleja. Jotta työssäoppimisen materiaalit toimisivat kohderyhmän, esimerkiksi työpaikkaohjaajien tukena, on tärkeää, että heidän tarpeensa otetaan laadinnassa huomioon. Laadittujen materiaalien suunnittelusta ja yhteistyöstä pyydettiin itsearviointi kohderyhmän osallisuudesta suunnitteluun, tarpeenmukaisuudesta ja suunnitteluvaiheen yhteistyön tekemisestä muiden organisaatioiden kanssa.

Materiaalin suunnittelu ja yhteistyö	1. Toteutuu hyvin 2. Toteutuu osittain 3. Ei toteudu, vaatii kehittämistä		
	1	2	3
Työssäoppimisen eri osapuolet ovat osallistuneet materiaalin suunnitteluun/kehittelyyn.	27	10	
Materiaalin laatiminen perustuu todettuun tarpeeseen.	35	2	
Materiaalin suunnittelussa ja laatimisessa on tehty yhteistyötä muiden vastaavanlaisia materiaaleja kehittävien organisaatioiden ja henkilöiden kanssa.	26	6	5

Työssäoppimisen eri osapuolet ovat itsearviointien mukaan osallistuneet suunnitteluun hyvin. Suunnittelussa näyttää keskeinen rooli olevan projektien ohjausryhmillä. Moneen ohjausryhmään on koottu keskeisten työssäoppimisen osapuolten edustus ja materiaaleja on suunniteltu ja käsitelty niissä. Ohjausryhmässä on voitu käsitellä työpaikkojen tarpeita, opettajien tarpeita tai opiskelijoiden tarpeita. Ohjausryhmän jäsenet ovat välittäneet keskusteluissa taustayhteisöjensä näkökulmia laadittaviin materiaaleihin. Ohjausryhmän koostumus nousee silloin keskeiseksi. Ohjausryhmien toimintaan on useimmiten osallistunut opettajia, työpaikkojen edustajia ja laajemminkin työelämän edustajia, kuten paikallisia yrittäjäjärjestöjä.

Monien materiaalien suunnittelussa on hyödynnetty työpaikkaohjaajien koulutuksia. Erityisesti työpaikkaohjaajien perehdytysmateriaalien suunnittelussa hyväksi koettu tapa on ollut pyytää suunnitteluvaiheessa palautetta materiaalista sen kehittämistä varten työpaikkaohjaajien koulutuksen osallistujilta. Osa materiaaleista on vähitellen syntynyt työpaikkaohjaajien koulutuksen monistemateriaaleista tai oppilaitoksen työssäoppimista varten laatimista monistemateriaaleista, joita on muokattu.

Kaikkien materiaalien ja oppaiden laatiminen on arviointien mukaan ollut hyvin perusteltua ja perustunut todettuun tarpeeseen. Tarve on ollut useimmiten jo pitkään selvillä, mutta tarvittavaa resurssia laatimiseen ei ole aikaisemmin ollut. Joskus tarve on liittynyt jo olemassa olevan materiaalin oppilaitos- tai alakohtaisamiseen. Alakohtaisesti on noussut esiin julkaisujen tai portaalien laatimistarpeita, esimerkiksi työturvallisuuden opasmateriaalin tarve. Omakohtaisuus näyttää olevan tärkeä vaikutin työssäoppimisen materiaalin laadinnalle. Esimerkiksi koulutuksen järjestäjä tai oppilaitos haluaa laatia oman materiaalin, vaikka vastaavia materiaaleja on jo olemassa.

Silloin kun materiaali on laadittu usean oppilaitoksen yhteistyönä on suunnittelussa useimmiten ollut mukana opettajia kaikista kyseisistä oppilaitoksista. Esimerkiksi Seinäjoen koulu-

tuskeskuksen työturvallisuusmateriaalien laatimisessa on ollut mukana useita opettajia eri aloilta ja oppilaitoksista. Yhteistyö on tarpeiden huomioonottamisen lisäksi varmistanut sen, että oppaat jäävät helpommin käyttöön.

Alakohtaista yhteistyötä on tehty erityisesti työssäoppimisen portaalien laatimisessa tai työturvallisuusmateriaalien laadinnassa.

Työssäoppimisen materiaalien laadinnan tehokkuuteen ja taloudellisuuteen liittyy aikaisemmin laadittujen materiaalien hyödyntäminen. ESR- projekteissa ja muissa kehittämissuunnitelmissa on laadittu paljon materiaalia vuodesta 2000 alkaen. Lisäksi projektien toteuttajaorganisaatioissa tai niiden yhteistyökumppaneilla on voinut olla muuta ohjaamiseen liittyvää käyttökelpoista materiaalia. Niitä kannattaa hyödyntää, koska päällekkäistä työtä ei kannata tehdä. Aikaisemmin laadittujen materiaalien hyödyntämistä haluttiin sen vuoksi selvittää myös tässä yhteydessä. Sitä varten projektien edustajia pyydettiin luettelemaan ne materiaalit, joita ovat hyödyntäneet laadinnassa. Haastatellut projektihenkilöt olivat erittäin tietoisia työssäoppimiseen laadituista julkaisuista ja se näkyy myös laadittujen uusien materiaalien sisältöjen samankaltaisuudessa. Tämän arvioinnin mukaan aikaisempien materiaalien hyödyntäminen on siten ollut erittäin aktiivista. Tämä liittyy luultavasti osittain siihen, että vastaajat olivat projektihenkilöitä ja verkottuminen toisten projektihenkilöiden kanssa on ollut aktiivista.

Aikaisemmista materiaaleista oli poimittu mm. yksittäisiä tietoja ja sisältöä, mallia ulkoilmeeseen, kuvioihin ja julkaisun rakenteeseen. Erityisesti työpaikkaohjaajien koulutusmateriaalit ja osa työssäoppimisen oppaista muistuttavat toisiaan melko paljon. Laadinnassa oli hyödynnetty myös muita kuin projekteissa laadittuja materiaaleja, esimerkiksi yhteistyökumppaneiden aiemmin laaditut materiaalit tai muut valtakunnallisesti levinneet työssäoppimisen materiaalit. Hyviä kokemuksia on saatu erityisesti alakohdtaisten työssäoppimisen oppaiden laatimisesta samaan ulkoasuun ja ilmaisutapaan kuin muut alan kehittämistä koskevat julkaisut. Esimerkiksi Energia-alan työssäoppimisoppaassa käytetään samoja ilmaisutapoja, kuvia ja ulkoasua kuin muissakin Energiateollisuus ry:n laatimissa oppaissa. Myös bussialalle suunnatussa Mestarin Pajassa –oppaassa näkyy selvästi alalla käytettävät ilmaisut ja alakohdtaisuus.

Valtakunnallisesti suunnattuja materiaaleja levitetään aktiivisesti mm. seminaareissa ja se näkyi tunnettavuudessa. Valtakunnallisesti levinneistä materiaaleista esiin nousivat muun muassa Taloudellisen Tiedotustoimiston työssäoppimisen materiaalit, Kuntoutussäätiön työssäoppimisen materiaalit sekä Educa-Instituutti Oy:n työssäoppimisen materiaalit. Ne on lähtökohdiltaan jo suunnattu laajalle kohderyhmälle.

Nyt jo kehitettyjen materiaalien hyödyntämiseen on tärkeää etsiä ratkaisuja. Olemassa olevien materiaalien käsittelyä varten voisi järjestää tapahtumia, joissa työssäoppimisen kehittäjät ja opettajat voivat tutustua niihin. Laaditut työssäoppimisen materiaalit ovat saatavilla sähköisenä, ja ne on hyvä jatkossa laittaa kootusti verkkoon helposti saataville. Jatkossa tekijöiden yhteistyötä voisi koordinoida tiiviimmin. Koska työssäoppimisen materiaaleissa on usein melko sama sisältö, voisi laatia perusluettelon ja työssäoppimisen perusmateriaalin, joka sopii moniin tilanteisiin. Kukin käyttäjä voisi sen pohjalta rakentaa oman työssäoppimiskansionsa tai verkkosivunsa ja lisätä siihen tarpeelliset alakohtaiset lisukkeet.

Sisällöt ja käytettävyys

Työssäoppimisen materiaalien sisältöjen liittyminen ammatillisen koulutuksen linjauksiin ja opetussuunnitelman perusteisiin ja sisältöjen ajanmukaisuus ovat keskeisiä edellytyksiä laadukkaalle materiaalille. Materiaalin käytettävyyteen liittyy myös se kuinka helposti ne ovat saatavilla. Projektien edustajilta pyydettiin arviointi laatimiansa materiaalien linjausten mukaisuudesta ja käytettävyydestä.

<i>Materiaalin sisällöt ja käytettävyys</i>	1. Toteutuu hyvin 2. Toteutuu osittain 3. Ei toteudu, vaatii kehittämistä		
	<i>1</i>	<i>2</i>	<i>3</i>
Materiaalin sisällöissä on kytkös voimassaoleviin opetussuunnitelman perusteisiin.	28	7	2
Materiaalin sisällöt ovat helposti päivitettävissä.	23	13	1
Materiaali on saatavissa/tilattavissa, ja sen yhteystiedot ovat saatavilla (www-sivut ym.).	29	4	4

Useimmat haastateltavat arvioivat, että materiaalien sisällöt kytkeytyvät hyvin voimassaoleviin opetussuunnitelman perusteisiin. Opetussuunnitelmakytös näkyy useimmiten materiaalissa olevana osuutena tai lukuna opetussuunnitelma-ajattelusta. Joskus se oli viittaus määräyksiin tai lakeihin. Alakohtaisissa oppaissa ja materiaaleissa oli myös tarkempaa tietoa opetussuunnitelman tutkintokohtaisesta osasta. Myös työssäoppimiseen liittyvistä määräyksistä oli mainittu jollain tasolla kaikissa materiaaleissa. Ammattiosaamisen näytöistä ja työssäoppimisen arvioinnista ja niihin liittyvistä määräyksistä oli mainintoja materiaaleissa.

Opetussuunnitelmaan ja työssäoppimisen linjauksiin voi tulla muutoksia ja sen vuoksi olennaiseksi nousee materiaalien päivitys. Projektihenkilöiden arvioinneissa päivityksen helppous vaihtelee ja se on yhteydessä sekä materiaalin muotoon että päivityksen suunnitteluun jo laadinnan alussa.

Painetuissa oppaissa päivitys on koettu pulmalliseksi. Erityisesti silloin kun on otettu iso painos ja julkaisuja on runsaasti jäljellä, ei päivityksiä helposti lähdetä tekemään. Joskus on silloin jaettu painos loppuun, vaikka päivitystarvetta olisi ollut. Tämä vaikeuttaa ajanmukaisten tietojen leviämistä. Julkaisut voivat jäädä käyttöön vuosiksi eteenpäin ja silloin vanhentuneet käytännöt pysyvät. Uusien painosten osalta päivitystarve otettiin huomioon. Joskus julkaisusta oli suunniteltu ottaa vain yksi painos, mutta jatkossa julkaisu on saatavilla verkosta. Hyvä ratkaisu sekä päivittämisen että leviämisen kannalta on ollut se, että painetun julkaisun lisäksi laitetaan materiaali verkkoon. Joskus voi hyvänä ratkaisuna olla pienten painosten ottaminen, jolloin päivitykset voi tehdä uusittuun painokseen.

Tässä julkaisuissa esitetyissä materiaaleissa on eniten koettu päivitystarvetta ammattiosaamisen näyttöjen osalta. Erityisesti ennen syksyä 2006 laadituissa materiaaleissa voi olla päivitystarvetta. Siihen tulee jatkossa kiinnittää huomiota.

Työssäoppimisen monistemateriaalit ja verkkomateriaalit on helpompi päivittää ja ne on helpompi pitää ajanmukaisina. Niiden osalta etuna on myös helppo saatavuus projektin päättymisen jälkeen. Pulmana päivityksessä on vastuutus ja resursointi. Jos päivitystä ei ole vastuutettu, ei sitä usein tehdä kuin satunnaisesti. Sellaisissa materiaaleissa, jotka on laadittu usean eri oppilaitoksen käyttöön, on päivitysvastuu jätetty kullekin oppilaitokselle ja silloin on vaarana päivityksen unohtaminen. Osa vastaajista oli sitä mieltä, että materiaalien päivittäminen ja kehittäminen kuuluu oppilaitoksen perustyöhön ja työssäoppimisen kehittämiseen, täten myös osaksi opettajan työtä. Päivitysvastuuta voisi antaa työssäoppimiskoordinaattorille, nimetyille opettajille tai muulle nimetylle henkilölle. Päivitys olisi hyvä kirjata myös virallisiin asiakirjoihin käsiteltäväksi asiaksi. Osa oli sitä mieltä, että päivittämiseen ei ole resursseja normaalin työn puitteissa ja että ulkopuolinen rahoitus sitä varten olisi tarpeen. Tähän ehdotettiin yhteistyötä esimerkiksi yritysten kanssa tai muulla erillisellä rahoituksella, esimerkiksi uudessa projektissa.

Silloin kun laaditulla työssäoppimisen materiaaleilla on ollut markkina-arvoa organisaatioille, on päivitystä tehty, varsinkin jos kyseessä on ollut jokin muu organisaatio kuin oppilaitos. Silloin materiaalien kehittäminen ja jakaminen on ollut osa näiden organisaatioiden toimintaa ja tehnyt niiden toimintaa tunnetuksi. Mahdollisena on pidetty myös sitä, että oppilaitokset ja työssä-

oppimispaikat suorittavat nimellisen korvauksen esimerkiksi verkkosivujen päivityksistä (esimerkiksi työssäoppimispaikkojen yhteystietojen muutokset ja niin edelleen), mikäli sivuston ylläpitoa hoitaa jokin muu taho. Yksi keskeinen asia on aineistoihin tulevista päivityksistä tiedottaminen aineistojen käyttäjille.

Päivittämiseen tulee kiinnittää jatkossa enemmän huomiota, jotta muun muassa muuttuneet säädökset tulevat otetuiksi huomioon eivätkä vanhat linjaukset jää elämään. Joskus myös verkkosivuille jää vanhentuneita oppaita, vaikka päivitykset olisikin tehty. Tähän seikkaan tulee kiinnittää huomiota.

Laadituista työssäoppimisen materiaaleista lähes kaikki ovat saatavilla hyvin joko verkkosivuilta tai tilattavissa tekijöiltä. Joissakin tapauksissa yhteystietoja ei ole löytenyt, koska on tapahtunut henkilövaihdoksia tai organisaatiomuutoksia ja silloin esimerkiksi koulutuksen järjestäjän verkkosivut ovat kokonaan muuttuneet ja vanhat sivustot on poistettu. Silloin tieto materiaalien saatavuudesta ei ole välttämättä siirtynyt eteenpäin. Usein kuitenkin organisaatiot toimittavat kysyttäessä esimerkiksi julkaisun tulostettua versiota, mikäli painokset ovat jo loppuneet.

Osa tässä julkaisuissa esitellyistä materiaaleista oli haastatteluvaiheessa vielä kesken ja sen vuoksi moni materiaalin laatija ei ollut vielä miettinyt päivitysasioita. Jatkossa olisi hyvä miettiä mihin projekteissa laaditut työssäoppimisen materiaalit laitetaan kootusti saataville.

Materiaalien arviointi ja kehittäminen

Arviointi on tärkeää kaikessa kehittämisessä. Työssäoppimisen materiaalin arvioinnin tarkoituksena on saada tietoa käyttäjiltä sisällöstä, selkeydestä ja havainnollisuudesta, kehittämisen pohjaksi. Arvioijiksi on tärkeää ottaa materiaalien käyttäjät, laatijat ja mahdolliset sidosryhmät. Projektihenkilöiltä kysyttiin materiaalien arvioinnista.

<i>Materiaalin arviointi ja kehittäminen</i>	1. Toteutuu hyvin 2. Toteutuu osittain 3. Ei toteudu, vaatii kehittämistä		
	<i>1</i>	<i>2</i>	<i>3</i>
Materiaalin selkeys, johdonmukaisuus, havainnollisuus ja kielen ymmärrettävyys on testattu käyttäjillä ja palautetta on käytetty kehittämisessä.	28	6	3
Arviointien tuloksia käsitellään ja hyödynnetään materiaalin kehittämisessä.	26	9	2

Työssäoppimisen julkaisujen, verkkomateriaalien ja monistemateriaalien laadinnassa on projektien edustajien itsearviointien mukaan ollut tutkiva ja kehittävä ote. Useimmiten lopullista materiaalia ei ole tehty ilman testaamista. Materiaaleista laadittiin ensin useimmiten käsikirjoitusversiot, joita kokeiltiin varsinaisella kohderyhmällä. Esimerkiksi työpaikkaohjaajien koulutus- tai perehdyttämismateriaalia testattiin työpaikkaohjaajien koulutuksessa. Materiaaleja korjailtiin ja kehiteltiin palautteiden pohjalta. Työpaikkaohjaajille suunnatuissa materiaaleissa myös alakohtaiset opettajat olivat tärkeässä roolissa palautteen antajina. Työpaikkaohjaajien koulutuksissa palautetta kerättiin mm. pienryhmäkeskusteluilla. Silloin työpaikkaohjaajia pyydettiin arvioimaan koulutuksessa käytettyä materiaalia koulutuksen lopussa. Arviointia on pyydetty erityisesti käytetyn kielen selkeydestä. Myös kouluttajat seurasivat havainnoimalla materiaalin toimivuutta. Opiskelijoiden materiaaleja oli testattu pääosin työssäoppimisjakson aikana pyytämällä palautetta sen jälkeen.

Usean eri oppilaitoksen yhteistyönä laatimissa materiaaleissa palautetta pyydettiin myös muilta kuin yhteyshenkilöiltä. Yhteyshenkilöt myös kokeilivat materiaalia ja pyysivät siitä palautteen omasta työyhteisöstään. Myös ohjausryhmän jäsenet ovat olleet keskeisessä roolissa materiaalien arvioinnissa. Silloin kun tekijänä on ollut valtakunnallinen organisaatio, kuten järjestö, on palautetta pyydetty useimmiten alueellisilta järjestöiltä.

Kaikissa projekteissa materiaalien laadinnassa ei kuitenkaan ollut hyödynnetty muiden arviointia ja palautetta, ja materiaali oli laadittu puhtaasti projektin toimijoiden kesken. Silloin materiaalin laadinta perustui usein aikaisempaan vastaavaan materiaaliin.

7

MATERIAALIEN LEVITTÄMINEN JA VAIKUTTAVUUS

Laadittujen työssäoppimismateriaalien vaikuttavuus tulee esiin siinä, miten ne ovat levinneet suunnitellun kohderyhmän käyttöön, ja miten ne jäävät käyttöön projektin päättymisen jälkeen. Levittämisen vähimmäisvaatimuksena on, että laaditusta materiaalista ja sen saatavuudesta tiedotetaan käyttäjille. Pohjimmiltaan levittäminen on kuitenkin vuorovaikutusta ja materiaalin käsitteilyä ja käyttöä. Levittämisen ensisijainen kohderyhmä vaihtelee. Osa materiaaleista on laadittu pääasiassa projektin taustaorganisaation, kuten koulutuksen järjestäjän omaan käyttöön. Silloin on tärkeää varmistaa, että materiaalia levitetään organisaatioon. Osa materiaaleista on sen sijaan laadittu yhteistyöoppilaitoksiin käytettäväksi, alueelliseksi, alakohtaiseksi tai valtakunnalliseksi. Silloin levittämistä tulee tehdä ainakin määritellylle kohderyhmälle.

Arvioinnit materiaalien levittämisestä ja vaikuttavuudesta

Työssäoppimista varten laadittujen materiaalien vaikuttavuus näkyy niiden käyttöön jäämisenä ja leviämisenä. Projektien edustajilta pyydettiin arvioinnit laatimiensa materiaalien levittämisestä sekä organisaation sisällä että ulkopuolelle. Keskeisenä arviointikohteena oli materiaalien käyttöön jääminen projektin jälkeen ja sen vuoksi siitä pyydettiin arvio.

Materiaalin levittäminen ja vaikuttavuus	1. Toteutuu hyvin 2. Toteutuu osittain 3. Ei toteudu, vaatii kehittämistä		
	1	2	3
Materiaalia on levitetty omassa organisaatiossa.	27	8	2
Materiaalia on levitetty muihin organisaatioihin.	24	10	3
Materiaali jää elämään ja käyttöön projektin toteuttamisen jälkeen.	34	3	

Työssäoppimisen julkaisuja ja muita materiaaleja on projektihenkilöiden arvioiden mukaan pääosin levitetty hyvin sekä omaan organisaatioon että muihin organisaatioihin. Niiden levitys on tapahtunut useimmiten työpaikkaohjaajien koulutuksissa, postitukseksi, jakamalla niitä koulutuksen järjestäjän tapahtumissa tai työpaikoille järjestetyissä tilaisuuksissa. Useimmat julkaisut ovat saatavilla tilauksesta ainakin painoksen loppumiseen saakka ja sen jälkeen useimmiten verkosta.

Koulutuksen järjestäjän sisäisessä levittämisessä on tehokkaaksi havaittu tapa, jossa jo laatimisvaiheessa on mukana opettajia eri yksiköistä. Jos materiaali suunnataan eri alojen työpaikoille tai opettajille, tulee mukana olla alakohtaiset opettajat kultakin alalta. Koulutuksen järjestäjän sisäisessä levittämisessä on tehokkaaksi koettu myös työpajojen järjestäminen kehittämisprojektien tuloksista. Niissä tutustutaan ohjatusti kehitettyihin käytäntöihin ja materiaaleihin ja keskustellaan niiden käyttömahdollisuuksista.

Verkkojulkaisujen ja -sivustojen levittäminen on tapahtunut pääosin linkin lähettämisenä sähköpostilla ja se on koettu melko tehokkaaksi tavaksi, ainakin tuttujen kumppanien osalta. Niistä on myös kerrottu tapahtumissa. Tehokkain tapa työpaikoille suunnattujen materiaalien levittämiseen on materiaalin jakaminen ja käsittely työpaikkaohjaajien koulutuksessa ja opettajien työssäoppimiskäynneillä ja näin levitys on useimmiten hoidettu. Silloin on mahdollista käydä läpi yhdessä työssäoppimismateriaalien sisältöjä.

Yksi hyvä tapa levittää eri projekteissa laadittuja materiaaleja kootusti voisi olla työpajatyypisten levittämisseminaarien toteuttaminen. Siinä työssäoppimisen kehittäjät tai opettajat voivat tutustua kootusti laadittuihin materiaaleihin ja ratkaista sopisivatko ne omaan käyttöön tai ottaa niistä ideoita omien materiaalien laatimiseen.

Keskeisenä kysymyksenä projektien vaikuttavuudessa on se, jäävätkö laaditut materiaalit käyttöön projektin päättymisen jälkeen. Projektihenkilöiden arvioiden mukaan suurin osa työssäoppimisen materiaaleista tulee jäämään käyttöön ja saataville. Projektin toteuttajaorganisaatiolle itselle laaditut monistemateriaalit ja verkkosivut jäävät käyttöön arvioiden mukaan erittäin hyvin. Työpaikkaohjaajien koulutusmateriaalien arvioitiin jäävän hyvin käyttöön työpaikkaohjaajien perehdyttämisessä. Painettujen oppaiden käyttöönjääminen liittyy painosmäärään. Painettuja oppaita jaetaan painoksen loppumiseen saakka. Useimmat oppaat ovat kuitenkin verkossa ja ne jäävät saataville siellä. Verkkomateriaalit tulevat jäämään verkkoon saataville, mutta päivityksen resursointi oli arviointihetkellä vielä osassa projekteista ratkaisematta. Projektikohtaiset tiedot käyttöönjäämisestä on kuvattu materiaalien kuvausten yhteydessä.

Työssäoppimisen materiaalien leviämisen arviointi kyselylomakkeen avulla

Koonta2-projektissa selvitettiin työssäoppimisprojekteissa kehitettyjen käytäntöjen ja laadittujen materiaalien levinneisyyttä myös käytäntölomakekyselyllä. Kyselylomake koottiin samalla kun tietoja laadituista materiaaleista ja työssäoppimisen käytännöistä kerättiin. Tiedot varmistettiin vielä projektien edustajilta. Käytännöt oli jaoteltu työpaikkaohjaajien koulutuksiin, työssäoppimisen tukimateriaaleihin ja portaaleihin sekä työssäoppimisen toimintamalleihin. Niiden sisällä materiaalit ja käytännöt järjestettiin organisaation mukaisesti aakkosjärjestykseen. Niihin vastattiin omina kokonaisuuksinaan. Näin vastaaja pystyi myös vastaamaan haluamaansa osioon esimerkiksi tarkastelemalla vain esimerkiksi työssäoppimisen tukimateriaaleja. Leviämisestä pyydettiin tietoa siten, että vastaajaa pyydettiin merkitsemään työssäoppimisen käytäntöihin tutustumista, hyödyntämistä ja levittämistä. Kysely laadittiin ensin paperiversiona ja sitten verkkoversiona. Lomaketta testattiin muun muassa Educa-Instituutti Oy:n työseminaarissa 11.12.2006.

Kysely toteutettiin kahdessa otteessa, keväällä 2007 ja syksyllä 2007. Kysely toimi ennakkotehtävänä Jyväskylässä 12.4.2007 ja Oulussa 19.4.2007 pidettäviin työssäoppimisen seminaareihin sekä Opetushallituksen ja Educa-Instituutti Oy:n yhteistyössä järjestämään Työssäoppimisen kehittämisen seminaariin 10.10.2007. Jyväskylän seminaariin osallistuville kyselyä lähetettiin 50 kappaletta ja Oulun seminaariin 41 kappaletta. Päätösseminariin kyselyä lähetettiin 62 kappaletta.

Seminaariin osallistuvien henkilöiden lisäksi kyselyä lähetettiin ammatillisten oppilaitosten rehtoreille (45 kappaletta), koulutusjohtajille (21 kappaletta) sekä kaikille Opetushallituksen vuosina 2005–2007 päättyvien työssäoppimisprojektien edustajille (noin 70 kappaletta). Kyselyn vastaajamäärä oli melko pieni: keväällä kyselyn materiaaliosaan vastasi 38 henkilöä.

Materiaalien levinneisyyden arviointi antaa joitakin viitteitä siitä, miten materiaalit ovat levinneet, mutta luotettavia johtopäätöksiä ei voi tehdä, koska eri materiaalien leviämisen vertailu ei ole tarkoituksenmukaista erilaisten kohderyhmien vuoksi. Myös vastaajamäärän olisi pitänyt olla suurempi. Vastaajia pyydettiin kyselyn alussa määrittämään vastaajaryhmänsä päätehtävänsä mukaan. Ryhminä olivat opetus, hallinto, työpaikan edustaja, Opetushallituksen työssäoppimisprojektin edustaja, muun työssäoppimisprojektin edustaja, muun projektin edustaja ja opiskelija. Jos vastaajamäärä olisi ollut suurempi, olisi sen pohjalta voinut analysoida eroavaisuuksia eri vastaajaryhmien välillä.

Usea projektin edustaja tai projektitoiminnassa aktiivisesti mukana oleva henkilö vastasi kyselyyn, mutta vastasi päätehtävänä olevan jokin muu kuin projektin edustaja. Myös tämä vaikeutti tulosten tulkintaa. Kun Opetushallituksen ESR-työssäoppimisprojektien edustajien tai toimijoiden vastaukset poistettiin kokonaismäärästä, materiaaliosaan vastaajia oli vain 24 henkilöä. Vain noin puolet näistä oli muita kuin seminaariin osallistuneita vastaajia. Seminaariin osallistui myös projektien edustajia, mutta silti läheskään kaikki seminaareihin osallistuneetkaan eivät olleet vastanneet kyselyyn. Yksittäisiltä henkilöiltä saadun palautteen mukaan lomake toimi hyvin yhteenvetona kehitetyistä työssäoppimisen käytännöistä ja laadituista materiaaleista mutta kyselylomakkeena se oli melko raskas vastattava ja se ilmeisesti vaikutti vastaajien määrään.

Työssäoppimisen tukimateriaalit ovat usein organisaatiokohtaisia, ja vaikka niitä olisi levitetty laajemmaltikin, levinneisyys voi olla esimerkiksi alueellista. Osa materiaaleista on tehty organisaation omiin tarpeisiin eikä niitä ole siksi systemaattisesti levitetty oman organisaation ulkopuolelle. Näin valtakunnallisesti levitetyt materiaaleja ei voi suoraan verrata organisaatiokohtaisiin materiaaleihin, koska tavoite ei ole sama. Ongelmat nousivat esille, kun haluttiin selvittää käytäntöjen levinneisyyttä ja yleisyyttä. Ne materiaalit, jotka on suunnattu organisaation sisäiseen levitykseen, olivat harvoin levinneet laajemmalti. Valtakunnalliseen levitykseen tarkoitetut materiaalit ovat sitä vastoin odotetusti tunnetumpia ja laajemmin levinneitä.

Yhteenvetona voi sanoa, että käytäntölomakekysely toimi paremmin tiedon levittäjänä kuin tiedon kerääjänä. Useat projektien edustajat mainitsivat, että vastaavanlainen lomake toimii hyvin lähdemateriaalina laadittaessa omaa työssäoppimisen materiaalia tai suunnitellessa työpaikkaohjaajien koulutuksia. Lomake koettiin hyväksi käytännöksi levittää materiaaleja ja lähdemateriaaliksi niille, jotka ovat vasta suunnittelemassa tai kehittämässä omia oppilaitoskohtaisia työssäoppimisen käytänteitään.

Ohjelmakaudella 2000–2006 on saatu laadittua hyvä perusaineisto työssäoppimista varten. Useimmat materiaalit ovat laadukkaita sekä sisällöltään että ulkoilmeeltään. Erityisesti työpaikkaohjaajien koulutukseen ja työpaikkojen perehdyttämiseen on olemassa paljon perusmateriaalia. Laadittuja materiaaleja kannattaa käyttää, levittää ja muokata. Tulevaisuudessa tullaan saamaan lisää kokemuksia kehitettyjen työssäoppimisen materiaalien toimivuudesta.

Tulevaisuudessa on tärkeää jatkaa jo laadittujen työssäoppimisen materiaalien levitystä. Useimpia materiaaleja voi joko käyttää sellaisenaan omaan tarpeeseen tai niiden pohjalta muokkaamalla voi saada käyttökelpoista materiaalia. Jokaisen käyttäjän on kuitenkin tärkeää tarkistaa sisällön sopivuus omaan käyttöön ja säästöjen ajanmukaisuus.

Yksi tapa levittää eri projekteissa laadittuja materiaaleja kootusti voisi olla työpajatyypisten levittäiseminaarien toteuttaminen. Siinä työssäoppimisen vastuuhenkilöt, kehittäjät tai opettajat voivat tutustua kootusti laadittuihin materiaaleihin ja ratkaista sopisivatko ne omaan käyttöön tai ottaa niistä ideoita omien materiaalien laatimiseen.

Työpaikkaohjaajien koulutusmateriaaleja voi useimmiten hyödyntää sellaisenaan eri alojen ja eri organisaatioiden työpaikkaohjaajien koulutukseen ja tästä onkin hyviä kokemuksia. Myös muita alakohtaisiksi laadittuja materiaaleja voi hyödyntää laajemminkin. Jo laadittuja portaaleja ja verkkosivuja voi käyttää usein sellaisenaan esimerkiksi työssäoppimisen materiaalipankkina varsinaista kohderyhmää laajemminkin. Vaikka työssäoppimisen monistemateriaalit on suunnattu useimmiten oman organisaation tarpeisiin, voi niitä hyvin hyödyntää muidenkin organisaatioiden materiaalien kehittämisen pohjana.

Työssäoppimisen materiaalien päivitykseen tulee jatkossa kiinnittää huomiota ja siitä tulee sopia tarkemmin. Myös päivityksen vastuutukseen tulee laatijaorganisaatioissa ja yhteistyökumppaneiden organisaatioissa kiinnittää huomiota. Erityisesti ammattiosaamisen näyttöjen osalta on päivitystarvetta ainakin ennen 2006 syksyä laadituissa materiaaleissa.

Jatkossa tulee kiinnittää huomiota materiaalien laadinnan tehokkuuteen ja taloudellisuuteen varmistamalla että päällekkäistä työtä ei tehtäisi. Tähän voisi yhtenä ratkaisuna olla työssäoppimisen perusaineisto, josta koulutuksen järjestäjät tai työssäoppimisen kehittäjät voisivat suoraan poimia perusasiat ja omakohtaistaa

tai alakohtaistaa materiaalin haluamallaan tavalla. Perusaineistoa voisi käyttää kansiomuotoisen tai verkkomateriaalin laatimiseen.

Vaikka asiaa ei tässä yhteydessä selvitetty, on kokemusten mukaan monia koulutuksen järjestäjiä ja oppilaitoksia, joilla on tarvetta työssäoppimisen tukimateriaalin kehittämiseen. Olemassa olevan materiaalin levityksessä tulisi panostaa näiden organisaatioiden saavuttamiseen.

LÄHDEAINEISTOA

- Antila, P., Frisk, T. Hätönen, H. 2004 Työpaikkaohjaajien koulutuksen hyviä käytäntöjä. Helsinki: Educa-Instituutti Oy.
- Frisk, T. 2005. Työssäoppimisen käytäntöjä. Helsinki: Educa-Instituutti Oy
- Frisk, T. ja Antila, P. 2004. Kohti työssäoppimisen hyviä käytäntöjä. Helsinki: Educa-Instituutti Oy.
- Majuri, M, Eerola, T. 2007. Eivät ne muuta tekisikään. Tarkastelussa työpaikkaohjaajien koulutus, opettajien työelämäjaksot ja työssäoppiminen. Opetushallitus.
- Opetushallitus. 2004. Työpaikkaohjaajien koulutusohjelman perusteet 2 ov. Moniste 2/2004. Helsinki.
- Opetushallitus 2007. Työssäoppimisen opas. Kehittyvä työelämäyhteistyö.
- Opetusministeriö. 1998. Koulutus ja tutkimus vuosina 1999–2004 -kehittämissuunnitelma.
- Opetusministeriö. 2003. Koulutus ja tutkimus vuosina 2003–2008 -kehittämissuunnitelma.
- Suomen tavoite 3 -ohjelma 2000–2006. Yhtenäinen ohjelmasiikirja. Euroopan sosiaalirahasto. Helsinki: Työministeriö, opetusministeriö, kauppa- ja teollisuusministeriö ja sosiaali- ja terveysministeriö.

LIITE I

Yhteenvetotaulukko – ESR-projekteissa tuotettuja materiaaleja

TYÖSSÄOPPIMISEN JULKAISUT

Työssäoppimisen perusoppaat ja työssäoppimisprosessin ja käytäntöjen kehittämisen oppaat (myös ruotsinkieliset),

ORGANISAATIO	PROJEKTI	TYÖSSÄOPPIMISEN JULKAISUT
Bussialan kehittämis- palvelut Oy	MESTARIN PAJASSA – työssäoppiminen ja työnopetus bussiyrityksessä (84677)	Häyrynen, T. 2005. <i>MESTARIN PAJASSA – työssäoppimisen ohjaus bussialan työpaikoilla.</i>
Educa-Instituutti Oy	Koonta2 (86088) ja KOONTA JA LEVITYS – Työssäoppimisprojektien hyvät käytännöt ja niiden levitys (83929)	1. Frisk, T. 2007 <i>Työpaikkaohjaajien koulutuksen käytännön ratkaisuja.</i> 2. Rahikainen, K. & Frisk, T. 2007. <i>Työssäoppimisen tueksi kehitettyjä materiaaleja.</i> 3. Frisk, T. & Teittinen, A. 2007. <i>Työssäoppimisen toimintamalleja.</i> 4. Frisk, T. & Antila, P. 2004. <i>Kohti työssäoppimisen hyviä käytäntöjä.</i> 5. Antila, P., Frisk, T. & Hätönen, H. 2004. <i>Työpaikkaohjaajien koulutuksen hyviä käytäntöjä.</i> 6. Frisk, T. 2005. <i>Työssäoppimisen käytäntöjä.</i> 7. Romppanen, B. & Pohjanheimo, E. 2005. <i>Arbetsplatshandledaren som bedömare och handledare av de studerande med fokus på den baskompetens som är gemensam för alla branscher.</i>
Educa-Instituutti Oy	TYPÄ 2 (85582)	1. Mykrä, T. 2007. <i>Työpaikkaohjaaja oppimisen edistäjänä – opiskelijan ohjaa- minen ja arviointi työpaikalla.</i> 2. Mykrä, T. 2007. <i>Arbetsplatshandledaren som främjare av inläring. – handledning och bedömning av den studerande på arbetsplatsen.</i> 3. Rytönen, M. & Hätönen, H. 2007. <i>Näkökulmia oppimiseen.</i>
Energiateollisuus ry	Energia-ala tutuksi (84028)	<i>Energia-alan työssäoppimisopas.</i> 2005.
Etelä-Kymenlaakson ammattiopisto	LOHKO – Laivojen ohjatun harjoittelun ohjaajien koulutus (85441)	<i>Työpaikkaohjaajan opas merenkulkualalle.</i>
Finanssi- ja vakuutus- koulutus FINVA	Oppiminen osana arkea (83864), VARAKAS – vakuutus- ja rahoitusalan työpaikkaohjaajien koulutushanke (85165)	Häyhä, H. 2005. <i>Kysy, kannusta ja kyseenalaista.</i> Vakuutus- ja rahoitusalan työpaikkaohjauksen opas.
Hyvinkään-Riihimäen aikuiskoulutuskeskus (HRAKK)	Sorvi ja Pulpetti, Opettajat ja työpaikkaohjaajat työssäoppimisen kehittäjinä -han- ke (83407)	1. <i>Tutorin ja työpaikkaohjaajan opas.</i> 2005. 2. <i>Sorvin äärestä ja pulpetista.</i> 2005.
Invalidisäätö/Keskus- puiston ammattiopisto	ERTO-pk-yritysten työpaikka- ohjaajakoulutusprojekti (86216)	<i>Opas työpaikkaohjaajalle.</i> 2007.

ORGANISAATIO	PROJEKTI	TYÖSSÄOPPIMISEN JULKAISUT
Kuntoutussäätiö	TERTTU 2. Työpaikkaohjaajien koulutus, jossa huomioidaan erityistä tukea tarvitsevien työssäoppijoiden tarpeita (83853), TERTTU 3 – Koulutusta työpaikkaohjaajille (85440)	1. Lehtoranta, P., Leivo, H., Haapasalo, S. 2006. <i>Miten ohjaat työssäoppijoita.</i> Terttu-projektissa kehitetty koulutusmateriaali työpaikkojen ja yritysten työpaikkaohjaajille. 2. Lehtoranta, P., Aalto, A. 2003 ja uudistettu painos. <i>Tukea työssäoppimiseen.</i> Terttu-projektissa koottuja kokemuksia opettajan ja työpaikkaohjaajan toiminnasta työssäoppimassa olevan opiskelijan tukena. 3. Lehtoranta, P., Reinola, O. 2007. <i>Haastava nuori ammattia oppimassa.</i> Miten toimin nuoruusikäisen kanssa koulussa tai työpaikalla?
Seinäjoen ammatillisen korkeakouluopetuksen kuntayhtymä	Kansainvälisen työssäoppimisen mallin kehittäminen ja prosessin kuvaus (84027)	1. <i>Top-opas.</i> 2. <i>Welcome to Sedu -opas.</i>
Seinäjoen koulutuskuntayhtymä / Seinäjoen koulutuskeskus	ESR-momu-toko, Monimuotoinen työpaikkaohjaajien koulutusprojekti (85159)	<i>Opas työssäoppimisen ohjaamiseen. 2006.</i> <i>Opas oppisopimusopiskelijan työpaikkakouluttajalle 2007.</i>
Taloudellinen Tiedotustoimisto	VETOLAVA 3 – verkostoitumalla työssäoppimiseen laatua ja vaikuttavuutta (84678)	1. <i>Minä työpaikkaohjaajana – tavoitteena hyvä ohjaus.</i> 2006, 2. Työssäoppimisen opas työpaikalle. 2006. (uudistettu painos), 3. <i>Inläring i arbetet – handbok för arbetsplatser.</i> 2006. (uppdaterat upplaga), 4. <i>Opas koulutuksen kehittäjille:</i> Ammatillisesta neuvottelukunnasta työelämäyhteistyön laaturyhmäksi. 2006, 5. <i>Opas työssäoppimisen kehittäjille:</i> Työssäoppimisen prosessi kuntoon. 2006, 6. <i>Opas työpaikkaohjaajille:</i> Työssäoppijan ohjaus ja arviointi työpaikalla. 2006. (uudistettu painos), 7. <i>Handbok för arbetshandledare:</i> Handledning och bedömning av studerande på arbetsplatsen. 2006, 8. <i>Opas työssäoppimisen kehittäjille:</i> Hyvä työssäoppimispaikka – itsearviointimalli yrityksille. 2006.
Vammalan seudun ammatillisen koulutuksen ky	Taito (83930)	Mahlamäki-Kultanen, S., Tarvainen, J-M. (toim.). 2007. <i>Taito näkyväksi</i> – taito, työssäoppiminen ja digitaalinen valokuva.

TYÖTURVALLISUUSOPPAAT

ORGANISAATIO	PROJEKTI	TYÖTURVALLISUUSOPPAAT
Koulutuskeskus Salpaus	Luonnonvara-alan työssäoppimis- verkostot (84744)	Työssäoppimisen työsuojeluoppaat luonnonvara-alalle: 1. Työssäoppimisen työsuojelu maatalousalan perustutkinnossa. 2006. 2. Työssäoppimisen työsuojelu luonto- ja ympäristöalan perustutkinnossa. 2006. 3. Työssäoppimisen työsuojelu puutarha-alan perustutkinnossa. 2007.
Seinäjoen koulutus- kuntayhtymä	Työssäoppimisen työturvallisuus (83009)	Työturvallisuusoppaita eri aloille: 1. Työturvallisuuden perusteet ammatillisessa peruskoulutuk- sessa (yleinen, tarkoitettu kaikille aloille). 2005. 2. Työturvallisuuden opettaminen puualan perustutkinnossa; puutekniikka. 2005, 3. LVI-alan, talotekniikan perustutkinnon työturvallisuusopas. 2005. 4. Työturvallisuuden opettaminen laboratorioalan ja kemiantekniikan perustutkinnoissa. 2005, 5. Työturvallisuuden perusteet autoalan perustutkinnossa; ajoneuvo- ja kuljetustekniikka. 2005. 6. Vaatetusalan työturvallisuus. 2005. 7. Työturvallisuuden opettaminen elintarvikealan perustutkinnossa. 2005, 8. Metallialan työturvallisuusopas. 2005. 9. Työturvallisuuden perusteet liiketalouden perustutkinnossa. 2005. 10. Työturvallisuuden opettaminen maatalouden perustutkinnossa; maatalousyrittäjän perustutkinto. 2005, 11. Sähkötyöturvallisuuden perusteet toisen asteen ammattillisessa koulutuksessa. 2005. 12. Työturvallisuuden opettaminen kotitalous- ja kuluttajapalvelujen perusopinnoissa. 2005, 13. Työturvallisuuden perusteet majoitus-, ravitsemis- ja talous- alan perustutkinnossa. 2005.
Seinäjoen koulutuskun- tayhtymä / Seinäjoen koulutuskeskus	ToToNeT, Opetusympäristön turvallisuusjohtamisen toiminta- malli (85570)	Opetusympäristön turvallisuusjohtamisen toimintamalli. 2007.

VERKKOMATERIAALIT

ORGANISAATIO	PROJEKTI	VERKKOMATERIAALIT
Ami-säätiö, Amiedu	Erilaisuus voimavarana – Kulttuuritietoinen työpaikkaohjaajakoulutus (83406) ja Erivoima (85163)	Koulutusmateriaalia työpaikkaohjaajien koulutukseen: www.amiedu.net/tpo
Finansi- ja vakuutus- koulutus FINVA	Oppiminen osana arkea (83864), VARAKAS – vakuutus- ja rahoitusalan työpaikkaohjaajien koulutushanke (85165)	Varakas-portaali vakuutus- ja rahoitusallalle: www.finva.fi/varakas/index.htm
Haaga – Perho täydennyskoulutus (Haaga Instituutti-säätiö)	Osaava ohjaaja (85358)	Työpaikkaohjauksen portaali palvelualueille: www.haagaperho.fi/koulutus/koulutustarjonta/tyopaikkaohjaaja-koulutus/index.htm
Helsingin yliopiston koulutus- ja kehittämiskeskus Palmenia, Vantaa	Verkot työssäoppimisen tukena, VERTO (83002)	Materiaalia verkon käytöstä työssäoppimisen ohjaamisessa http://www.hyvan.helsinki.fi/verto/ ja Työpaikkaohjaajien opas: www.hyvan.helsinki.fi/tpo/ .
Helsingin kaupunki, Opetusvirasto, nuoriso- ja aikuiskoulutuslinja	Verkko välineeksi työssäoppimisen kehittämiseen (85354)	Hius- ja kauneudenhoitoalojen verkkosivut: www.ekauneus.edu.hel.fi/
Jalasjärven Ammatillinen Aikuiskoulutuskeskus (JAKK)	Työpaikkaohjaajien koulutusmalli ajoneuvotekniikan ja teknisen tekstiilin alalle (86213)	Tekniikan ja liikenteen alan koulutus- ja oppimateriaali: www.jakk.fi
Opetusalan koulutuskeskus (Opeko)	TOP-areena – työssäoppimisen yhteiset käytännöt (84643)	Arviointisabluuna työssäoppimista koskevien www-sivujen kehittämiseen: www.opeko.fi/topareena/kehittaminen.htm
Opetusalan koulutuskeskus (Opeko)	TYVI (85424)	Verkkosivusto maahanmuuttajaopiskelijoiden työssäoppimisen ohjaukseen: www.tyvi.net
Ravintolakoulu Perho	Verkottuva työssäoppiminen ja arviointi (83855)	Marata-alan verkkosivut: http://topverkko.edu.hel.fi ja www.tartuverkkoon.fi
Satakunnan AMK	SafeOSKAR (85732)	Merenkulkualan työssäoppimisen verkko-oppimateriaali ja kysymystietokanta: http://safeoskar.wikispaces.com/
Siikaranta-opisto	Näyttöä työpaikkaohjaukseen – työpaikkaohjauksen kehittämisen koordinoinnin ja näyttöjen järjestämisen näkökulmasta (85195)	Informaatiopaketti rakennusalalla: www.siikaranta.fi
Svenska Österbottens Förbund för utbildning och kultur / Svenska yrkesinstitutet	Metodverkstaden (85161)	www.syi.fi/metodverkstaden
Taloudellinen Tiedotustoimisto	VETOLAVA 3 – verkostoitumalla työssäoppimiseen laatua ja vaikuttavuutta (84678)	Työ opettaa -lehti. 2005–2007. www.tat.fi/tyossaoppiminen/verkkolehti
Turun ammatti- instituutti	Työvalta – Uusien työssäoppimisen käytäntöjen kehittäminen ja tukeminen työvaltaisessa koulutuksessa (86134)	Työvaltaisen ammatillisen koulutuksen materiaalia. Esimerkiksi tiedotusmateriaalia, lomakkeita www.tyovalta.fi
Vammalan seudun amatillisen koulutuksen ky	Taito (83930)	Kuvamateriaalia työssäoppimisen ohjaukseen www.vak.fi/tekstisivu.tmpl?sivu_id=398
Vammalan seudun amatillisen koulutuksen ky	ERJA, Erityisen hyvä hoitaja (84745)	Työssäoppimisen selkeäkielinen ohjaus- ja arviointiaineisto erityisopiskelijoille: www.vak.fi/tekstisivu.tmpl?sivu_id=360

MONISTEMATERIAALIT JA CD-LEVYT

ORGANISAATIO	PROJEKTI	MONISTEMATERIAALIT JA CD-LEVYT
AEL Oy	TELI-PROJEKTI (85394)	Koulutusmateriaali työpaikkaohjaajakoulutukseen
Etelä-Kymenlaakson ammattiopisto	OHJUS (83863)	Työssäoppimisen seurantakirjat merenkulkualalle. 1. Korjaajan seurantakirja 2. Vahtikonemestarin seurantakirja 3. Vahtimiehen seurantakirja 4. Vahtiperämiehen seurantakirja
Jalasjärven Ammatillinen Aikuiskoulutuskeskus (JAKK)	Työssäoppimisen kehittämishanke autonkuljettajakoulutukseen (83011)	Työhönohjauskansiot autonkuljetusalalle
Jyväskylän ammattiopisto (Sos.- ja terv. alan oppilaitos)	Suhako – Top (86107)	Työssäoppimisen perehdyttämisen opas
Kalajoen Kristillisen Opiston kannatusyhdistys ry	Työssäoppiminen – vakiintuneet ja uudet toimintamallit työssäoppimisen ohjauksessa ja arvioinnissa (86218)	Työssäoppimisen kansio: Tehoa ja taitoa ohjaukseen
Koulutuskeskus Salpaus	Maatalousalan, kalatalouden ja luonto- ja ympäristöalan työssäoppimisen kehittäminen (83409)	1. Opettajasta oppijaksi -opettajan kansio 2. Matkalla mestariksi- opiskelijan kansio 3. Osaajasta ohjaajaksi – työpaikkaohjaajan kansio Oppaat ovat saatavilla CD:llä.
Koulutuskeskus Salpaus	Luonnonvara-alan työssäoppimisverkostot (84744)	Työssäoppimisen CD-levy
Lounais-Hämeen ammatillisen koulutuksen kuntayhtymä	LogAl (85442)	Koulutusmateriaali logistiikka-alan työpaikka-ohjaajakoulutukseen
OMNIA	SPECIAL TOP (84747)	Ohjaajan kansio erityisopiskelijan työssäoppimispaikoille
Opetusalan koulutuskeskus (Opeko)	TOP-areena – työssäoppimisen yhteiset käytännöt (84643)	Työpaikkaohjaajan opas CD-levynä
Opetusalan koulutuskeskus (Opeko)	Turvallisuusalan työssäoppimisen kehittäminen (83856)	Turvallisuus-alan työssäoppiminen -vihkonen
Oulun seudun ammatillisen koulutuksen kuntayhtymä	Opastaja-valmentaja-mentori -monipuolinen työpaikkaohjaajakoulutus (83854)	Opastaja-valmentaja-mentori -työkalupakki
Pohjois-Satakunnan aikuiskoulutuskeskus	Antura-hanke (85180)	Koulutusmateriaali jalkinealan työpaikkaohjaajille
Svenska Österbottens Förbund för utbildning och kultur / Svenska yrkesinstitutet	Metodverkstaden (85161)	Utbildningsmaterial för arbetsplatshandledarutbildning
Turun kristillisen opiston sätö	Työpaikkaohjaajien koulutus viittomakielialalla (85206)	Työpaikkaohjaajien koulutus viittomakielialalla. Koulutuspaketti työpaikkaohjaajille.
Vaasan aikuiskoulutuskeskus	GATE (85736)	Koulutusmateriaali työpaikkaohjaajien koulutukseen
Vantaan ammattiopisto VARIA	Erilaiset oppijat työssäoppimassa toisen asteen koulutuksessa (83926)	Työssäoppimisen taskuopas

EDUCA-INSTITUUTTI OY

LIITE 2**Työssäoppimisen tukimateriaalin/materiaalipaketin arviointilomake****Työssäoppimisen tukimateriaalin/materiaalipaketin arviointilomake**

Vastaajan nimi:	
Projektin nimi:	
Arvioitavan materiaalin tai materiaalipaketin nimi tai kuvaus:	
<p>Jos projektissanne on kehitetty useita työssäoppimisen tukimateriaaleja esim. työssäoppimisen kansio työpaikkaohjaajalle ja opas opiskelijalle, numeroikaa materiaalit ja käyttäkää lomakkeen ”tarkennukset” -kohdassa myöhemmin viittauksia näillä numeroilla.</p>	

Ohje arviointiin:

Arviointilomakkeessa on sekä suljettuja että avoimia kysymyksiä. Monivalintakysymyksiin vastataan seuraavasti: Arvioi kehittämäänne materiaalia käymällä läpi oheiset arviointikohteet. Lue arviointikohteiden kuvaukset ja arvioi se taso, jota valmis tai kehitteillä oleva materiaali vastaa. Merkitse rasti arviotasi koskevaan sarakkeeseen.

- 1 = Toteutuu hyvin
 2 = Toteutuu kohtuullisesti – vaatii kehittämistä
 3 = Ei toteudu – vaatii kehittämistä

Sarakkeeseen tarkennukset voit esittää syitä, ratkaisuja tai perusteluja kehittämistä vaativiin osioihin.

<i>I Materiaalin suunnittelu ja yhteistyö</i>	1.Toteutuu hyvin 2.Toteutuu osittain 3. Ei toteudu, vaatii kehittämistä.			<i>Tarkennukset</i>
	<i>1</i>	<i>2</i>	<i>3</i>	
1.1 Työssäoppimisen eri osapuolet ovat osallistuneet materiaalin suunnitteluun/kehittelyyn.				
1.2 Materiaalin laatiminen perustuu todettuun tarpeeseen.				
1.3 Materiaalin suunnittelussa ja laatimisessa on tehty yhteistyötä muiden vastaavanlaisia materiaaleja kehittävien organisaatioiden ja henkilöiden kanssa.				
1.4 Mitä aikaisempia työssäoppimisprojekteissa tai muissa hankkeissa tai organisaatioissa kehitettyjä materiaaleja tai koulutuksia olette hyödyntäneet kehittämistyössä?				
Kirjoita hyödynnetty käytäntö ja toteuttajaorganisaation nimi:				
1.5 Minkä tahojen kanssa olette tehneet yhteistyötä materiaalin suunnittelussa ja toteutuksessa? Esim. oppilaitokset, työpaikat, järjestöt.				

2 <i>Materiaalin sisällöt ja käytettävyys</i>	1.Toteutuu hyvin 2.Toteutuu osittain 3. Ei toteudu, vaatii kehittämistä.			Tarkennukset
	1	2	3	
2.1 Materiaalin sisällöissä on kytkös voimassaoleviin opetussuunnitelman perusteisiin.				
2.2 Materiaalin sisällöt ovat helposti päivitettävissä.				
2.3 Materiaali on saatavissa / tilattavissa, ja sen yhteystiedot ovat saatavilla (www-sivut ym.).				

3 <i>Materiaalin arviointi ja kehittäminen</i>	1.Toteutuu hyvin 2.Toteutuu osittain 3. Ei toteudu, vaatii kehittämistä.			Tarkennukset
	1	2	3	
3.1 Materiaalin selkeys, johdonmukaisuus, havainnollisuus ja kielen ymmärrettävyys on testattu käyttäjillä ja palautetta on käytetty kehittämisessä.				
3.2 Arviointien tuloksia käsitellään ja hyödynnetään materiaalin kehittämisessä.				

4 <i>Levittäminen ja vaikuttavuus</i>	1.Toteutuu hyvin 2.Toteutuu osittain 3. Ei toteudu, vaatii kehittämistä.			Tarkennukset
	1	2	3	
4.1 Materiaalia on levitetty omassa organisaatiossa.				
4.2 Materiaalia on levitetty muihin organisaatioihin.				
4.3 Materiaali jää käyttöön projektin toteuttamisen jälkeen.				
4.4 Miten materiaali jää käyttöön, kun ESR-rahoitus loppuu?				
4.5 Mikä materiaalissanne oli onnistuneinta?				
4.6 Mihin pitäisi kiinnittää enemmän huomiota jatkossa?				

Kiitos vastauksistasi!